

บันทึกเรื่องเด่น รางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย
รัฐ เอกชน และประชาสังคม

บันทึกเรื่องเด่น รางวัลพระปกเกล้า' 52

.....
ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย
รัฐ เอกชน และประชาสังคม

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า
ธันวาคม 2553

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

บรรณาธิการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถัย กักผล และ ฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

สถาบันพระปกเกล้า.

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า'52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2553.

280 หน้า.

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น--การบริหาร. 2. สถาบันพระปกเกล้า--รางวัล.

I. ชื่อเรื่อง.

352.14

ISBN = 978-974-449-564-8

วปท.54-08-300.0

พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2553

จำนวน 300 เล่ม

ผู้จัดรูปเล่ม และออกแบบปก นายสุชาติ วิวัฒน์ตระกูล

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

พิมพ์ที่

บ.จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด

เลขที่ 219,221,223,225,227,229,231,233 ซอยเพชรเกษม102/2

แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160

โทรศัพท์ 02-809-2281 โทรสาร 02-809-2284

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารบี ชั้น 5

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 02 - 1419563-77 โทรสาร 02-1438175

เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

คำนำ

สืบเนื่องจากสถาบันพระปกเกล้าในฐานะหน่วยงานอิสระของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของประธานรัฐสภาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงได้จัดให้มีการมอบรางวัลพระปกเกล้าเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา และในปี 2552 นับเป็นปีที่ 9 ของการมอบรางวัลพระปกเกล้าให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการเพิ่มเติมประเภทรางวัลพระปกเกล้าให้ครอบคลุมการดำเนินงานของท้องถิ่นที่มีความเลิศ โดยแบ่งรางวัลออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเภทที่ 2 ด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ และประเภทที่ 3 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม เนื่องจากเล็งเห็นถึงความจำเป็นในภารกิจและบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมากขึ้น

ในปีนี้วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำชุดหนังสือ “บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า’ 52” โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ด้านตามประเภทรางวัลข้างต้น สำหรับหนังสือ “บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า’ 52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม” เล่มนี้ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอโครงการและกิจกรรมที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้าด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม อันสะท้อนถึงแนวทางในการทำงานและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมมือกับเครือข่าย/ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

โดยหนังสือเล่มนี้ได้มุ่งถ่ายทอดให้เห็นถึงการดำเนินโครงการที่มีความโดดเด่นหรือเป็นเลิศ นำเสนอถึงที่มาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ ขั้นตอนในการดำเนินงาน ลักษณะการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้ ผลความสำเร็จและปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตลอดจนอุปสรรคแนวทางในการแก้ไขปัญหา และความยั่งยืนในการดำเนินการ อันเป็นแบบอย่างที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบปัญหาหรือมีความต้องการริเริ่มโครงการแบบเดียวกันในแบบฉบับที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ของตนเอง ทั้งยังเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแรงบันดาลใจในการริเริ่มโครงการใหม่ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการนำเสนอให้สาธารณชนและประชาชนทั่วไปได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาที่ส่งเสริมการทำงานแบบเครือข่ายหรือเป็นภาคีหุ้นส่วนกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

สุดท้ายนี้ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม” เล่มนี้จะมีส่วนสำคัญในการจรรโลงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ท้องถิ่นพัฒนาให้นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	1
เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่	19
ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่	57
โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ	87
โครงการบ้านมั่นคง เทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	123
โครงการการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ ภายใต้กิจกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัย เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	145
โครงการ 9 ศูนย์ 99 กลุ่ม เครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีส่วนร่วม เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	181

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	207
โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ไต่บาตรบวชพระสามัคคี ครั้งที่ 1-2-3 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย	241
ประวัตินักวิจัย	265

บันทึกเรื่องเด่น รางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย
รัฐ เอกชน และประชาสังคม

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า
ธันวาคม 2553

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

บรรณาธิการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถัย กักผล และ ฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

สถาบันพระปกเกล้า.

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า'52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2553.

280 หน้า.

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น--การบริหาร. 2. สถาบันพระปกเกล้า--รางวัล.

I. ชื่อเรื่อง.

352.14

ISBN = 978-974-449-564-8

วปท.54-08-300.0

พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2553

จำนวน 300 เล่ม

ผู้จัดรูปเล่ม และออกแบบปก นายสุชาติ วิวัฒน์ตระกูล

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

พิมพ์ที่

บ.จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด

เลขที่ 219,221,223,225,227,229,231,233 ซอยเพชรเกษม102/2

แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160

โทรศัพท์ 02-809-2281 โทรสาร 02-809-2284

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารบี ชั้น 5

เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 02 - 1419563-77 โทรสาร 02-1438175

เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

คำนำ

สืบเนื่องจากสถาบันพระปกเกล้าในฐานะหน่วยงานอิสระของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของประธานรัฐสภาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงได้จัดให้มีการมอบรางวัลพระปกเกล้าเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา และในปี 2552 นับเป็นปีที่ 9 ของการมอบรางวัลพระปกเกล้าให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการเพิ่มเติมประเภทรางวัลพระปกเกล้าให้ครอบคลุมการดำเนินงานของท้องถิ่นที่มีความเลิศ โดยแบ่งรางวัลออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเภทที่ 2 ด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ และประเภทที่ 3 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม เนื่องจากเล็งเห็นถึงความจำเป็นในภารกิจและบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมากขึ้น

ในปีนี้วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำชุดหนังสือ “บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า’ 52” โดยได้แบ่งออกเป็น 3 ด้านตามประเภทรางวัลข้างต้น สำหรับหนังสือ “บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า’ 52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม” เล่มนี้ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอโครงการและกิจกรรมที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้าด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม อันสะท้อนถึงแนวทางในการทำงานและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมมือกับเครือข่าย/ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

โดยหนังสือเล่มนี้ได้มุ่งถ่ายทอดให้เห็นถึงการดำเนินโครงการที่มีความโดดเด่นหรือเป็นเลิศ นำเสนอถึงที่มาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ ขั้นตอนในการดำเนินงาน ลักษณะการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ใช้ ผลความสำเร็จและปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตลอดจนอุปสรรคแนวทางในการแก้ไขปัญหา และความยั่งยืนในการดำเนินการ อันเป็นแบบอย่างที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบปัญหาหรือมีความต้องการริเริ่มโครงการแบบเดียวกันในแบบฉบับที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ของตนเอง ทั้งยังเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแรงบันดาลใจในการริเริ่มโครงการใหม่ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการนำเสนอให้สาธารณชนและประชาชนทั่วไปได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาที่ส่งเสริมการทำงานแบบเครือข่ายหรือเป็นภาคีหุ้นส่วนกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

สุดท้ายนี้ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52 ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม” เล่มนี้จะมีส่วนสำคัญในการจรรโลงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแรงบันดาลใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ท้องถิ่นพัฒนาให้นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น
สถาบันพระปกเกล้า

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	1
เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่	19
ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่	57
โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ	87
โครงการบ้านมั่นคง เทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	123
โครงการการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ ภายใต้กิจกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัย เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	145
โครงการ 9 ศูนย์ 99 กลุ่ม เครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีส่วนร่วม เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	181

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
โครงการส่งเสริมทัศนสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	207
โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ไต่บาตรบวชพระสามัคคี ครั้งที่ 1-2-3 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย	241
ประวัตินักวิจัย	265

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กับการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่น

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่น¹

บทนำ

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า'52 ฉบับนี้เป็นการรวบรวมโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการในลักษณะเครือข่ายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้าด้านการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคมประจำปี พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นปีที่สถาบันพระปกเกล้ามีการมอบรางวัลพระปกเกล้าประเภทนี้ การขยายขอบเขตประเภทรางวัลพระปกเกล้าให้ครอบคลุมด้านการเสริมสร้างเครือข่ายนี้สะท้อนถึงความสำคัญและความจำเป็นของเครือข่ายเป็นอย่างดี ปัจจุบันเครือข่ายได้รับความสนใจทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น และนานาชาติ และความสำคัญของเครือข่ายได้รับการพูดถึงทั้งในงานด้านวิชาการ ด้านธุรกิจ รวมทั้งการบริหารงานภาครัฐด้วย ในกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ซึ่งการกระจายอำนาจยังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน อำนาจหน้าที่ในการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาอยู่ในความรับผิดชอบของหลากหลายหน่วยงาน รวมทั้งข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลให้ “เครือข่าย” เป็นเครื่องมือหรือ

¹ เรียบเรียงโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย ก๊กผล ผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

วิธีการทำงานที่มีคุณประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้มีการพูดถึงเครือข่ายกันมาก แต่บทเรียนหรือประสบการณ์การบริหารเครือข่ายในระดับปฏิบัติการยังมีไม่มากนัก คำถามที่มักได้ยินเสมอ คือ เครือข่ายคืออะไรกันแน่ ทำไมจึงมีความสำคัญอย่างมากในยุคสมัยปัจจุบัน และมีแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายให้สำเร็จอย่างไร บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้าเล่มนี้คงไม่สามารถตอบคำถามทุกประการได้ หากแต่มีวัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดประสบการณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานในลักษณะเครือข่าย และนำเสนอว่าการทำงานในลักษณะเครือข่ายสามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างไร และอาจกล่าวได้ว่าโครงการที่นำเสนอในเล่มนี้ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ ดังนั้น การศึกษากรณีศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้การทำงานเครือข่าย ขณะเดียวกันจะเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่าย เพื่อให้การบริการสาธารณะของท้องถิ่นตอบสนองความต้องการและปัญหาของประชาชนให้มากที่สุด

เครือข่ายและเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่นคืออะไร

ก่อนเข้าสู่กรณีศึกษา ประเด็นแรกที่ควรเรียนรู้ร่วมกัน คือ เครือข่ายคืออะไร มีนักวิชาการให้ความหมายของเครือข่ายไว้หลากหลาย อาทิ เช่น

นักวิชาการด้านการพัฒนาชนบทอย่าง Paul Starkey ในหนังสือชื่อ *Networking for Development* ให้ความหมายว่า *เครือข่าย หมายถึง กลุ่มหรือองค์กรมาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มและองค์กรยังคงมีโครงสร้างและอำนาจอิสระในการดำเนินการกิจของตน* Starkey เน้นย้ำว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและองค์กรนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของ

ความสมัครใจและได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน²

จากมุมมองของนักพัฒนาชุมชน ดร.เสรี พงศ์พิศ มองว่า เครือข่าย คือ ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน³

ในมิติการบริหารงานภาครัฐ Stephen Goldsmith และ William D. Eggers ซึ่งถือว่าเป็นนักคิดคนสำคัญในการเสนอการบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย ให้ความหมายของเครือข่ายว่าเป็น “**โครงการริเริ่มต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดำริให้มีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการสาธารณะ โดยสามารถ วัดเป้าหมายของผลงานได้ มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้แก่ละหุ้่นส่วน การงาน และได้กำหนดโครงสร้างการไหลของสารสนเทศไว้ เป้าหมายบ้นปลาย ของการทุ่เม่ดำเนิงานก็คือเพื่อสร้างคุณค่าสาธารณะให้เกิดขึ้นสูงสุด เป็น คุณค่าที่ยิ่งใหญ่กว่าผลรวมจากคุณค่าของงานที่แต่ละหุ้่นส่วนการงานสามารถ ทำได้ตามลำพัง โดยปราศจากการประสานความร่วมมือ**”⁴ ในความหมายนี้ สะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ **ประการแรก** การให้ความสำคัญกับ หน่วยงานของรัฐในฐานะผู้ริเริ่มเครือข่าย **ประเด็นที่สอง** คือ เครือข่ายต้องมี เป้าหมายร่วมกัน และเป้าหมายนั้นต้องไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จด้วยฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเพียงลำพัง และ**ประการที่สาม** เครือข่ายต้องมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์อย่างน้อยในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ในความคิดของนักวิชาการทั้งสอง

² Starkey, Paul. 1997. *Networking for Development*. London: International Forum for Rural Transport and Development. p. 14.

³ เสรี พงศ์พิศ.2548. เครือข่าย: *ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มขัน ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

⁴ โกลด์สมิท, สตีเฟน. และ วิลเลียม ดี เอกเกอร์ส. 2552. *การบริหารงานภาครัฐแบบ เครือข่าย: มิติใหม่ภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท. หน้า 29-30.

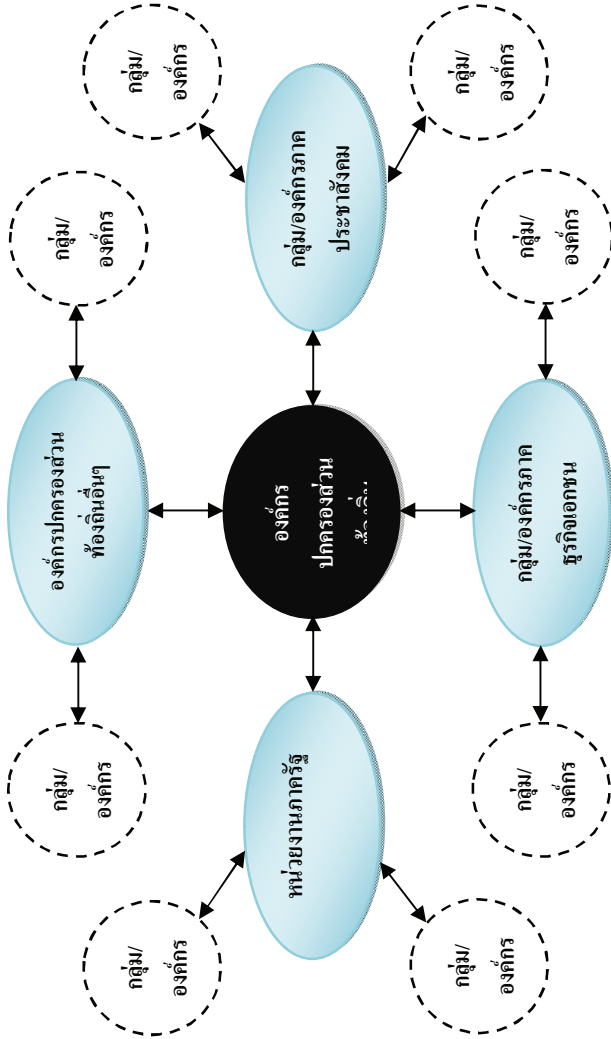
เครือข่ายสามารถเป็นได้ทั้งเครือข่ายที่เป็นทางการและเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ รวมทั้งสามารถเป็นเครือข่ายการทำงานเฉพาะกิจที่ถูกจัดตั้งเป็นครั้งคราวหรือในช่วงเวลา หรืออาจเป็นเครือข่ายที่มีการทำงานถาวร

จากความหมายของเครือข่ายข้างต้นและพิจารณาจากบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายพัฒนาท้องถิ่นในที่นี้ หมายถึง โครงการริเริ่มต่างๆ ที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นการดำเนินร่วมกับกลุ่มและองค์กรภาคส่วนอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นส่วนราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดบริการสาธารณะ มีการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างกัน แบ่งปันข่าวสารข้อมูลและทรัพยากร และมีกลไกประสานความร่วมมือซึ่งอาจเป็นทางการและไม่เป็นทางการก็ได้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการดำเนินการสามารถเป็นได้เฉพาะกิจหรือมีความเป็นหุ้นส่วนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยที่กลุ่มและองค์กรเหล่านั้นยังคงสามารถดำรงโครงสร้างและความอิสระในการดำเนินภารกิจเฉพาะหน่วยงานของตน ลักษณะความสัมพันธ์ข้างต้นสามารถแสดงในแผนภาพที่ 1

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของเครือข่าย 5 ประการ คือ

- 1) มีกลุ่ม/องค์กรตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรริเริ่มหรือเป็นองค์กรหลักในเครือข่าย
- 2) มีความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม/องค์กร
- 3) มีระบบการประสานความร่วมมือ
- 4) มีวัตถุประสงค์และมีแนวทางร่วมในการดำเนินการ
- 5) แต่ละกลุ่ม/องค์กรยังมีความเท่าเทียม และมีอิสระในการดำเนินงานของตน

แผนภาพที่ 1 ตัวแบบเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่น

ทำไมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเครือข่าย

ทั้งๆ ที่มีการกล่าวกันว่า การบริหารเครือข่ายเป็นเรื่องยากถึงยากที่สุด เพราะเกี่ยวข้องกับตัวแสดงจำนวนมาก มีความซับซ้อนในการบริหาร ส่วนหนึ่งของความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถและความร่วมมือของกลุ่มองค์กรอื่นๆ ซึ่งผู้บริหารไม่สามารถเข้าไปควบคุมดูแลได้โดยตรง นอกจากนี้ บุคคลากรภาครัฐ ทั้งราชการส่วนกลาง ภูมิภาคและ ท้องถิ่นมักคุ้นชินกับการบริหารราชการตามสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ผู้บริหารภาครัฐได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการ ดังนั้นโอกาสก้าวพลาดประสบความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายมีสูง แต่เพราะเหตุใด ทำไมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเครือข่าย เครือข่ายมีคุณค่าและประโยชน์อะไรบ้าง คำตอบในประเด็นนี้อาจจำแนกเป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง เครือข่ายเป็นความจำเป็นโดยช่วยจำกัดจุดอ่อนของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เครือข่ายถือเป็นความจำเป็นในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจกล่าวได้ว่าถ้าปราศจากการทำงานในลักษณะเครือข่าย โอกาสที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการหรือพัฒนาพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จมีน้อยมาก เพราะลักษณะการบริหารภาครัฐของไทยและข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

*ประการแรก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการ
ประเด็นปัญหาหรือพัฒนาในพื้นที่อย่างมีบูรณาการ (Fragmentation of
Functions and Responsibility):* ถึงแม้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นไว้มากมายหลากหลาย อาทิเช่น อำนาจหน้าที่ขององค์กร

บริหารส่วนตำบลมีถึง 31 หน้าที หากแต่ในทางปฏิบัติ หน้าทีส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ร่วมกัน หรือเชื่อมโยงระหว่างส่วนราชการทั้งส่วนกลาง ภูมิภาค รัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชน ยกตัวอย่างเช่น ในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนต้องมีไฟฟ้าและน้ำประปา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้รับผิดชอบ จัดบริการเหล่านี้ เป็นเรื่องของรัฐวิสาหกิจ คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและการประปาส่วนภูมิภาค หรือเรามากได้ยินเสมอถึงปัญหาการประสานงานใน กรุงเทพมหานคร เพราะ กทม.ซ่อมถนน แต่พอซ่อมเสร็จ การประปาก็มาขุดวางท่อ หลายคนชอบถามว่าทำไมบูรณาการกันไม่ได้ เพราะอำนาจเรื่องประปา ไฟฟ้า ในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้านครหลวงและการประปานครหลวง ไม่ใช่กรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกับงานด้านสวัสดิการสังคม มีหน่วยงานหลายหน่วยและหลายระดับร่วมกันรับผิดชอบ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่วนงานด้านสุขภาพ อยู่ในความรับผิดชอบของสาธารณสุขจังหวัดและกระทรวงสาธารณสุข และบางส่วนที่เกี่ยวกับอาชีพก็อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงาน

มีการวิเคราะห์กันว่าสาเหตุที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาพื้นที่อย่างมีบูรณาการ เนื่องจากลักษณะรวมศูนย์ของประเทศไทยในอดีต ดังเห็นจากระบบบริหารราชการของประเทศเรา มีการบริหารราชการส่วนกลาง ซึ่งแบ่งเป็นกระทรวง กรมต่างๆ แล้ว ยังมีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็นจังหวัดและอำเภอ ซึ่งแต่ละระดับมีตัวแทนส่วนราชการจัดบริการให้ประชาชนในพื้นที่ตามนโยบายของต้นสังกัดในส่วนกลาง ถึงแม้จะมีระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ด้วย แต่ในอดีตที่ผ่านมาบทบาทในการบริการสาธารณะมีอยู่น้อยมาก การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มมีบทบาทในการบริการสาธารณะชัดเจนจากผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณจากราชการส่วนกลางและภูมิภาคสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนถึง

วันนี้การกระจายอำนาจยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและยังไม่เสร็จสิ้น หลายภารกิจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลากหลายหน่วยงานทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

นอกจากนั้นในระบบการบริหารงานภาครัฐสมัยใหม่มีการมอบอำนาจบริการบางอย่างให้กับหน่วยงานภาครัฐที่มีใช้ส่วนราชการ อาทิ บริการของรัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน ดังนั้น การดำเนินแก้ปัญหาหนึ่งๆ หรือพัฒนาประเด็นใดประเด็นหนึ่งอาจเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในภาครัฐจำนวนมาก ภาพการจัดบริการสาธารณะยิ่งซับซ้อนมากขึ้น เมื่อพิจารณาถึงการเพิ่มบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการจัดบริการสาธารณะและการเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มประชาสังคมและกลุ่มชุมชนต่างๆ ที่มีการรวมกลุ่มและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนเช่นกัน ด้วยสถานการณ์การจัดบริการสาธารณะดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะตัวแสดงหนึ่งจำเป็นต้องเชื่อมโยงหรือแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือขับเคลื่อนประเด็นพัฒนาให้บรรลุผล

ประการที่สอง ข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านงบประมาณและบุคลากร (Limitation of budget and personnel): นอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการประเด็นปัญหาหรือประเด็นพัฒนาอย่างมีบูรณาการ ยังพบอีกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากมากกว่า 60 % เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งด้านบุคลากรทั้งในด้านจำนวนและทักษะของบุคลากร รวมทั้งมีข้อจำกัดของงบประมาณ ดังนั้นเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการพัฒนาหรือแก้ปัญหาให้ประชาชนซึ่งเกินศักยภาพทั้งด้านการคลังและงบประมาณและบุคลากร การสร้างเครือข่ายกับภาคส่วนอื่นๆ อาจเป็นทางออกทางหนึ่ง อาทิ เช่น การสร้างเครือข่ายกับอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพในชุมชน เป็นต้น หรืออาจเป็นลักษณะของความร่วมมือกับภาคเอกชน เช่น การให้สัมปทานกับภาคเอกชนในการจัดบริการที่ต้องลงทุนสูง เป็นต้น

ส่วนที่สอง เครือข่ายเป็นพลังในการพัฒนาการบริการสาธารณะใหม่ๆ และสร้างคุณค่าประชาธิปไตย

นอกจากเครือข่ายจะเป็นความจำเป็นแล้ว อาจกล่าวได้ว่า เครือข่ายเป็นวิธีการที่ทรงพลังในการทำให้ทิศทางการพัฒนาที่ปรารถนาหรือกำหนดไว้เป็นไปได้จริง อีกทั้งแนวทางการบริหารเครือข่ายยังสอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตย รายละเอียดประกอบด้วย

ประการแรก การสร้างนวัตกรรมการบริหาร (Administrative Innovation): ในสภาพของการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่บนข้อจำกัดหลายประการ การสร้างเครือข่ายจะช่วยให้เห็นทางเลือกใหม่ หรือนวัตกรรมในการจัดบริการสาธารณะ ซึ่งถ้าดำเนินการด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงลำพัง อาจไม่สามารถดำเนินการได้ ตัวอย่างเช่น การสร้างเครือข่ายอาจทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ข้อมูลใหม่ มีเทคโนโลยีใหม่ หรืออาจมีทางเลือกรูปแบบการให้บริการโดยองค์กรเครือข่าย เป็นต้น

ประการที่สอง การพัฒนาบริการสาธารณะที่เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น: การสร้างเครือข่ายมีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาบริการสาธารณะใหม่ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเอง เพราะขาดทั้งงบประมาณและบุคลากร นอกจากนี้การมีเครือข่ายจะช่วยในการให้บริการเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว มากขึ้น เช่น เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขซึ่งมีอยู่ทุกหมู่บ้าน ดังนั้นการสร้างเครือข่ายสุขภาพกับอาสาสมัครสาธารณสุขจะทำให้ประชาชนได้รับบริการ ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยได้รวดเร็วขึ้น เช่นเดียวกับการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มแม่บ้านในทุกตำบลและหมู่บ้าน เครือข่ายเหล่านี้จะเป็นพลังมหาศาลให้การช่วยจัดบริการสาธารณะและทำให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็ว

ประการที่สาม การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น: การสร้างเครือข่ายก่อให้เกิดคุณค่าที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายหมายถึงการเปิดให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาพื้นที่ ซึ่งในกระบวนการของการเสริมสร้างหรือบริหารเครือข่ายจะให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแบ่งหน้าที่ การสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ รวมทั้งมีกลไกรับผิดชอบซึ่งกันและกัน และประการสำคัญ การกำหนดเป้าหมายร่วมกันมักอยู่บนพื้นฐานของการเสวนาและฉันทามติ ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีประชาธิปไตย ดังนั้นการสร้างเครือข่ายพัฒนาจะช่วยขับเคลื่อนปัญหาซึ่งเดิมเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลายมาเป็นปัญหาของทุกภาคส่วนและเข้าร่วมกันแก้ไข

เมื่อไรและสถานการณ์ใดที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณา ใช้การบริหารในลักษณะเครือข่าย

ดังกล่าวข้างต้น การสร้างและบริหารเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นไม่ใช่ทุกเรื่องต้องบริหารในลักษณะเครือข่าย การตัดสินใจเลือกการบริหารโครงการและกิจกรรมในลักษณะของเครือข่ายควรมีปัจจัยสนับสนุนบางประการ ดังนี้

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการจัดบริการที่แตกต่างจากเดิมหรือเป็นบริการใหม่ให้ประชาชน
- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการทักษะและเทคโนโลยีที่ไม่มีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 4) ในภารกิจที่ต้องดำเนินการ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลากหลาย หน่วยงานและมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานต่างๆ
- 5) หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องในภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะดำเนินงานมีศักยภาพและความสามารถในการเติมเต็ม ขณะเดียวกันมีความสนใจในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย

เมื่อมีปัจจัยสนับสนุนเหล่านี้ ความคิดการเสริมสร้างเครือข่ายก็จะไม่ใช่เรื่องยาก

สร้างและบริหารเครือข่ายอย่างไร ให้ประสบความสำเร็จ

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายในแต่ละภารกิจและพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน ตัวอย่างกรณีศึกษาบางกรณีเริ่มต้นการเสริมสร้างเครือข่ายตั้งแต่การส่งเสริมการตั้งกลุ่มและองค์กร ดังกรณีของสมาคมแม่บ้าน อบจ. กระบี่ ซึ่ง อบจ. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งเป็นสมาคม จนไปถึงการตั้งองค์กรที่มีความเข้มแข็ง อยู่แล้วมาเป็นเครือข่าย ดังเช่นกรณีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งตั้งกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายสุขภาพ อาจกล่าวได้ว่าการเสริมสร้างเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จไม่มีสูตรสำเร็จขึ้นอยู่กับบริบท หากแต่ในทางวิชาการมีการกำหนดแนวทางหลักๆ ดังนี้

ตัวแบบของ Goldsmith และ Eggers

นักวิชาการทั้งสอง เสนอว่าการบริหารเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จเกี่ยวข้องกับ 5 ประเด็นที่สำคัญ คือ

- 1) **การออกแบบเครือข่าย:** การออกแบบเครือข่ายมีความสำคัญมาก เพราะเป็นจุดตั้งต้นที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมาย การเลือกหุ้นส่วนที่เหมาะสม การจัดประเภทและเลือกใช้งานเครือข่ายให้เหมาะสม รวมทั้งการกำหนดผู้รับผิดชอบการบูรณาการเครือข่าย
- 2) **การบูรณาการเข้าด้วยกัน:** หลังจากออกแบบแล้วเข้าสู่ช่วงการดำเนินการ ประเด็นที่สำคัญ คือ การบูรณาการทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน การสร้างช่องทางสื่อสาร รวมทั้งการประสานกิจกรรมระหว่างผู้มีส่วนร่วมของเครือข่าย นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการจัดการความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย และการต้องคำนึงถึงการจัดการความแตกต่างทางด้าน ค่านิยมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่ม/องค์กรในเครือข่าย
- 3) **การกำกับดูแลเครือข่าย:** ความยากประการหนึ่งของการบริหารเครือข่าย คือ การมีระบบการกำกับดูแล ซึ่งย่อมต้องแตกต่างจากระบบกำกับดูแลภายใต้ตัวแบบระบบราชการ ขณะเดียวกันด้วย ลักษณะเครือข่าย แต่ละกลุ่ม/องค์กรย่อมมีความอิสระของตนเอง ดังนั้นความท้าทายคือ การออกแบบระบบกำกับดูแลที่สามารถให้แต่ละองค์กรใช้ความอิสระของตนให้เป็นประโยชน์แต่ขณะเดียวกัน ก็มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดร่วมกัน
- 4) **การพัฒนาสมรรถนะและขีดความสามารถของบุคลากร:** ประเด็นสุดท้าย คือ การพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ รวมทั้งพัฒนาทักษะใหม่ที่เหมาะสมกับการบริหารเครือข่าย อาทิ เช่น การเจรจาประนีประนอม และการเป็นนักประสานงาน เป็นต้น

Paul Starkey เสนอแนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย ดังนี้

- 1) เชิญองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมประชุมกัน โดยมีหัวข้อ ประชุมเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้อง

- 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทาง กิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อปรับตามสภาพการณ์
- 3) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่ปวารณาตัวเข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน ควรมีการหมุนเวียนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่าย
- 4) สร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่น อาทิ เช่น การสร้างกลไกการมีส่วนร่วม การร่วมเรียนรู้ มีการสื่อสาร
- 5) ต้องมีวิธีการจัดหาและจัดการทรัพยากร เพื่อความมีประสิทธิภาพ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย และความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้หมายรวมทั้งเงินทุน คุณภาพสมาชิก วิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วม เทคโนโลยี และข้อมูล แต่ต้องมีลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใส
- 6) พัฒนาความเป็นสถาบันของเครือข่าย อาทิ เครือข่ายมีสถานภาพทางกฎหมาย มีสัญลักษณ์ร่วม เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนที่กว้างขวาง ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย
- 7) ควรสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายเข้มแข็งขึ้น มีได้ทั้งแนวราบ แนวตั้ง ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือร่วมในการประชุม
- 8) ควรมีการติดตามและประเมินผลเป็นประจำ เพื่อดูความก้าวหน้าและความสำเร็จของเครือข่ายเป็นระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธีและตัวชี้วัด รวมทั้งร่วมเรียนรู้กระบวนการ

- 9) ควรมีการจัดหลักสูตรอบรมด้านการจัดการเครือข่ายแก่ผู้นำและสมาชิกเครือข่าย
- 10) ถ้าวัตถุประสงค์ชัดเจน การเชื่อมโยงเหมาะสม กิจกรรมเป็นประโยชน์ ร่วม การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

กรณีศึกษาเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่น

หลังจากได้เรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญและแนวทางการเสริมสร้างและบริหารเครือข่าย ถึงเวลาเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจากกรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้าในปี พ.ศ. 2552 ประกอบด้วย 8 กรณีศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างกันในประเภทบริการสาธารณะ อาทิ เช่น การพัฒนากลุ่มสตรี การพัฒนาสุขภาพ การแก้ปัญหาอุทกภัย รวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี ดังแสดงในตาราง

ลำดับ	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ประเภทบริการสาธารณะ	โครงการ
1	องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่	การพัฒนาภาคอุตสาหกรรม	เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/ สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่
2	องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่	การพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน	ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่
3	องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ	การบริการสาธารณสุข	โครงการพัฒนาศูนย์สุขภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ
4	เทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	การบริการที่อยู่อาศัย	โครงการบ้านมั่นคง
5	เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	การแก้ปัญหาอุทกภัย	โครงการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสง แบบบูรณาการภายใต้กิจกรรมการแก้ไขปัญหอุทกภัย
6	เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สลาย จังหวัดเชียงราย	การพัฒนาชุมชน	โครงการ 9 ศูนย์ 99 กลุ่ม เครือข่าย กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม
7	องค์การบริหารส่วนตำบลผาสีงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	การบริการทันตสุขภาพเด็ก	โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน
8	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่องบาล อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย	การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี	โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคี ครั้งที่ 1-2-3

โดยทุกกรณีนำเสนอในแนวทางเดียวกัน ประกอบด้วย

- บริบทและข้อมูลทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และข้อมูลด้านประชากรต่างๆ
- โครงการที่มีการดำเนินการในลักษณะเครือข่าย เป็นการอธิบายที่มาของโครงการ การก่อตัวของเครือข่าย รูปแบบและลักษณะของเครือข่าย รวมทั้งผลดำเนินงานของเครือข่าย
- การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นและการแก้ไข
- ความยั่งยืนของการดำเนินโครงการและความสามารถในการถ่ายทอดไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

1 เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/ สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/ สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่¹

ฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่³

สภาพภูมิประเทศ จังหวัดกระบี่ตั้งอยู่ทางด้านฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ติดกับทะเลอันดามัน มีพื้นที่ทั้งหมด 4,708.512 ตารางกิโลเมตร ถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงมากมาย เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่มีความได้เปรียบและค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วยเทือกเขายาวทอดตัวไปในแนวเหนือใต้สลับกับสภาพพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดและลอนชัน มีที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นที่ตั้งของหมู่เกาะน้อยใหญ่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากร

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก ฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ, *รายงานการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553).

² นักวิชาการ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

³ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2552-2554)* (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), 8-39.

ธรรมชาติ เหมาะแก่การปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ คือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ ส่วนทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีความสมบูรณ์ทั้งป่าชายเลนและปะการัง แต่ปัจจุบันกำลังประสบปัญหาสำคัญคือ พื้นที่ป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลายเพื่อปลูกสิ่งก่อสร้าง และบางส่วนถูกเปลี่ยนสภาพไปใช้ประโยชน์อื่นๆ เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยเฉพาะการเลี้ยงกุ้ง ส่วนปะการังก็ประสบปัญหาถูกทำลายเช่นกัน โดยมีสาเหตุจากการทำประมงผิดวิธีโดยใช้เรืออวนรุน อวนลาก การระเบิดปลา การทิ้งสมอของเรือท่องเที่ยว การทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงทะเล และการลักลอบเก็บปะการังขาย

เขตการปกครอง จังหวัดกระบี่มีเขตการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น 8 อำเภอได้แก่ อำเภอเมือง อำเภออ่าวลึก อำเภอปลายพระยา อำเภอคลองท่อม อำเภอเกาะลันตา อำเภอลำทับ อำเภอเหนือคลอง และอำเภอเขาพนม มีตำบลและหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่จำนวน 51 ตำบล และ 389 หมู่บ้าน ส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 9 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 51 แห่ง

ประชากร จำนวนประชากรในจังหวัดกระบี่ (ธันวาคม 2552) มีจำนวนทั้งสิ้น 418,705 คน ประกอบด้วย ชายจำนวน 209,827 คน หญิงจำนวน 208,878 คน และอำเภอที่มีประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองมีประชากรจำนวน 76,237 คน อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอลำทับมีประชากรจำนวน 18,229 คน ประชากรวัยแรงงานประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด รองลงมาประกอบอาชีพประมง อาชีพในภาคบริการ เช่น โรงแรมและภัตตาคาร และอาชีพในภาคราชการมีสัดส่วนน้อยที่สุด

สภาพเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจในจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วยหลายภาคส่วน ได้แก่ 1) *ภาคการเกษตร* พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดกระบี่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจอย่างยางพาราและปาล์มน้ำมันเพิ่มสูงขึ้น ทั้งในแง่ของการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตและมูลค่าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) *ภาคการลงทุน*

การลงทุนในจังหวัดกระบี่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภาคธุรกิจก่อสร้าง การลงทุนด้านการเกษตร การผลิตสัตว์น้ำแช่แข็งและอาหารกึ่งสำเร็จรูปแช่แข็ง 3) *ภาคการบริการและการท่องเที่ยว* การท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ช่วงปี พ.ศ. 2548 ลดลงจากปี พ.ศ. 2547 เล็กน้อย โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในจังหวัดกระบี่ในปี พ.ศ. 2548 จำนวน 1,027,072 คน ลดลงจากปี พ.ศ. 2547 จำนวน 769,519 คนหรือร้อยละ 42.83 เนื่องมาจากผลกระทบด้านภัยพิบัติธรรมชาติ “**สึนามิ**” และความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ส่วนในปี พ.ศ. 2550 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดกระบี่มีจำนวนประมาณ 2.4 ล้านคน สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัดกระบี่ประมาณ 24,000 ล้านบาท

สภาพการเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นชายทั้งหมดจำนวน 24 คน โดยในจำนวนนี้มีสมาชิกสภาที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์จำนวน 5 คน และที่เหลือจำนวน 19 คนสังกัดกลุ่มรักกระบี่ ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองอิสระที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองใดและเป็นกลุ่มการเมืองกลุ่มเดียวกับฝ่ายบริหาร ซึ่งถือได้ว่าการเมืองในพื้นที่ของ อบจ.กระบี่ค่อนข้างมีเสถียรภาพมากที่สุด ในส่วนของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (นายสมศักดิ์ กิตติธรรกุล) นั้นได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารมาแล้วถึง 5 สมัยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานหลายช่องทาง โดยได้มีการเผยแพร่โครงการหรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ประชาชนได้รับรู้ผ่านทางวิทยุกระจายเสียง เว็บไซต์ของหน่วยงาน วารสารเหลืองกระบี่โดยส่งวารสารไปยังทุกภาคส่วนในพื้นที่ ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรชุมชน ส่วนราชการในจังหวัด และประชาชนที่มาติดต่อที่สำนักงาน รวมถึงบอร์ด

ประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเองและบอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน ประกอบกับมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปีและมีการจัดแถลงผลงานประจำปีให้ประชาชนได้รับทราบ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมรับฟังการประชุมสภา โดยจะมีการประกาศให้ประชาชนทราบและเชิญชวนล่วงหน้าผ่านทางวิทยุกระจายเสียง เว็บไซต์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ ทำหนังสือแจ้งโดยตรงไปยังประชาชน อาทิ ประธานสภาประชาคม อบจ.กระบี่ ประธานกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ สภาเยาวชนจังหวัดกระบี่ เพื่อแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบและเข้าร่วมต่อไป และมีการถ่ายทอดสดการประชุมสภา อบจ.กระบี่

ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม การรวมตัวของภาคประชาชนในจังหวัดกระบี่ถือได้ว่ามีความเข้มแข็ง สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะแนวทางการดำเนินงานโครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันข้างต้น เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุจนทำให้เกิดเครือข่ายผู้สูงอายุ อบจ.กระบี่ขึ้น ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทั้งจังหวัด การสนับสนุนการรวมกลุ่มพลังสตรีของจังหวัดกระบี่จนเกิดเป็นเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่ขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเป็นประจำทุกปี

เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/ สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

กว่าจะมาเป็นเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่หรือตั้งเป็นสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่อย่างทุกวันนี้ เดิมทีกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ถือเป็นกลุ่มพลังสตรีภายใต้การดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของแม่บ้านที่อยู่บ้านเฉยๆ และไม่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จึงเกิดแนวคิดในการสนับสนุนให้กลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านและตำบลต่างๆ รวมตัวกัน จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านขึ้น เพื่อทำกิจกรรมด้านการฝึกและส่งเสริมอาชีพเพื่อหารายได้เพิ่มเติมมาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวอีกทางหนึ่ง

ระยะแรกของการรวมกลุ่มแม่บ้านนั้นเป็นการรวมกลุ่มแบบหลวมๆ ยังไม่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือต่างๆ ให้กับกลุ่มแม่บ้านที่มีการดำเนินการกันอย่างจริงจัง แต่ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ในการทำงาน มีการพากลุ่มแม่บ้านไปศึกษาดูงาน และจัดฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นผู้จัดหาวิทยากรและเชิญตัวแทนกลุ่มแม่บ้านมาอบรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ผู้บริหารให้ความสำคัญและตระหนักถึงพลังของสตรีในการพัฒนา มุ่งหมายให้แม่บ้านของแต่ละหมู่บ้านมีอาชีพ มีรายได้ อันจะนำไปสู่การมีฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้สนับสนุนการรวมกลุ่มแม่บ้านอย่างจริงจัง โดยให้เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่คอยให้ความรู้และคำปรึกษาถึงแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน จัดโครงสร้างของกลุ่ม

แม่บ้านให้มีการบริหารงานแบบคณะกรรมการกลุ่ม มีประธาน รองประธาน เป็นที่เลี้ยงให้กลุ่มแม่บ้านในการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจและแรงจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มกันโดยสมัครใจ และนัดประชุมสมาชิก เพื่อกำหนดและวางแผนทางการทำงานร่วมกัน โดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการ จากนั้นจึงร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มทำหน้าที่บริหาร และติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่มแม่บ้านกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระบี่ หน่วยงานราชการและภาคเอกชน⁴

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้บริหารจะหันมาให้การสนับสนุนส่งเสริมอาชีพกลุ่มแม่บ้านอย่างจริงจัง แต่ก็ยังมีหนังสือสั่งการจากกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการให้เงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระบุว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถให้เงินอุดหนุนแก่ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรประชาชน เช่น กลุ่มหรือชุมชนที่มีการบริหารภายใน มีระเบียบข้อบังคับหรือข้อตกลงของกลุ่มหรือชุมชน และมีการดำเนินการจนเป็นที่ยอมรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กลุ่มหรือชุมชนนั้นตั้งอยู่ หรือเป็นองค์กรที่จัดตั้งตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น อสม. กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี หรือองค์กรการกุศลที่จัดตั้งตามระเบียบกฎหมาย เช่น กิจการกาชาด สภาวัฒนธรรม เป็นต้น”⁵

นอกจากนี้ ยังมีประกาศของคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ลงวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ที่ระบุถึงการให้การสนับสนุนแก่ประชาคม องค์กรประชาชน ควรเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมความสามารถดำเนินการ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหาร

⁴ กิตติชัย เอ่งฉ้วน, บก., *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2552 องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่* (กระบี่ : พชรควอลิตี้เวิร์ค, 2552), 26.

⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่หนังสือสั่งการกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0808.2/ว 2611

จัดการในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยไม่สามารถให้การสนับสนุนในลักษณะของการให้สิ่งของหรือเข้าไปดำเนินการแทน ซึ่งหมายความว่าองค์กรบริหารส่วนจังหวัดกระบี่สามารถให้ความรู้แก่กลุ่มแม่บ้านในรูปแบบของการศึกษาฝึกอบรมเท่านั้น เพื่อสนับสนุนให้แม่บ้านมีศักยภาพและความสามารถในการดำเนินการเองได้

จากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่สามารถให้ความรู้แก่กลุ่มแม่บ้าน แต่ไม่สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณได้นั้น ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านแม้จะมีความรู้ในการดำเนินการแต่ก็ขาดแคลนเงินทุนและเครื่องจักรในการดำเนินงาน ไม่สามารถดำเนินการผลิตให้เป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ แม่บ้านกลุ่มต่างๆ จึงรวมตัวกันหาทางออกด้วยการจัดตั้งเป็น “สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่” ขึ้น เพื่อความสะดวกและควมมีอิสระในการบริหารจัดการ โดยมีสมาคมเป็นแกนกลางในการทำงานร่วมกับแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ทั่วทั้งจังหวัด ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถให้การอุดหนุนงบประมาณแก่สมาคมได้ตามประกาศของคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

- 1) เพื่อความสะดวก คล่องตัวและมีอิสระในการบริหารจัดการในรูปแบบที่เป็นทางการหรือเป็นนิติบุคคล และตอบสนองความต้องการของกลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน
- 2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้านทุกอำเภอต่างๆ ในจังหวัดกระบี่ให้เข้มแข็ง และเป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นประสบการณ์และเผยแพร่ข่าวสารแก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
- 3) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับกลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มอาชีพต่างๆ และเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ตามความต้องการและความถนัดให้มีความเข้มแข็งและประสานการทำงานอย่างมีระบบ

- 4) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับพลังสตรีให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
- 5) เพื่อเป็นการรวมกลุ่มพลังสตรีของจังหวัดกระบี่ในการแสดงความสามารถด้านต่างๆ ตลอดจนร่วมสร้างความสามัคคีและสานสายใยสัมพันธ์อันดีของกลุ่มแม่บ้าน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กว่าเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่จะพัฒนามาได้ขนาดนี้ นับได้ว่ามีพัฒนาการของการรวมกลุ่มแม่บ้านใช้เวลากว่าทศวรรษ จากการรวมกลุ่มแบบหลวมๆ จนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้มองเห็นถึงศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดกระบี่ โดยวางระบบและโครงสร้างการทำงานของกลุ่มแม่บ้านให้มีความเข้มแข็งและมีความชัดเจนตั้งแต่ระดับล่างคือ หมู่บ้าน ตำบลและอำเภอขึ้นมาจนถึงระดับบนคือระดับจังหวัด

ในการสนับสนุนการรวมกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่นั้น จะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการเป็นที่เลี้ยงให้กับกลุ่มแม่บ้านในการรวมกลุ่มกันดำเนินการในระดับหมู่บ้าน ทั้งการประชุมกลุ่ม การคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม การตั้งชื่อกลุ่ม การขอจัดตั้งกลุ่มและขอขึ้นทะเบียนกลุ่มแม่บ้านกับทางองค์การบริหารส่วนจังหวัด การรับรองการจัดตั้งกลุ่ม และการเปิดกลุ่ม

จากระดับหมู่บ้าน ก็ได้มีการกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในระดับตำบล โดยคัดเลือกจากตัวแทนประธานกลุ่มแม่บ้านของหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลนั้น ในส่วนของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในระดับอำเภอก็จะคัดเลือกจากตัวแทนประธานกลุ่มแม่บ้านตำบลต่างๆ ในอำเภอนั้น และได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการ

ดำเนินงานบริหารกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในภาพรวมทั้งจังหวัด

เมื่อกลุ่มแม่บ้านมีความเข้มแข็งมากขึ้น ในขณะที่ประกาศของคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระบุห้ามมิให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์แก่ประชาคม องค์กรประชาชน สามารถให้การสนับสนุนในรูปแบบของการให้ความรู้ ฝึกอบรมเท่านั้น จึงส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านเกิดแนวคิดในการจัดตั้งเป็นสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เพื่อความสะดวกในการบริหารงาน ซึ่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เห็นด้วยกับการตั้งเป็นสมาคมจึงได้สั่งการให้ดำเนินการจัดทำคำขอจดทะเบียน เพื่อขออนุญาตจัดตั้งสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ โดยกำหนดให้ฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

ฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เริ่มดำเนินการจัดทำคำขอการจัดตั้งสมาคม โดยได้ปรึกษาหารือกับนายอำเภอเมืองกระบี่ถึงแนวทางการจัดตั้งสมาคม และเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่จะต้องยื่นประกอบการขอจดทะเบียน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มแม่บ้านในการรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อยื่นต่อนายอำเภอเมืองกระบี่

เมื่อได้รับการจัดตั้งเป็นสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่อย่างเป็นทางการแล้ว ก็จะมีการเชิญคณะกรรมการสมาคมประชุมเพื่อหารือการขับเคลื่อนสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของสมาคม โดยการดำเนินงานของสมาคมแต่ละปีนั้น สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่จะเสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ เมื่อได้รับงบประมาณมาแล้วก็นำมาบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมของสมาคม จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพสมาชิกสมาคมแม่บ้าน และสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มสมาชิกของสมาคมแม่บ้านที่ได้มีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสมาคม ภายหลังจาก

สิ้นสุดปีงบประมาณสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ก็จะต้องมีการจัดทำรายงานสรุปผลการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีพร้อมหลักฐานเสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ส่วนกองแผนและงบประมาณก็จะทำหน้าที่ในการประเมินผลการทำงานของสมาคมในภาพรวม

วิธีการดำเนินงาน⁶

1) การตั้งกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้เข้ามามีบทบาทกำหนดแนวทางการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน โดยแม่บ้านที่สนใจสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล สามารถปรึกษาเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ที่รับผิดชอบงานแม่บ้าน อบจ.กระบี่ เพื่อขอรับความรู้และแนวทางการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ในประเด็นต่างๆ อาทิ การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจและแรงจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มกันโดยสมัครใจ การนัดประชุมกลุ่มกับผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำกลุ่ม 1-3 คน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการแก้ไขปัญหาและติดต่อประสานงานระหว่างแม่บ้าน อบจ.กระบี่ หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการทำงานของกลุ่ม และการระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ และการกรอกใบสมัครเข้าร่วมกลุ่ม นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ยังได้มีการจัดทำคู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งภายในคู่มือจะมีการรวบรวมเอกสาร แบบฟอร์มต่างๆ ทั้งที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน อาทิ ใบสมัครสมาชิก หนังสือขอจัดตั้งกลุ่ม และการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านก็จะมีแบบฟอร์มรายงานการประชุม และคำอธิบายแบบรายงานการประชุม พร้อมทั้งมีวิธีการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่การก่อตั้งกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

⁶ คู่มือกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่

ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้กำหนดเงื่อนไขในการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ คือ ต้องเป็นสตรีผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกระบี่อายุ 20 ปีขึ้นไป หรือสมรสแล้ว มีความสมัครใจที่จะทำงานร่วมกันในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา และมีความศรัทธา และเชื่อมั่นในพลังกลุ่ม พร้อมทั้งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ดังนี้

- 1) เข้าร่วมประชุมกลุ่มและแสดงความคิดเห็น
- 2) ร่วมกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มยกขึ้นมา
- 3) ให้ข้อมูลข่าวสารหรือหาข้อมูลให้กลุ่ม
- 4) ให้ความช่วยเหลือโดยนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาอาชีพ รวมถึงเผยแพร่ให้แก่ผู้อื่น
- 5) กระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปฏิบัติงานต่างๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกส่วนใหญ่
- 6) ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องหรือขยายกิจกรรมให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
- 7) แนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
- 8) ปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของกลุ่มและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ
- 9) ไม่กระทำความเสื่อมเสียแก่กลุ่มและสมาชิก

เมื่อผู้นำสามารถรวบรวมใบสมัครจากผู้สนใจจำนวนไม่น้อยกว่า 25-30 คน และเรียกผู้สมัครประชุมเพื่อจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้แล้ว เจ้าหน้าที่ก็จะช่วยชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เพื่อให้ผู้เข้าประชุมเข้าใจและเป็นข้อพิจารณาตัดสินใจเลือกผู้มีความสามารถมาเป็นคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน ออบจ.กระบี่ จำนวน 11 คน ในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณูญิก

ประชาสัมพันธ์ ปฏิคม ผู้ช่วยปฏิคม และกรรมการ 4 ท่าน เพื่อบริหารกลุ่ม พร้อมทั้งมีการตั้งชื่อกลุ่มซึ่งอาจจะมีชื่อหมู่บ้านประกอบหรือเป็นชื่อตามมติที่ประชุมเห็นชอบ

ภายหลังจากที่ได้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านแล้ว ก็จะต้องมีการกรอกข้อมูลสมาชิกในแบบขอจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน และขอขึ้นทะเบียนแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ส่วนการรับรองกลุ่มนั้น นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่หรือผู้แทนดำเนินการรับรองการตั้งกลุ่มด้วยการเปิดกลุ่มแม่บ้าน ณ สถานที่ทำการของกลุ่มและลงนามในหนังสือรับรองการตั้งกลุ่ม

เมื่อได้มีการตั้งกลุ่มแม่บ้านแล้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ได้เข้าไปมีบทบาทกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่มว่าควรจะต้องมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

- ประชุมกลุ่มเป็นประจำเพื่อรับทราบปัญหาความต้องการของสมาชิก และสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมการทำงานภายในกลุ่ม
- จัดให้มีแผนปฏิบัติงานประจำปีและกำหนดเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจน โดยมติของสมาชิก และกำหนดให้มีข้อตกลงของกลุ่มและส่งเสริมให้สมาชิกปฏิบัติตาม
- ได้รับความรู้ด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ และขอคำแนะนำในการกำหนดโครงการของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและสภาพของท้องถิ่น
- สนับสนุนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
- จัดให้มีกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้แก่กลุ่ม และสนับสนุนกิจกรรมตามความถนัดของสมาชิก
- จัดให้มีกองทุนเพื่อสนับสนุนและพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
- จัดให้มีทะเบียนสมาชิกและระเบียบข้อตกลงของกลุ่มที่สมาชิกทุกคนรับทราบและถือปฏิบัติ

- ประสานความร่วมมือกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ เพื่อทราบถึงความเป็นไปของโครงการต่างๆ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ
- ประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย
- ดำเนินการตามนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่และมติที่ประชุมกลุ่ม

นอกจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่จะเข้าไปมีบทบาทสนับสนุนและกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านในระดับหมู่บ้านแล้ว ยังได้มีการกำหนดให้มีคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดอีกด้วย โดยคณะกรรมการแต่ละระดับนั้นมีองค์ประกอบและหน้าที่แตกต่างกัน ดังนี้

- **คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ระดับตำบล** ประกอบด้วยประธานซึ่งคัดเลือกมาจากตัวแทนระดับหมู่บ้าน พิจารณาเสนอนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่แต่งตั้ง และมีคณะกรรมการเป็นผู้แทนจากหมู่บ้านๆ ละ 2 คน ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการแม่บ้านในหมู่บ้านและในตำบล
- **คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ระดับอำเภอ** ประกอบด้วยประธานซึ่งคัดเลือกมาจากตัวแทนระดับตำบล พิจารณาเสนอนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่แต่งตั้ง และมีคณะกรรมการเป็นผู้แทนจากตำบลๆ ละ 2 คน ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการแม่บ้านในตำบลและในอำเภอ

คณะกรรมการทั้งสองระดับข้างต้นยังต้องทำหน้าที่ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ หน่วยงานของส่วนราชการ และภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนกลุ่มแม่บ้าน เสริมสร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกแม่บ้าน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ของทั้งตำบล และดำเนินการตามนโยบายของ
แม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่และมติในที่ประชุมด้วย

- **คณะกรรมการบริหารกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่**
(ก่อนก่อตั้งสมาคมฯ) มีคณะกรรมการอย่างน้อย 8 คน แต่ไม่เกิน 15
คน ประกอบด้วย นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นประธาน
คณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ คณะกรรมการโดยนายกององค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดกระบี่เป็นผู้แต่งตั้งจำนวน 8 คนแต่ไม่เกิน 15 คน
กรรมการที่ปรึกษานายกององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่จำนวน
8 คนแต่ไม่เกิน 15 คน และกรรมการบริหารโดยตำแหน่งเลขานุการ
1 คน

คณะกรรมการบริหารกลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ทำหน้าที่
ในการกำหนดนโยบาย วางแผนจัดทำโครงการ และระเบียบวิธีการต่างๆ รวมทั้ง
ความรับผิดชอบ ควบคุมการบริหารงานของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ รับผิดชอบ
ข้อเสนอของสมาชิกและอนุมัติให้มีการดำเนินงานเมื่อพิจารณาเห็นว่าข้อเสนอ
ดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม กำหนดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มหรือ
ส่วนรวม และสามารถถอนชื่อสมาชิกออกจากทะเบียนตามความเห็นชอบของ
ที่ประชุมใหญ่

2) การตั้งสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่

ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าการให้การสนับสนุน
กลุ่มแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ โดย
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่นั้นสามารถให้การ
สนับสนุนในรูปของการให้ความรู้และฝึกอบรมเท่านั้น
ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านบางกลุ่มไม่สามารถพัฒนาต่อยอด
นำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรม เพราะ

ขาดทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิต การตั้งสมาคมจึงเป็นทางออกหนึ่งที่จะช่วยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่สามารถให้การสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านอย่างเต็มที่ อีกทั้งการรวมกลุ่มแม่บ้านยังมีความยืดหยุ่นคล่องตัวในการบริหารจัดการ สามารถหางบประมาณได้เอง เพราะมีสถานะเป็นนิติบุคคล

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่จึงได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาสังคม สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นผู้รับผิดชอบช่วยเหลือกลุ่มแม่บ้านดำเนินการขออนุญาตจดทะเบียนสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ซึ่งขณะนั้นได้มีการปรึกษารื้อถอนนายอำเภอเมืองกระบี่ โดยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ช่วยรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ในการยื่นคำขอจัดตั้งสมาคมต่อนายอำเภอเมืองกระบี่ ขณะเดียวกันก็ได้มีการทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดขออนุญาตใช้ชื่อจังหวัดกระบี่ประกอบเป็นชื่อสมาคม และเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2552 สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ก็ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนสมาคมมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสำนักงานตั้งอยู่ที่สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

ทั้งนี้ ข้อบังคับสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ได้ระบุประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสมาคม อาทิ เครื่องหมายของสมาคม วัตถุประสงค์ของสมาคม ประเภทสมาชิกของสมาคม การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก คณะกรรมการสมาคมแม่บ้าน และบทบาทของคณะกรรมการสมาคมแม่บ้านตำแหน่งต่างๆ

ตารางแสดงบทบาทของคณะกรรมการสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ตำแหน่งต่างๆ

ตำแหน่ง	บทบาทหน้าที่
นายกสมาคม	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจการของสมาคม • เป็นผู้แทนสมาคมในการติดต่อกับบุคคลภายนอก • เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการ และการประชุมใหญ่ของสมาคม
อุปนายก	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นผู้ช่วยนายกสมาคมในการบริหารกิจการสมาคม • ปฏิบัติตามหน้าที่ที่นายกสมาคมได้มอบหมายและหน้าที่แทนนายกสมาคมเมื่อนายกสมาคมไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่การทำหน้าที่แทนนายกสมาคมให้อุปนายกตามลำดับตำแหน่งเป็นผู้กระทำการแทน
เลขานุการ	<ul style="list-style-type: none"> • ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของสมาคมทั้งหมด • เป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ของสมาคมในการปฏิบัติกิจการของสมาคม • ปฏิบัติตามคำสั่งของนายกสมาคม • เป็นเลขานุการในการประชุมต่างๆ ของสมาคม
เหรัญญิก	<ul style="list-style-type: none"> • มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของสมาคม • เป็นผู้จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย บัญชีงบดุลของสมาคม และเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆ ของสมาคมไว้เพื่อตรวจสอบ
ปฏิคม	<ul style="list-style-type: none"> • ให้การต้อนรับแขกของสมาคม • เป็นหัวหน้าในการจัดเตรียมสถานที่ของสมาคมและจัดเตรียมสถานที่ประชุมต่างๆ ของสมาคม
นายทะเบียน	<ul style="list-style-type: none"> • มีหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนสมาชิกทั้งหมดของสมาคม • ประสานงานกับเหรัญญิกในการจัดเก็บเงินค่าบำรุงสมาคมจากสมาชิก
ประชาสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> • เผยแพร่กิจการและชื่อเสียงเกียรติคุณของสมาคมให้สมาชิกและบุคคลโดยทั่วไปให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

ที่มา : ข้อบังคับสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่

รูปแบบและลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย/บทบาทของแต่ละภาคี

รูปแบบของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่

จากวิธีการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ จะเห็นได้ว่าเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ถูกจัดตั้งขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านระเบียบปฏิบัติของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการให้เงินอุดหนุนสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน การจัดตั้งสมาคมจึงเป็นทางออกในการเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการกับข้อจำกัดดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม นับได้ว่าเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่เป็นนวัตกรรมการทำงานแบบ**เครือข่ายที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคที่เผชิญ** เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านมีความเข้มแข็งและมองเห็นปัญหาในการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ผูกติดอยู่กับระเบียบของส่วนราชการ เผชิญกับปัญหาข้อติดขัดในเรื่องระเบียบของการให้เงินอุดหนุนในการส่งเสริมอาชีพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เหมือนกัน จึงเป็นแรงเสริมให้กลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ และสมาชิกแสวงหาทางออก/ทางเลือกใหม่ในการจัดการกับปัญหา มีความตื่นตัว เห็นพ้องและมีความสมัครใจที่จะดำเนินการจัดตั้งเป็นสมาคม

เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ถือได้ว่าเป็น “**เครือข่ายภาคประชาสังคม**” ที่เกิดจากการรวมพลังของกลุ่มแม่บ้านในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในแนวราบ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ได้เปิดโอกาสให้เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารกลุ่มแม่บ้านด้วยตนเอง โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ยังคงมีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนการดำเนินงานของสมาคมอย่างใกล้ชิด

ระบบการตัดสินใจของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่อยู่ในรูปของคณะกรรมการ โดยนายกสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่นั้น เป็นภริยาของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ส่วนอุปนายกสมาคมนั้น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่จะช่วยพิจารณาตามความเหมาะสม ในส่วนของเหรียญ ปกติกม เลขานุการ นายทะเบียน ประชาสัมพันธ์นั้นส่วนใหญ่จะคัดเลือกจากประธานกลุ่มแม่บ้านในระดับอำเภอ และในส่วนของกรรมการ บางท่านก็เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านในระดับตำบลหรือระดับหมู่บ้าน โดยพิจารณาความเหมาะสมในการเป็นกรรมการจากความพร้อม การให้ความช่วยเหลือ ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่⁷ ในส่วนของระบบการประสานงาน ก็จะมีการประสานงานเป็นลูกโซ่โดยให้ประธานกลุ่มแม่บ้านในระดับต่าง ๆ เป็นผู้กระจายข่าวสารให้กับสมาชิก

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/ สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่

- การดำเนินงานตามข้อบังคับสมาคม

สำหรับการดำเนินงานของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่นั้นขับเคลื่อนด้วยการประชุมคณะกรรมการสมาคมซึ่งตามข้อบังคับจะต้องมีการประชุมอย่างน้อย 2 เดือน/ครั้ง ภายในวันที่ 10 ของเดือน (หรือตามที่กรรมการเห็นว่าเหมาะสม) เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการบริหารจัดการของสมาคม โดยต้องมีกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงจะถือว่าครบองค์ประชุม ส่วนมติที่ประชุมใช้หลักเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันก็ให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด

⁷ ัญญพร โต๊ะหมาน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4, สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์โดยผู้เขียน, 1 กันยายน 2553, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่.

นอกจากนี้ คณะกรรมการยังมีการจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี ละ 1 ครั้งก่อนเดือนสิงหาคมของทุกปี โดยเลขานุการเป็นผู้แจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ ให้สมาชิกได้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน และประกาศ แจ้งกำหนดนัดประชุมไว้ ณ สำนักงานของสมาคมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนถึง กำหนดประชุมใหญ่ วาระการประชุมต้องประกอบด้วย การแถลงกิจการที่ผ่านมาใน รอบปี แถลงบัญชีรายรับ รายจ่าย และบัญชีงบดุลของปีที่ผ่านมา เลือกตั้ง กรรมการชุดใหม่เมื่อครบกำหนดวาระ เลือกตั้งผู้สอบบัญชี และเรื่องอื่นๆ (ถ้ามี)

สำหรับการประชุมใหญ่วิสามัญอาจจะมีขึ้นได้หากคณะกรรมการเห็น ควรจัดให้มีขึ้น หรือเกิดขึ้นด้วยการเข้าชื่อร่วมกันของสมาชิกไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของสมาชิกสามัญทั้งหมดหรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 300 คน ทำหนังสือ ร้องขอต่อคณะกรรมการให้จัดประชุมขึ้น

เช่นเดียวกับการประชุมคณะกรรมการสมาคม ทั้งการประชุมใหญ่ สมัยสามัญประจำปีหรือการประชุมใหญ่วิสามัญจะต้องมีสมาชิกสามัญเข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดจึงจะถือว่าครบองค์ประชุม แต่ถ้าไม่ครบ องค์ประชุมให้คณะกรรมการของสมาคมเรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่งภายใน 14 วัน นับแต่วันทีนัดประชุมครั้งแรก และถ้ามีสมาชิกเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวน เท่าใดก็ให้ถือว่าครบองค์ประชุม แต่ถ้าเป็นการประชุมใหญ่วิสามัญที่เกิดขึ้นจาก การร้องขอของสมาชิกก็ไม่ต้องจัดประชุมใหญ่ให้ถือว่าการประชุมเป็นอันยกเลิกไป

ส่วนการลงมติต่างๆ ในที่ประชุมใหญ่ใช้หลักการเดียวกับการประชุม คณะกรรมการสมาคม โดยถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าคะแนนเสียงที่ลงมติ มีเท่ากันก็ให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้ชี้ขาด กรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับ ของสมาคมจะกระทำได้อีกต่อเมื่อเป็นมติของที่ประชุมใหญ่เท่านั้น และต้องมีสมาชิก สมัยสามัญเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด โดยมีคะแนน เสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด ส่วนการเลิก

สมาคมต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

- การดำเนินงานในแต่ละปี

การดำเนินงานของสมาคมในแต่ละปีจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ เพื่อหารือพิจารณาจัดลำดับความสำคัญตามภารกิจงานของสมาคม และพิจารณาจัดทำโครงการส่งเสริมศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ที่ระบุรายละเอียดกิจกรรม และประมาณการงบประมาณ เพื่อขอรับเงินอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ โดยในแต่ละปีสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่จะเสนอโครงการ โดยมีนายกสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่เป็นผู้อนุมัติโครงการ พร้อมกับทำหนังสือขอรับเงินงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในช่วงก่อนที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่จะมีการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

เมื่อสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนจาก อบจ.แล้วก็จะมีการลงนามบันทึกข้อตกลงการขอรับเงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างนายกสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่กับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ เพื่อเป็นการตกลงกันทั้งสองฝ่ายในการดำเนินโครงการให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงานตามโครงการที่แนบมา เมื่อปี พ.ศ. 2552 โครงการที่สมาคมแม่บ้านดำเนินการทั้งหมดตามที่ได้รับงบประมาณมาเป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มสมาชิกสมาคมแม่บ้านฯ แต่ละอำเภอให้ความเข้มแข็ง โดยเป็นการส่งเสริมอาชีพเฉพาะทางของกลุ่มแม่บ้านแต่ละอำเภอนอกจากนี้ ยังมีการอบรมส่งเสริมอาชีพฟาร์มเห็ดของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ซึ่งเป็นการอบรมส่งเสริมอาชีพในภาพรวมของสมาคมที่ดำเนินการจัดให้กับกลุ่มแม่บ้านทั้ง 8 อำเภอ

และเมื่อปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมานั้น สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ก็ได้วางแผนในการดำเนินกิจกรรมที่จะใช้งบประมาณออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่

1) **การจัดกิจกรรมวันแม่บ้าน อบจ.กระบี่สตรีสัมพันธ์** เป็นกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่จัดให้มีขึ้นในวันที่ 15 สิงหาคมของทุกปี ให้กลุ่มแม่บ้านอำเภอต่างๆ มาพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์อันดีของกลุ่มแม่บ้าน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกลุ่มแม่บ้านจากทุกอำเภอให้เข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพในการเพิ่มพูนความรู้ของกลุ่มแม่บ้านอาชีพต่างๆ และเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้า แสดงสินค้า/ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ รวมถึงเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงกลุ่มพลังสตรีที่มีความสามารถด้านต่างๆ

ในการดำเนินการจัดงานนั้นจะมีการเตรียมความพร้อมและกำหนดกิจกรรมในงานวันแม่บ้าน อบจ.กระบี่สตรีสัมพันธ์ จากนั้นมีการแต่งตั้งและประชุมคณะทำงานฝ่ายต่างๆ ซึ่งคณะทำงานแต่ละคณะนั้นจะประกอบไปด้วยคณะกรรมการสมาคมและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีหน้าที่แตกต่างกันไป โดยในวันงานจะเป็นวันที่กลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่มจะมาชุมนุมร่วมกันทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นได้แก่ กิจกรรมการประกวดอาหาร การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การแข่งขันแอโรบิค การประกวดเทพีแม่บ้าน อบจ.กระบี่สตรีสัมพันธ์ การแสดงของแม่บ้านในอำเภอต่างๆ บนเวที และการแสดงจำหน่ายสินค้าของกลุ่มแม่บ้านจากอำเภอต่างๆ

2) **การจัดอบรมศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพสมาชิกสมาคมแม่บ้าน** โดยเป็นการดำเนินงานต่อยอดจากการอบรมส่งเสริมอาชีพฟาร์มเห็ดในปี พ.ศ. 2552 เพื่อนำคณะกรรมการสมาคมและสมาชิกสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ไปศึกษาดูงานการเพาะเห็ดเชิงพาณิชย์ที่จังหวัดปทุมธานี โดยสมาคมเป็นผู้ประสานงานและดำเนินการติดต่อวิทยากรเอง

3) **การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มสมาชิกสมาคมแม่บ้านฯ 8 อำเภอ** สมาคมแม่บ้านฯ ได้จัดสรรงบประมาณไว้ส่วนหนึ่งเพื่ออุดหนุนกลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ทั้ง 8 อำเภอที่เขียนโครงการมาขอรับการสนับสนุน

งบประมาณจากสมาคม ซึ่งกลุ่มแม่บ้านสามารถเสนอโครงการมายังสมาคมได้โดยตรงหรือจะเสนอผ่านประธานอำเภอก็ได้เช่นเดียวกัน

ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณของสมาคมให้กับกลุ่มแม่บ้านจะมีการจัดทีมลงพื้นที่ ประกอบด้วยคณะกรรมการสมาคมและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดรวมทั้งหมด 9 ท่าน พร้อมกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้มีการจัดทำแบบสำรวจข้อมูลประกอบการพิจารณาสนับสนุนงบประมาณของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาส่งเสริมอาชีพกลุ่มแม่บ้าน ทั้งนี้ในการพิจารณาให้งบประมาณสนับสนุนก็จะพิจารณาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านว่ามีความเข้มแข็งและมีการดำเนินการจริง รวมถึงมีการพิจารณาการทำงานของกลุ่มในประเด็นต่างๆ ได้แก่ สถานที่ดำเนินการกลุ่ม เช่น มีที่ทำกรกลุ่มเป็นของตนเอง หรือบ้านสมาชิกกลุ่ม หรือสถานที่บริจาค วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นไปเพื่อหารายได้เสริมให้กับครอบครัว หรือเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือเพื่อต้องการทำงานร่วมกัน อาชีพหลักของสมาชิกในกลุ่ม จำนวนสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาการดำเนินงานกลุ่ม ที่มาของแหล่งทุนเดิม เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม การต่อยอดในสิ่งที่ได้เคยดำเนินการมาแล้ว (กรณีที่กลุ่มแม่บ้านที่ยังไม่เคยดำเนินการมาก่อนก็จะให้งบประมาณสนับสนุนโครงการในรูปแบบของการฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้และนำไปประกอบอาชีพต่อไป)⁸

เมื่อสิ้นสุดโครงการของกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณก็จะต้องมีการจัดทำบัญชีสรุปการใช้จ่ายพร้อมหลักฐานรายงานต่อสมาคมแม่บ้าน

ส่วนของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ในภาพรวมเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของโครงการส่งเสริมศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาคมแม่บ้าน

⁸ ประเสริฐพงษ์ ทรนวัตร นักบริหารงานทั่วไป 7 และชญญพร โตะหมาน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 22 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

อบจ.กระบี่ ก็จะต้องมีการจัดทำรายงานสรุปผลการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายของสมาคมเสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เช่นกัน ในกรณีที่มีเงินคงเหลือจ่ายก็ต้องนำส่งคืนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ด้วย หลังจากนั้นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลก็จะเข้าไปประเมินการทำงานของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ว่ามีการดำเนินการจริงและเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยจะดำเนินการตรวจสอบทั้งในภาพรวมของสมาคมและสุ่มตรวจกลุ่มแม่บ้านบางกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ก่อนที่จะติดตามและประเมินผลจะมีการส่งแบบสำรวจข้อมูลให้สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่กรอกข้อมูลแล้วส่งกลับมาที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ จากนั้นคณะกรรมการก็จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลและตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

นอกจากนี้ ในแต่ละปีสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่จะมีการจัดประชุมรายงานผลการดำเนินการ พร้อมกับจัดทำแบบสอบถามประเมินความต้องการของสมาชิกสมาคมในการฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อที่จะจัดการฝึกอบรมและพากลุ่มแม่บ้านไปศึกษาดูงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกสมาคมแม่บ้านเป็นหลัก

บทบาทของแต่ละภาคี

จากภาพการทำงานดำเนินงานดังกล่าวข้างต้นของกลุ่มแม่บ้านทำให้เห็นภาพการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นระบบตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด นอกจากการทำงานแบบเครือข่ายภายในสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ดังกล่าวแล้ว การทำงานของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ยังได้ทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาคีภายนอกอีกด้วย ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็มีบทบาทที่แตกต่างกันไป ดังนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ มีบทบาทสำคัญอย่างมากนับตั้งแต่การวางโครงสร้างระบบการทำงานของกลุ่มแม่บ้านระดับกลุ่มจนถึงสมาคม โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่มีบทบาทเป็นที่เลี้ยงให้กับสมาคมในการทำงาน

ต่างๆ เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งสมาคมที่ได้เข้ามาช่วยดำเนินการร่างระเบียบข้อบังคับสมาคม สนับสนุนงานด้านเอกสารทั้งหมด ช่วยเหลือสมาคมในการจัดทำแผนโครงการ สนับสนุนงบประมาณ ให้ใช้สถานที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ประชุมอบรมและเป็นสถานที่ตั้งของสมาคม มีการติดตามการทำงานของกลุ่มแม่บ้านอย่างใกล้ชิดโดยให้ยืมรถขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ไปลงพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ หาช่องทางในการจำหน่ายสินค้า เช่น ศูนย์ OTOP ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ผู้มาดูงานที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ หรือประสานกับภาคส่วนต่างๆ ในการออกร้านจำหน่ายสินค้า โดยเป็นสื่อกลางประสานกับกลุ่มแม่บ้าน⁹

สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดกระบี่, สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่, วิทยาลัยสารพัดช่าง, วิทยาลัยการอาชีพ, สำนักงานเกษตรจังหวัด เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนความรู้และวิทยากรในการอบรมส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มแม่บ้าน บางหน่วยงานช่วยประสานงานในเรื่องของสินค้า OTOP ช่วยติดต่อประสานงานการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOP รวมทั้งติดต่อกลุ่มแม่บ้านผ่านทางสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ในการออกร้านจำหน่ายสินค้า เนื่องจากคณะกรรมการสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่บางท่านเป็นคณะกรรมการ OTOP ของจังหวัดกระบี่ด้วย

ภาคเอกชน บริษัท ห้าง ร้านต่างๆ ให้การสนับสนุนครุภัณฑ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เย็น ไม้ที่สำนักงานของสมาคม

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

ทรัพยากรหลักที่ใช้ในการดำเนินงานของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ คืองบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ซึ่งภายหลัง

⁹ สมศักดิ์ กิตติธรรกุล นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

จากที่มีการก่อตั้งสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ในเดือนมีนาคม 2552 นั้น สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) ภายใต้โครงการส่งเสริมศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาคมบ้าน อบจ.กระบี่ เพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ที่เป็นสมาชิกของสมาคมตามอำเภอต่างๆ ทั้ง 8 อำเภอ และดำเนินการส่งเสริมอาชีพในภาพรวมทั้ง 8 อำเภอ ให้กับแม่บ้านที่มีความสนใจสอดคล้องกัน

ในปี พ.ศ. 2553 สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ได้รับงบประมาณสนับสนุนเป็นจำนวนเงิน 3,000,000 บาท (สามล้านบาทถ้วน) เพื่อนำมาดำเนินกิจกรรมวันแม่บ้าน อบจ.กระบี่สตรีสัมพันธ์ประจำปี 2553 จัดกิจกรรมอบรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ที่เป็นสมาชิกสมาคมที่ได้ขอรับงบประมาณสนับสนุนจากทางสมาคม

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ผลแห่งความสำเร็จจากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่มีหลายประการดังนี้

1) ผลสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรมขณะนี้คือองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่สามารถส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่ได้ถึง 379 กลุ่มกระจายตามอำเภอต่างๆ ครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัด และมีสมาชิกแม่บ้าน อบจ.กระบี่รวมทั้งสิ้น 13,360 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 22 ธันวาคม 2552)

2) การรวมกลุ่มแม่บ้านและดำเนินการจัดตั้งเป็นเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่นั้น ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ได้รับประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพอย่างทั่วถึง เนื่องจากสมาคมแม่บ้าน

อบจ.กระบี่มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่สามารถให้เงินอุดหนุนได้ โดยสมาคมมีหน้าที่เป็นแกนกลางบริหารจัดการเงินอุดหนุนที่ได้รับเองและสามารถจัดสรรกระจายเม็ดเงินให้กับแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มแม่บ้านแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้การดำเนินการมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าเมื่อเทียบกับการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพกลุ่มแม่บ้านขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่แต่ก่อนที่สามารถให้ได้เพียงแค่การให้ความรู้ฝึกอบรม

3) แม่บ้านมีกิจกรรมในการทำงานร่วมกันเพื่อหารายได้พิเศษมาจุนเจือครอบครัว อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีกันภายในกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเอง นอกจากนี้กิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนส่งเสริมให้มีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม ทำให้เห็นถึงพลังสตรีหรือกลุ่มแม่บ้านในจังหวัดกระบี่คือการจัดงาน **“วันแม่บ้าน อบจ.กระบี่สตรีสัมพันธ์”** ที่ได้ทำให้แม่บ้านกลุ่มต่างๆ มีโอกาสมาทำกิจกรรม พบปะสังสรรค์กัน

4) กลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานระหว่างกลุ่ม สมาชิกแม่บ้าน อบจ.กระบี่บางกลุ่ม บางท่านที่ประสบความสำเร็จในการทำงานก็ได้มาเป็นวิทยากรให้กับแม่บ้านกลุ่มอื่น¹⁰ และกลุ่มแม่บ้านที่เข้มแข็งสามารถช่วยเหลือแนะนำกลุ่มที่อ่อนแอกว่าได้ในแง่องค์ความรู้ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ดังเช่นกรณีของกลุ่มเครื่องแกงบ้านทุ่ง ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในการดำเนินงานจนกิจการขยายตัว มีการส่งผลิตภัณฑ์ไปขายตามจังหวัดต่างๆ ทำให้เครื่องบดแกงที่ใช้อยู่มีกำลังการผลิตไม่เพียงพอ จึงได้ยกเครื่องบดแกงนั้นให้กับแม่บ้านกลุ่มอื่นที่มีความอ่อนแอและมีความจำเป็นในการใช้แทน

¹⁰ สมศักดิ์ กิตติธรรกุล นายกองการบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

5) การมีฐานข้อมูลการดำเนินงานหรือทะเบียนกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ แต่ละกลุ่มทำให้ทราบว่าของดีต่างๆ ของจังหวัดกระบี่อยู่ที่ใดบ้าง กลุ่มแม่บ้าน บางกลุ่มกลายเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นช่องทางในการเผยแพร่แนวทางการดำเนินงาน ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงานและเป็นช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อีกช่องทางหนึ่ง ดังกรณีตัวอย่างของกลุ่มเครื่องแกงบ้านทุ่ง กลุ่มแม่บ้านรำหามาด ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยถูกบรรจุเป็นสถานที่สำคัญอยู่ใน “คู่มือศึกษาดูงานภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดกระบี่” ที่จัดทำโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

6) การทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในระดับพื้นที่ง่ายและทั่วถึงมากขึ้น เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ และมีการกำหนดโครงสร้างการทำงานของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้าน/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ทุกระดับตั้งแต่อำเภอ ตำบล ลงไปจนถึงหมู่บ้าน ทำให้กลุ่มแม่บ้านต่างๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยประสานงานและเป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

จากการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กระบี่จนพัฒนามามีโครงสร้างอย่างเป็นทางการและมีการทำงานเป็นเครือข่าย อย่างเป็นรูปธรรมในรูปของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่นั้น พบว่ามีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานหลายประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มแม่บ้านในระดับหมู่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ส่งผลให้การรวมกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่มีพัฒนาการสั่งสมมาเป็นเวลานาน ทั้งยังเป็นนโยบายของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ในการสนับสนุนการรวมกลุ่มของสตรีให้เป็นพลัง ในการพัฒนา ซึ่งนโยบายนี้ได้รับการให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เรียกได้ว่าเป็น **“นโยบายแบกกัดไม่ปล่อย”** ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่¹¹ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดทิศทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านไว้อย่างชัดเจนเป็น รูปธรรมในนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ระบุดึงการสนับสนุนและ ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ พร้อมทั้งการจัดอบรมและศึกษาดูงาน เพื่อ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ และในทางปฏิบัติ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ยังได้ออกเยี่ยมเยียนกลุ่มแม่บ้านอย่าง สม่ำเสมอและเดินทางไปเปิดกลุ่มด้วยตนเองมาโดยตลอด โดยสรุปปัจจัยที่ทำให้ เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ประสบความสำเร็จ ประการนี้คือ ความต่อเนื่องในเชิงนโยบายและความตั้งใจของผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนจังหวัดกระบี่

ประการที่สอง ความเข้มแข็งของกลุ่มแม่บ้านและการมองเห็นถึงเป้าหมาย ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดพลังและความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงานเป็นทีมมากกว่าการดำเนินงานแบบปัจเจก ส่งผลให้การจัดตั้งหรือ

¹¹ กิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

รวมกลุ่มแม่บ้านของ อบจ.กระบี่ ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการส่งเสริมอาชีพนั้น ถือเป็นการรวมกลุ่มที่มีกิจกรรมรองรับ และยังเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ สามารถนารายได้มาจุนเจือครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง จึงได้รับความสนใจจากกลุ่มแม่บ้านอย่างมากในการรวมกลุ่มกันดำเนินงาน ส่วนกิจกรรมวันแม่บ้าน อบจ.กระบี่สตรีสัมพันธ์นั้นก็ถือเป็นกิจกรรมภาพรวมในระดับของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่ทั้งจังหวัดที่เป็นการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ที่มาทำกิจกรรมร่วมกัน อันเป็นการส่งเสริมให้เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ประการที่สาม แนวทางในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่ตั้งแต่ระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up)¹² คือตั้งแต่ระดับหมู่บ้านขึ้นมาจนถึงระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด และโครงสร้างในการทำงานและบริหารงานอย่างเป็นทางการชัดเจน ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และที่สำคัญคือมีโอกาในการทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น เนื่องจากภายใต้โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านแต่ละระดับนั้น จะเห็นได้ว่ามีภาพของความสัมพันธ์ทั้งในระดับแนวราบ และแนวดิ่ง ซึ่งในแนวราบคือระหว่างกลุ่มแม่บ้านในระดับหมู่บ้านด้วยตนเอง และความสัมพันธ์แนวดิ่งคือการมีคณะกรรมการแม่บ้าน อบจ.กระบี่ในระดับตำบล อำเภอและจังหวัด เป็นต้น

ประการที่สี่ ความกระตือรือร้นของกลุ่มแม่บ้านและภาวะผู้นำของแม่บ้าน บางท่านถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ประสบความสำเร็จในการทำงานอย่างมาก เนื่องจากเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่กลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ จะได้รับกันอย่างทั่วถึงผ่านการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ เพราะการทำงาน

¹² ประเสริฐพงษ์ ทรนวัตร นักบริหารงานทั่วไป 7 และฉัญญพร โต๊ะหมาน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 22 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

การบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่มีความเป็นอิสระ กลุ่มต่างๆ ได้รับการแก้ไขปัญหาที่เผชิญอย่าง สอดคล้องกับความต้องการ และสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เผชิญ ร่วมกันได้ผ่านการพิจารณาตัดสินใจของสมาชิกสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

สำหรับอุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหาเครือข่าย แม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ที่มีทั้งอุปสรรคในการดำเนินงาน ระดับกลุ่มและระดับสมาคม โดยในระดับกลุ่มนั้นการทำงานของแม่บ้านบางกลุ่ม ยังไม่เข้มแข็ง เมื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนจากสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ไป แล้วนำไปซื้อเครื่องจักร แต่ไม่สามารถใช้ได้อย่างคุ้มค่า ไม่มีประสิทธิภาพ กรณีนี้ สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่มีสิทธิเรียกคืนเครื่องจักรนั้นนำไปให้แม่บ้านกลุ่มอื่น ต่อไป ซึ่งถือเป็นการกระตุ้นให้กลุ่มแม่บ้านทำงานอย่างจริงจัง เนื่องจากเครื่องจักร นั้นถือเป็นทรัพย์สินของสมาคม กลุ่มแม่บ้านนำเงินที่ได้รับการจัดสรรไปซื้อ เครื่องจักรจะต้องทำหนังสือขอยืมการใช้เครื่องจักรนั้นจากสมาคมด้วย¹³

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานระดับกลุ่มอีกประการที่สำคัญคือความ ข้ำซ้อนกันของผลิตภัณฑ์ จนทำให้เกิดการแย่งชิงส่วนแบ่งในตลาดกันเอง ปัญหานี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยการ แนะนำให้แต่ละกลุ่มในอำเภอเดียวกันผลิตผลิตภัณฑ์ที่ไม่ซ้ำซ้อนกัน เพื่อที่จะได้ ไม่ต้องแข่งขันกันเอง แต่ก็จะสนับสนุนให้มีการแข่งขันในระดับอำเภอ¹⁴ โดยเน้นที่

¹³ สมศักดิ์ กิตติธรรกุล นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

¹⁴ สมศักดิ์ กิตติธรรกุล นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

คุณภาพและเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และความจริงจังต่อเนื่องในการทำงาน¹⁵ บางครั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็จะเข้ามาช่วยในการหาตลาด/ช่องทางในการจำหน่ายสินค้า ทั้งนี้สินค้าบางอย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ได้สนับสนุนให้นำมาขายยังศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้อีกด้วย แต่จะต้องเป็นสินค้าในระดับ 3-5 ดาวเท่านั้น

นอกจากนี้ กลุ่มแม่บ้านบางกลุ่มมีความขัดแย้ง มีการนิินทาวว่าร้ายกัน ในกลุ่ม หรือบางกรณีเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เนื่องจากบางกลุ่มได้รับการจัดสรรงบประมาณแต่บางกลุ่มไม่ได้รับการจัดสรร หรือบางกลุ่มได้เข้าร่วมกันอบรมบ้าง บางกลุ่มไม่ได้เข้ารับการอบรมบ้าง เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดและมีการจำกัดจำนวนผู้เข้ารับการอบรม ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ต้องอาศัยคนกลางคือองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เข้าไปอธิบาย ทำความเข้าใจและดำเนินการไกล่เกลี่ยเบื้องต้น โดยไม่เลือกปฏิบัติ¹⁶

ในส่วนของอุปสรรคในการดำเนินงานของสมาคมพบว่าเจ้าหน้าที่ของสมาคมยังไม่เข้าใจระเบียบต่างๆ ในการทำงาน เช่น ระเบียบในการเบิกจ่ายเงินในกรณีของการไปศึกษาดูงานของสมาคมว่ากรณีใดสามารถเบิกจ่ายได้หรือไม่ได้ส่งผลให้เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งในส่วนของฝ่ายพัฒนาสังคมและเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ต้องเข้ามาช่วยดูแลเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำปรึกษาในเรื่องของการจัดทำเอกสารเบิกจ่าย และอธิบายชี้แจงให้เจ้าหน้าที่เข้าใจ โดยอิงกับระเบียบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

¹⁵ กิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

¹⁶ ประเสริฐพงษ์ ทรนวิตร นักบริหารงานทั่วไป 7 และธัญญพร โตะหมาน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 22 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าองค์กรบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้ดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมการการจัดตั้งหรือการรวมกลุ่มของแม่บ้านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 จนถึงปัจจุบัน จนประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านและจัดตั้งเป็นสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้เป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่กลุ่มแม่บ้านมาโดยตลอดนับตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มในระดับหมู่บ้าน ไปจนถึงการจัดให้มีโครงสร้างการบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นทางการของกลุ่มแม่บ้านในระดับตำบล ระดับอำเภอ ไปจนถึงระดับจังหวัดในภาพรวม และปัจจุบันแม้ว่ากลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่จะมีความเข้มแข็งอย่างมากจนสามารถดำเนินการในรูปแบบของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ยังคงเล่นบทบาทในการเป็นที่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาแก่สมาคมอยู่ ทั้งในแง่ของงานเอกสาร อาทิ การเขียนโครงการ การจัดทำรายงานการประชุม การร่างระเบียบข้อบังคับ หรือการพิจารณาให้การสนับสนุนงบประมาณแก่แม่บ้านกลุ่มต่างๆ ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่โดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็จะเข้ามาช่วยพิจารณาจัดลำดับความสำคัญและความจำเป็นของโครงการบางกรณี¹⁷

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่กับกลุ่มแม่บ้านจนพัฒนาไปเป็นเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ นั้นมีความเป็นมาและมีพัฒนาการเรื่อยมาอย่างยาวนาน ต่างฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกันจากการทำงานร่วมกันมาโดยตลอด ทั้งกลุ่มแม่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ให้มีความเข้มแข็ง ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ก็ได้ประโยชน์จากเครือข่ายแม่บ้านในการเป็นกระบอกเสียงประชาสัมพันธ์กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ และ

¹⁷ วนิตา กิตติธรรกุล นายกสมาคมแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 24 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ที่เป็นงานมวลชน เรียกได้ว่าเป็น Win-win Situation¹⁸ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นไปอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ประการหนึ่งคืองบประมาณ แม้สมาคมจะมีรายได้มาจากการเก็บค่าธรรมเนียมสมาชิก แต่นั่นก็เป็นรายได้เพียงส่วนหนึ่งของสมาคมเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการจัดสรรให้กลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่กลุ่มต่างๆ ได้ตรงกับความต้องการ เพราะรายได้หลักของสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่มาจากการอุดหนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เป็นหลัก หากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ไม่ให้การอุดหนุนงบประมาณแก่สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ การทำหน้าที่ของสมาคมก็คงมีอาจดำเนินการได้ นอกจากนี้ ตัวกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่เองก็มีผลเช่นกัน การหวังพึ่งงบประมาณแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่พัฒนากลุ่มของตนเองให้มีความเข้มแข็งหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปด้วยกันก็คงไม่สามารถดำเนินกิจการอย่างยั่งยืนโดยมิต้องพึ่งพางค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ได้เช่นกัน

โดยสรุปความยั่งยืนของเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้บริหารและเล็งเห็นถึงผลประโยชน์จากการทำงานแบบเครือข่าย ประกอบกับทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน และกลุ่มแม่บ้าน อบจ.กระบี่กลุ่มต่างๆ

¹⁸ ประเสริฐพงษ์ ทรนุวัตร นักบริหารงานทั่วไป 7 และฉัญญพร โตะหมาน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 4, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 22 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

สำหรับความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นนั้นพบว่ามืองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งอย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพรและองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตรมาศึกษาดูงานและขอข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ไปดำเนินการ แต่ยังไม่สามารถพัฒนาการทำงานไปจนถึงเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ได้¹⁹

อย่างไรก็ตาม หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนใจที่จะดำเนินการเครือข่ายแม่บ้าน อบจ.กระบี่/สมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่ อย่างที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ดำเนินการนั้นก็สามารถดำเนินการได้ โดยควรสนับสนุนการรวมกลุ่ม/ตั้งกลุ่มแม่บ้านเล็กๆ ก่อนโดยใช้หมู่บ้านเป็นฐาน และค่อยๆ ขยับขึ้นไปจนถึงระดับตำบล อำเภอและจังหวัด (Bottom-Up) สิ่งสำคัญในการทำงานที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่เน้นย้ำคือ การทำงานที่เริ่มจากมวลชน ซึ่งก็คือกลุ่มแม่บ้านกลุ่มต่างๆ ที่มีความครอบคลุมในเชิงพื้นที่ของทั้งจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เริ่มดำเนินงานจากระดับบนลงไประดับล่างยากที่จะประสบความสำเร็จ

สิ่งที่ควรระลึกถึงอีกประการก็คือ เวลา การสร้างเครือข่ายแม่บ้านขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่พัฒนาไปเป็นสมาคมแม่บ้าน อบจ.กระบี่นั้นใช้เวลาสิบกว่าปี ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่กับกลุ่มแม่บ้านจึงมีมานาน มีความไว้วางใจและผูกพันกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นนำแนวทางขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ไปปรับใช้คงไม่สามารถเห็นผลสำเร็จได้ในทันที หากแต่จะต้องอาศัยระยะ

¹⁹ กิตติชัย เอ่งฉ้วน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 23 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

เวลาเป็นสำคัญ²⁰ อีกทั้งนโยบายของผู้บริหารก็ได้ให้ความสำคัญโดยตลอด เน้นการทำงานเชิงรุกแบบเปิดกว้างร่วมกับมวลชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นกันที่สนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำของกลุ่มแม่บ้านก็ส่งผลสำคัญต่อการดำเนินงาน เพราะการที่ผู้นำระดับกลุ่มมีภาวะผู้นำ เห็นความสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ย่อมมีความสามารถในการจูงใจให้สมาชิกหันมาทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ ฉะนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำแนวทางขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ไปดำเนินการจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้พร้อมทั้งบริบทอื่นๆ ในพื้นที่ของตนเองด้วย

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

ที่อยู่: หมู่ 7 ต.ไสไทย อ.เมือง จ.กระบี่ 81000
เบอร์โทรศัพท์: 075 - 627111 โทรสาร 075 - 627111 ต่อ 102
เว็บไซต์ : <http://www.krabipao.go.th>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553)

นายสมศักดิ์ กิตติธรรกุล	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่
นายธนากร ชัยนการ	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่
นางสาวอรนุช หนูแดง	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่

²⁰ วนิตา กิตติธรรกุล นายกสมาคมแม่บ้านองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 24 ธันวาคม 2552, องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่, กระบี่, บันทึกเสียง.

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

2

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปญหา
และส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ
Clinic Center ของ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

.....
องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่¹

สุพรรณณี เกลื่อนกลาง²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งซึ่งมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นทั้งจังหวัด ตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้จัดบริการสาธารณะต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่จัดทำภารกิจทำให้บริการสาธารณะขนาดใหญ่ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับจังหวัด

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก สุพรรณณี เกลื่อนกลาง, *รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

² อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บริบทด้านการเมืองและการบริหาร ภายใต้วิสัยทัศน์ของคณะผู้บริหารชุดปัจจุบันได้นำยุทธศาสตร์ของจังหวัดแพร่ในปี พ.ศ. 2550 ภายใต้วิสัยทัศน์ “เมืองแพร่น่าอยู่สู่วิถีชีวิตล้านนาประชาเป็นสุข” และยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของจังหวัดแพร่ ภายใต้วิสัยทัศน์ “หมู่บ้าน/ชุมชน สังคมอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน” รวมถึงการนำนโยบายของอดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่มาใช้ เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน ในการที่ร่วมแก้ไขปัญหาของประชาชนชาวจังหวัดแพร่อย่างทั่วถึง การดำเนินการของศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ จึงมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของผู้บริหารชุดปัจจุบัน

บริบททางเศรษฐกิจ โครงสร้างที่มาของรายรับขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 รายได้จำนวน 201,460,000 บาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน เงินกู้ เงินยืมจากเงินสะสม) สำหรับเงินอุดหนุนจำนวน 108,540,000 บาท ในด้านการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ได้มีการจัดทำแผนเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ประเภทภาษีน้ำมันและภาษียาสูบ ผลของการเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ส่งผลให้การจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่มีอัตราการรายได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ การจัดทำแผนการจัดเก็บประเภทภาษีน้ำมัน และภาษียาสูบ ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้รับรางวัลที่ 1 ตามโครงการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพยายามในการจัดเก็บภาษี ประจำปี 2551 จากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

บริบททางสังคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่มีประชากรมีจำนวน 463,477 คน (ชาย 226,466 คน หญิง 237,011 คน) เมืองแพร่เป็นประตูสู่ล้านนา เป็นจุดเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างส่งผลให้เมืองแพร่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถานและแหล่งธรรมชาติที่บริสุทธิ์งดงาม ประชากรในจังหวัดแพร่มีวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ คนเมืองแพร่มีความรักท้องถิ่นอย่างชัดเจน ประชาชนมีความ

ชำนาญในการผลิตผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้าน เช่น การทอผ้า การย้อมผ้า การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ การผลิตสุรากลั่นพื้นบ้าน เป็นต้น

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

ความเป็นมาของโครงการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น สถานการณ์ก่อนริเริ่มโครงการในคราวประชุมครั้งที่ 13/2547 คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) ได้มีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณายุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อรองรับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center

การดำเนินการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์หรือเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ตามยุทธศาสตร์

ที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เน้นรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่สองแห่งได้มาตกลงร่วมกันโดยสมัครใจ เพื่อให้การบริการสาธารณสุขอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ การร่วมมือระหว่างกัน หมายรวมถึงการร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ได้ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น และเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ สำเร็จบรรลุผลตามข้อตกลงดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

- (1) แก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่
- (2) เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่
- (3) เพื่อส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดแพร่

ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงาน

• ขั้นตอนการดำเนินงาน

- (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ โดยนายแพทย์ชาญชัย ศิลปะอวยชัย อธิการบดีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่าง

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2549 เพื่อจัดตั้งศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ขึ้นตามความเห็นชอบของ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจฯ

(2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เริ่มแรกได้จัดตั้ง “ศูนย์สารสนเทศองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่” ณ สำนักงานศูนย์เครือข่ายฯ เป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆ ตลอดจนทำ VCD เว็บไซต์ แผ่นพับประชาสัมพันธ์/เผยแพร่กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ และกิจกรรมของศูนย์เครือข่ายฯ โดยมีสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เป็นเจ้าภาพร่วมในการดำเนินกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณในช่วงเริ่มต้น

(3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ทำหน้าที่ประสานระหว่างส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัด และทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพื่อการร่วมกันแก้ไขปัญหาของประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่น

(4) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้เชิญผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรประชาชนในจังหวัดแพร่ ร่วมปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ ซึ่งทุกภาคส่วน รวม 104 หน่วยงาน ได้เห็นชอบและลงนามความร่วมมือดำเนินงานศูนย์เครือข่ายฯ จัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่

(5) ศูนย์เครือข่ายฯ จัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะดำเนินการสร้างแหล่งเรียนรู้และเสริมสร้างความรู้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทุกภาคส่วน ดำเนินการอื่นใดที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมในการเพิ่มประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงปัจจุบันมีเครือข่ายดำเนินงาน 3 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านการพัฒนาบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมอาชีพประชาชน ประกอบด้วย ศูนย์สารสนเทศองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ห้องสมุดวิชาการ “คลังสมองท้องถิ่น” ศูนย์เรียนรู้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ หรือสถาบันพัฒนาผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ศูนย์ ฟันฟู สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ “เมืองแพร่คุ้มเจ้าหลวง” และโครงการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเคลื่อนที่ “คลินิกอาชีพเคลื่อนที่”
- 2) ด้านการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของประชาชน ประกอบด้วย ศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย คณะกรรมการสภาที่ปรึกษา ศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center)
- 3) ด้านการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย โครงการกิจกรรมลานวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ โครงการองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่พบประชาชน

(6) รายงานผลการดำเนินการให้สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบทุก 4 เดือน

● ระยะเวลาในการดำเนินงาน

เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2549 ถึงปัจจุบัน โดยจัดประชุม คณะกรรมการบริหารศูนย์เครือข่ายฯ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ และรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ ให้นายกองค้การ บริหารส่วนจังหวัดแพร่ทราบทุกเดือนและคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจฯ ทราบ ทุก 4 เดือน

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายและบทบาทของแต่ละภาคี

ลักษณะการดำเนินงานมีการระดมบุคลากรขององค์การส่วนจังหวัดแพร่ และเครือข่ายความร่วมมือในหลายภาคส่วน ประกอบด้วย

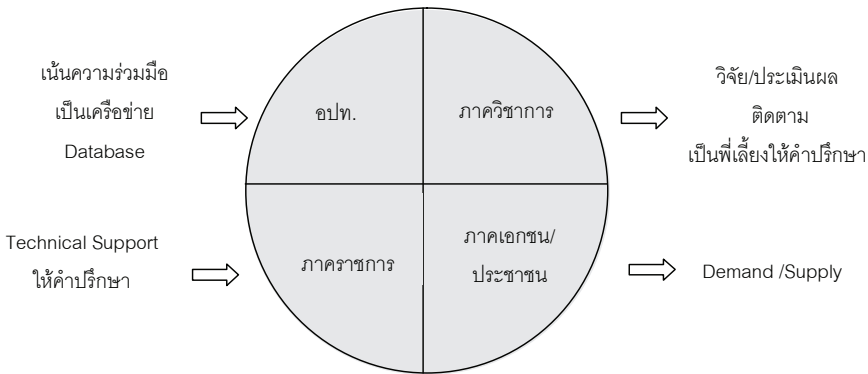
(1) ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วน จังหวัดแพร่ เทศบาลเมืองแพร่ เทศบาลตำบลจำนวน 14 แห่ง และองค์การบริหาร ส่วนตำบลจำนวน 69 แห่ง

(2) ภาควิชาการ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (วิทยาเขตแพร่) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (วิทยาเขตแพร่) มหาวิทยาลัยนเรศวร และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาเขตแพร่)

(3) ภาคราชการประกอบด้วย คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) ท้องถิ่นจังหวัดแพร่ อัยการจังหวัดแพร่ เกษตร จังหวัดแพร่ ปศุสัตว์จังหวัดแพร่ และป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดแพร่

(4) ภาคเอกชน/ประชาชน ประกอบด้วย ประธานหอการค้าจังหวัดแพร่ ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่ ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดแพร่ และประธานสมาคมสตรีจังหวัดแพร่

ในการนี้ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดแพร่มีการตั้งคณะทำงานเพื่อมอบหมายงานและจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือร่วมกัน (MOU) เน้นรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่สองแห่งได้มาตกลงร่วมกันโดยสมัครใจ เพื่อให้การบริการสาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามที่กฎหมายกำหนด ถือเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ผ่านโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ การดำเนินงานภายในมีการตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน 3 ส่วน ประกอบด้วย คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการฝ่ายดำเนินงาน และ คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

งบประมาณสนับสนุนจากสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ 3 ปีแรก (พ.ศ.2549-2551) ปีละ 100,000 บาท โดยให้สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดเป็นหน่วยเบิกงบประมาณแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่สนับสนุนงบประมาณในปีต่อๆ มา นอกจากนี้ ภายในขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้มีการระดมบุคลากรได้มีการตั้งศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center) มีโครงสร้างการดำเนินงาน ดังนี้

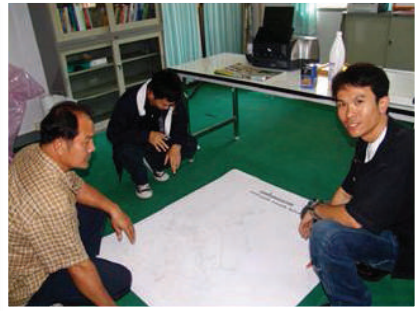
ที่มา: ทวีรัตน์พร จันทู, “โครงสร้างศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center)” ใน *วารสาร อบจ.แพร่* (1,2) (เมษายน-พฤษภาคม, 2551), 25.

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และจากการดำเนินงานเป็นผลสำเร็จจากการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ ที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วย

(1) ด้านการพัฒนาบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมอาชีพประชาชน ได้ดำเนินการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ในด้านต่างๆ จำนวน 5 เครือข่าย ดังนี้

- 1.1) เครือข่ายศูนย์สารสนเทศองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ในครั้งนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้จัดตั้งศูนย์สารสนเทศขึ้น ณ ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสารต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ ประชาสัมพันธ์ กิจกรรม/ผลงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ โดยมีสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเจ้าภาพในการดำเนินการ

ภาพที่ 1-2 ศูนย์สารสนเทศองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่
ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao>

- 1.2) เครือข่ายห้องสมุดวิชาการ “คลังสมองท้องถิ่น” จัดตั้งห้องสมุดวิชาการ “คลังสมองท้องถิ่น” ณ ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ สืบค้นข้อมูล ระเบียบ กฎหมาย เอกสารทาง

วิชาการแก่บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นประโยชน์มากสำหรับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม

- 1.3) ศูนย์เรียนรู้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ หรือสถาบันพัฒนาผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เป็นเสมือนโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่คอยบ่มเพาะผลิตบุคลากรให้มีความรู้ด้านอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรมาฝึกอาชีพจะได้นำเอาความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา หรือไปสร้างอาชีพหลัก อาชีพเสริมให้กับตนเองมีรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 3-4 ศูนย์เรียนรู้้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่หรือสถาบันพัฒนาผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่และกิจกรรม ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao>

- 1.4) ศูนย์ฟื้นฟูสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์เมืองแพร่ “คุ้มเจ้าหลวง” เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ ตลอดจนฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปัจจุบันมีกองส่งเสริมคุณภาพชีวิตองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เป็นเจ้าภาพในการดำเนินกิจกรรม โดยดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-ปัจจุบัน

ภาพที่ 5-8 กิจกรรมของศูนย์ ฟันฟู สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์เมืองแพร่
ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao/>

- 1.5) โครงการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเคลื่อนที่ “คลินิกอาชีพเคลื่อนที่” เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดแพร่ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างทั่วถึง โดยมี สำนักปลัด ร่วมกับกองส่งเสริมคุณภาพชีวิตองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เป็นเจ้าภาพในการดำเนินกิจกรรม โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 9 การจัดกิจกรรมโครงการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ในการพัฒนาท้องถิ่นเคลื่อนที่ “คลินิกอาชีพเคลื่อนที่”
ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao>

(2) ด้านการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันของประชาชน
โดยได้จัดโครงการ/กิจกรรม จำนวน 3 เครือข่าย ดังนี้

2.1) ศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชนทาง
กฎหมาย โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ร่วมกับสำนักงาน
อัยการจังหวัดแพร่ สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด
แพร่ และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จัดตั้งศูนย์คุ้มครอง
สิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ณ
ศาลากลางจังหวัดแพร่หลังเก่า ชั้นล่าง (ด้านข้างสำนักงาน
อัยการจังหวัดแพร่) อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ภาพที่ 10 กิจกรรมของศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
และให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย
ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao>

- 2.2) จัดตั้งคณะกรรมการสภาที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำและร่วมดำเนินการวางแผนหาแนวทางแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ในการนี้มีคณะกรรมการ อาทิ เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านการพัฒนาสังคมและสาธารณสุข ด้านพัฒนาการเมืองและการบริการ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อมาร่วมให้คำปรึกษาหารือ
- 2.3) ศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ได้จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center) ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ที่นายอนุวัธ วงศ์วรรณ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ได้แถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2551 โดยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือทางสังคม คือ นโยบายที่ 3 นโยบายด้านการพัฒนาสังคมและสาธารณสุข ข้อ 3.3 ให้การสงเคราะห์แก่เด็ก เยาวชน สตรี คนชรา ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

ภาพที่ 11-12 กิจกรรมของศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center)

ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao>

3) ด้านการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น ได้จัดโครงการ/กิจกรรม โดยมี เครือข่ายในการทำงาน 2 เครือข่าย ดังนี้

- 3.1) โครงการกิจกรรมลานวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ สืบสานภูมิปัญญาคนเมืองแพร่ ขึ้น ณ พิพิธภัณฑสถานเมืองแพร่ “คุ้มเจ้าหลวง” ถนนคุ้มเดิม ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุนและสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ส่งเสริม สนับสนุนและสืบสานศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในจังหวัดแพร่

ภาพที่ 13-16 กิจกรรมของโครงการกิจกรรมลานวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

ที่มา: <http://www.phraepao.go.th/ppao>

3.2) โครงการองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่พบประชาชน เพื่อเป็นเวทีในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรม/โครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลได้รับทราบอย่างทั่วถึง เป็นเวทีในการรับรู้ข้อมูลปัญหาความเดือดร้อน รวมถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล เพื่อนำข้อมูลในพื้นที่มาพิจารณาจัดทำแผนงาน/โครงการในการให้ความช่วยเหลือต่อไป เริ่มดำเนินการเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2552

ผลสำเร็จเชิงคุณภาพ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ตรงจุด เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรหลักองค์กรหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วน ในการสร้างสังคมให้เกิดสันติสุขและความสมานฉันท์ ได้รับความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรประชาชนในจังหวัดแพร่

ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ

- (1) ประชาชนได้ทราบความเคลื่อนไหวการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่
- (2) ประชาชนมีแหล่งสืบค้นคว้าข้อมูลที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ จัดให้ทั้งในรูปแบบหนังสือ และจากอินเทอร์เน็ต
- (3) ประชาชนได้ฝึกอาชีพ สามารถสร้างอาชีพเสริม หรืออาชีพหลักให้กับตนเองได้
- (4) ประชาชนร่วมอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (5) ประชาชนสะดวกในการเดินทางมารับบริการ

- (6) ประชาชนได้รับช่วยเหลือทางกฎหมาย ช่วยเยียวยาความเดือดร้อน รู้วิธีการป้องกันตนเองไม่ให้เกิดกฎหมาย
- (7) การพัฒนาท้องถิ่นตรงตามความต้องการของประชาชน
- (8) ผู้มีรายได้น้อย ผู้ไร้ที่พึ่ง ผู้พิการ ฐานะยากจน ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้น
- (9) มีเวทีที่เปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ได้แสดงความสามารถทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (10) ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ปัญหา ความต้องการ โดยมีผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ไปรับฟังถึงที่ และสามารถแก้ไขปัญหา สนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศ ทั้งด้านการเมืองการปกครอง การบริหารและการให้บริการ สาธารณะแก่ประชาชนในจังหวัดแพร่ โดยเฉพาะศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ทำให้มีหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม สถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ให้ความสนใจเยี่ยมชม ปฏิบัติงานอยู่สม่ำเสมอ รวมทั้งเป็นกรณีศึกษาวิจัยของนักวิจัย คณาจารย์จาก มหาวิทยาลัยต่างๆ

ในการนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานและการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ นับได้ว่าเป็นเทคนิคและวิธีการที่น่าสนใจนำมาสู่ความสำเร็จเกิดจาก ปัจจัย ดังนี้

(1) ปัจจัยด้านบริบท (Contextual Factors) ถือเป็นแรงกระตุ้นจากหน่วยของรัฐโดยคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) เข้ามามีส่วนในการริเริ่มโครงการและกิจกรรมโดยมุ่งสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมคิด ทดลองและลงมือแก้ไขปัญหาภายในพื้นที่ ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพร้อมกัน

(2) ปัจจัยด้านการริเริ่มแบบมีส่วนร่วม ต่อมาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้ดำเนินการแบบมีส่วนร่วม จึงได้มีการนำเสนอแนวคิดต่อประชาคมในจังหวัดแพร่ได้รับทราบโดยทั่วกัน เป็นการเปิดเผยแนวคิดภายในสู่ภายนอก (inside-out) การจัดให้มีเวทีประชาคมส่งผลให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วนโดยเชิญผู้แทนชุมชนและคณะกรรมการชุมชนภายในจังหวัดแพร่มาร่วมรับทราบแนวคิดและร่วมแสดงความคิดเห็น นำหลักการและแนวคิดมาเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ ในลักษณะเป็นการนำความต้องการจากภายนอกเข้าสู่ภายในจังหวัดแพร่ (outside-in) โดยมีผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรประชาชนในจังหวัดแพร่ ร่วมปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ ซึ่งทุกภาคส่วน รวม 104 หน่วยงาน ได้เห็นชอบและลงนามความร่วมมือดำเนินงานศูนย์เครือข่ายฯ จัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น มาร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายฯ มาเรียนรู้ร่วมกันค้นหาและกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานในลักษณะการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ (shared vision) ส่งผลให้ศูนย์เครือข่ายฯ สามารถแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

(3) ปัจจัยด้านการทำงานลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการดำเนินการแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ที่ได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่งผลให้ได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ

ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรเอกชน องค์กรประชาชนในจังหวัดแพร่ และจากการดำเนินงานทำให้ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นหรือ Clinic Center องค์กรบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงาน มีเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น มีการประชุมปรึกษาหารือ หาแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรบริหารส่วนจังหวัดแพร่กับองค์กรต่างๆ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานแบบบูรณาการ ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงและยั่งยืน

(4) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและบริหารงานภายในแบบบูรณาการ

- 4.1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ บทบาทของผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นผู้ร่วมคิด รับฟังความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ตั้งแต่ขั้นเริ่มคิดริเริ่มเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิสัยทัศน์ (shared vision) เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดการยอมรับและร่วมมือทุกภาคส่วน
- 4.2) ภาวะผู้นำของปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เป็นผู้ริเริ่มที่สำคัญในการสานต่อนโยบายจากอดีตนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด การสร้างทีมงานและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทีมงาน (team learning) จนทำให้การดำเนินกิจกรรมของศูนย์เครือข่ายฯ สามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยดีภายใต้การบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นคนใหม่
- 4.3) ปัจจัยการบริหารงานภายในแบบบูรณาการ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีโครงสร้างภายในหลายส่วนงานและกองต่างๆ แต่การทำงานร่วมกันแบบบูรณาการกลายมาเป็นผลผลิตของศูนย์เครือข่ายฯ การจัดรูปแบบการบริหารงานแบบนี้ ถือได้

ว่าเป็นการคิดเชิงระบบ (system thinking) ที่มุ่งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กรเป็นสำคัญ

(5) **ปัจจัยด้านการสร้างภาคีเครือข่ายกับองค์กรภายนอก** ทั้งในลักษณะ การดึงแหล่งทุนสนับสนุนกิจกรรม และเป็นเครือข่ายดำเนินกิจกรรมให้กับ หน่วยงานอื่นๆ ที่ได้ประโยชน์ร่วมกันจากการจัดกิจกรรมร่วมกัน การทำงานโดย ยึดหลักแสวงหาภาคีหุ้นส่วนทั้งในท้องถิ่นและคณะกรรมการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกถ.) ร่วมกันจัดกิจกรรมซึ่งได้ประโยชน์กันทั้ง 2 ฝ่าย ทำให้ศูนย์เครือข่ายฯ มีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถแก้ไข ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ สามารถส่งเสริม ออาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในจังหวัดแพร่ ทั้งนี้ การดำเนินการสร้างภาคี เครือข่ายดังกล่าวมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ได้

(6) **ปัจจัยแวดล้อม** ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ประสบความสำเร็จ คือ ภูมินิเวศน์ วัฒนธรรม ความ หลากหลายของชาติพันธุ์ ภูมิปัญญา/องค์ความรู้ ตลอดจนกระแสของเทคโนโลยี และโลกาภิวัตน์ได้อาศัยภูมิปัญญาและองค์ความรู้ท้องถิ่นสามารถแก้ไขปัญหาของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ สามารถส่งเสริมอาชีพ สร้าง รายได้ให้แก่ประชาชนในจังหวัดแพร่ได้

- 6.1) สามารถใช้ทุนทางสังคมในท้องถิ่นเป็นทุนในการขับเคลื่อน กิจกรรมของศูนย์เครือข่ายฯ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมอาชีพ ด้านการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของ ประชาชน และด้านการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะเพื่อการ มีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น

- 6.2) ความผูกพันในท้องถิ่นของคนในชุมชน ความหลากหลายทั้ง ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถานและแหล่ง ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ซึ่งงดงาม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์ การมีส่วนร่วมที่มีเป้าหมายร่วมกันและมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาศูนย์เครือข่ายฯ อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีผลงาน ที่เป็นรูปธรรมจนได้รับการยอมรับจากองค์กรปกครองท้องถิ่น อื่นๆ ที่มาดูงานที่ในปีละหลายหน่วยงาน

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

(1) ประเด็นปัญหาด้านงบประมาณ เนื่องจาก 3 ปีแรก (พ.ศ.2549-2551) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) สนับสนุน งบประมาณในการดำเนินการปีละ 100,000 บาท จนถึงปีงบประมาณ 2552 องค์กรบริหารส่วนจังหวัดแพร่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานของศูนย์ เครือข่ายฯ และจะต้องจัดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในปีต่อๆ มา

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการปรับปรุง/พัฒนาการดำเนินงานศูนย์ เครือข่ายฯ ให้ดียิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มกิจกรรม สร้างเครือข่ายพันธมิตร สามารถ ดำเนินการโดยให้บุคลากรที่รับผิดชอบในการดำเนินงานส่วนต่างๆ ของศูนย์เครือข่าย ได้มีการแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ และควรมีการถอด บทเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดได้สนับสนุนให้คนใน ชุมชนที่มีจิตอาสาสามารถร่วมทำกิจกรรมในศูนย์เครือข่ายฯ และมีการประเมินกิจกรรม ในศูนย์เครือข่ายฯ และมีการวางแผนประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และสนับสนุนให้มีเครือข่ายฯ เพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากองค์การบริหารส่วน จังหวัดแพร่ได้จัดโครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ์และเครือข่ายด้านการประชาสัมพันธ์ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ให้มีการพัฒนาทางความคิดอย่างสม่ำเสมอ

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

ในภาพรวมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เป็นเครือข่ายดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้ประโยชน์ร่วมกันมาจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือร่วมกัน เน้นรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่สองแห่งได้มาตกลงร่วมกันโดยสมัครใจ เพื่อให้บริการสาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามที่กฎหมายกำหนด ถือเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ผ่านโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้การดำเนินงานศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น หรือ Clinic Center ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ มีกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีศูนย์เครือข่ายที่เป็นรูปธรรมส่งผลถึงความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่งเสริมอาชีพประชาชนได้ดำเนินการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ในด้านต่างๆ จำนวน 5 เครือข่าย ดังนี้

- 1.1 เครือข่ายศูนย์สารสนเทศขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เป็นศูนย์สารสนเทศที่ประชาชนสามารถรับทราบการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ผ่านสื่อต่างๆ องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดแพร่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อทั้งแบบทางเดียวและแบบสองทาง สามารถตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแนะนำหรือเรื่องราวร้องทุกข์ผ่านเว็บไซต์ได้
- 1.2 ห้องสมุดวิชาการ “คลังสมองท้องถิ่น” เป็นห้องสมุดที่ได้รวบรวมหนังสือเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมายท้องถิ่น วารสารทั่วไป หนังสือสอนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งเป็น

- ประโยชน์มากสำหรับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม
- 1.3 *ศูนย์เรียนรู้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่* หรือสถาบันพัฒนา ผู้นำท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เป็นเสมือนโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่คอยบ่มเพาะผลิตบุคลากรให้มีความรู้ด้าน อาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรมาฝึกอาชีพจะได้นำ เอาความรู้ที่ได้รับไปพัฒนา หรือไปสร้างอาชีพหลัก อาชีพเสริม ให้กับตนเองมีรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 1.4 *ศูนย์ฟื้นฟู สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์เมืองแพร่ “คุ้มเจ้าหลวง”* ปัจจุบันได้เปิดให้นักท่องเที่ยวและประชาชน ทั่วไปเข้าเยี่ยมชมและศึกษาเรื่องราวในอดีตของจังหวัดแพร่ ประชาชนส่วนใหญ่ที่เข้ามาใช้บริการจะเป็นผู้ที่รักในศิลป วัฒนธรรม มีความต้องการที่จะสืบสานภูมิปัญญาคนเมืองแพร่ หรือแบบล้านนาให้คงอยู่ ประชาชนที่ได้รับการฝึกอบรมมักจะ นำเอาความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดต่อสู่ชุมชนของตนเอง นับได้ว่า เป็นโครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความยั่งยืนเกิดการ ส่งผ่านองค์ความรู้จากคนรุ่นเก่าไปยังรุ่นใหม่
- 1.5 *โครงการศูนย์เครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเคลื่อนที่ “คลินิกอาชีพเคลื่อนที่”* เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดแพร่ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้รับความรู้ ด้านการประกอบอาชีพจาก “คลินิกอาชีพเคลื่อนที่” ประชาชนที่อยู่ห่างไกลจะได้ประโยชน์อย่างมาก เพราะคลินิก เคลื่อนที่จะออกไปให้บริการแก่ประชาชนเป็นประจำทุกเดือน เช่น การฝึกอาชีพหลักและเสริมเพื่อเลี้ยงกบคอนโด การเพาะ เลี้ยงไข่มดแดง การเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด การปลูกไม้ตรง การปลูก ผักหวาน การเลี้ยงหมูหลุม การเพาะเลี้ยงไส้เดือนดิน เป็นต้น

ความยั่งยืนของศูนย์นำมาสู่การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลายคนลืมหืม เช่น การตัดตุ๊ก การทำกรวย (สรวยไปวัด) มารื้อฟื้น โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็ก เยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่มีสนใจ ทั้งผู้ให้การถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างรู้สึกตื่นเต้นเพราะปกติจะไม่มีใครมาสอน สำหรับการดำเนินการของศูนย์ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง

2) ด้านการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของประชาชน

- 2.1) ศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย นับได้ว่าเป็นการให้ความรู้และข้อเสนอแนะสำหรับประชาชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากปัจจุบันประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายมากขึ้น และมักจะได้รับความเดือดร้อนเพราะความไม่รู้ การจัดตั้งศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนได้รับการเยียวยาช่วยเหลือได้รับคำแนะนำ พร้อมทั้งความรู้ด้านกฎหมายที่สามารถป้องกันตนเองได้ ลดความเครียดจากปัญหาคดีความทางแพ่งลดลง และส่งเสริมให้ประชาชนรู้กฎหมายเพิ่มมากขึ้น
- 2.2) คณะกรรมการสภาที่ปรึกษา ในด้านการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาร่วมกันของประชาชน โดยมีคณะกรรมการสภาที่ปรึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ในแต่ละด้านเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญการ และประสบการณ์ในด้านนั้นโดยเฉพาะ ส่งผลให้แผนงาน โครงการและกิจกรรมการพัฒนาของจังหวัดแพร่ ผ่านคณะกรรมการที่ปรึกษาเหล่านี้แล้วประชาชนจะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมากส่งผลให้การดำเนินโครงการของส่วนราชการลดความซ้ำซ้อนลงในระดับหนึ่ง

2.3) ศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance Center) การดำเนินการของศูนย์ในลักษณะการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ผู้ไร้ที่พึ่ง ผู้พิการ ฐานะยากจน โดยศูนย์ช่วยเหลือทางสังคมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่จะให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นและส่งต่อไปกับหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือทางสังคมขึ้นมาทำให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้ทราบข้อมูลว่ามีผู้ประสบปัญหาเป็นจำนวนมาก การให้การช่วยเหลือทำให้ประชาชนมีกำลังใจว่ายังมีคนดูแล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนที่ไม่ได้ทอดทิ้งพวกเขา ทั้งนี้ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้รับข้อมูลเพื่อวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

3) ด้านการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น

3.1) โครงการกิจกรรมลานวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ประโยชน์และความยั่งยืนของศูนย์เครือข่ายฯ ด้านการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ ณ ลานกิจกรรมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในจังหวัดที่มีความสามารถด้านศิลปวัฒนธรรม ได้มีเวทีแสดงออกถึงความสามารถของตนเอง ร่วมกันอนุรักษ์ สืบสาน และบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้เห็นถึงคุณค่า ความยั่งยืนของโครงการจึงมีมากโดยเฉพาะการอนุรักษ์ สืบสาน และบำรุงศิลปวัฒนธรรมเน้นกลุ่มเด็ก เยาวชนซึ่งจะเป็นประชากรที่มีคุณภาพของจังหวัดแพร่ต่อไป

3.2) โครงการองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่พบประชาชน โครงการดังกล่าวได้เริ่มนำร่องที่อำเภอร้องกวางเป็นแห่งแรก และต่อมาได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการดำเนินกิจกรรมเป็น

อย่างดี ประชาชนได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมและเวทีสาธารณะ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น ในการจัดโครงการองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่พบประชาชนได้มีบริการประชาชน เช่น บริการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ซ่อมรถจักรยานยนต์ของวิทยาลัยเทคนิคแพร่ และศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน บริการตัดผม ไร่ผมของวิทยาลัยสารพัดช่าง รับสมัครงานเคลื่อนที่ของสำนักงานจัดหางานจังหวัดแพร่ สาธิตการทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้าของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร การจำหน่ายสินค้าราคาประหยัดของสำนักงานพาณิชย์จังหวัด นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน แดนเซอร์ ทำอาหารพื้นเมือง สัมตำลีลา สร้างทั้งความสนุกสนานและทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

ความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ที่ได้รับรางวัลมากมาย และได้รับการยกย่องว่ามีความเป็นเลิศด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม เพื่อเป็นการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ขององค์การบริหารส่วนแพร่ที่ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างเป็นรูปธรรม มีประเด็นที่ควรพิจารณาดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ตั้งแต่ขั้นเริ่มคิดริเริ่มเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิสัยทัศน์ (shared vision) เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน ทำให้เกิดการยอมรับและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยการจัดให้มีเวทีประชาคมในจังหวัดและเชิญผู้แทน มาร่วมรับทราบแนวคิด มาเรียนรู้ร่วมกันค้นหาและกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน เมื่อเกิดการเห็นชอบในหลักการแล้วมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจร่วมกัน ตามหลักการที่เน้นรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่สองแห่งได้มาตกลงร่วมกันโดยสมัครใจเป็นวิธีการที่สามารถใช้ได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะมีหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การทำบันทึกกลางนามร่วมกันเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนดำเนินงานที่ชัดเจนและมีศูนย์เครือข่ายฯ สนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และประชาชนเพิ่มมากขึ้น

3. ภาวะผู้นำและบริหารภายในแบบบูรณาการ ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ภาวะผู้นำฝ่ายการเมือง และผู้นำฝ่ายประจำ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นผู้ร่วมคิด รับฟังความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ขั้นเริ่มคิดริเริ่มเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิสัยทัศน์ (shared vision) เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน ทำให้เกิดการยอมรับและร่วมมือทุกภาคส่วน การบริหารงานแบบบูรณาการส่งเสริมเทคนิคและวิธีการทำงานเป็นทีม สามารถสื่อสารและถ่ายทอดแนวคิดการดำเนินงานให้กับเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี จนสามารถสร้างทีมงานและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทีมงาน (team learning) จนทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ด้านการบริหารงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาขีดความสามารถทางการคลัง และมีการจัดทำแผนเพิ่มประสิทธิภาพในการ

เก็บภาษีท้องถิ่นให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการงบประมาณมาใช้ดำเนินงานตามกรอบภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. ด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องค้นหาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพจากความหลากหลายทั้งศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณสถานและแหล่งธรรมชาติที่บริสุทธิ์งดงาม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการโดยใช้ทุนในท้องถิ่นเป็นทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็น การสร้างความยั่งยืนด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาชาวบ้าน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

ที่อยู่: ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 54000

โทรศัพท์: 054-532-485-8

เว็บไซต์: <http://www.phraepao.go.th>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553)

นายอนุวัช วงศ์วรรณ

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

นายพิพัฒน์ ชื่นทรวงธรรม

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

นายปรีชา สุขรอด

ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

3

โครงการพัฒนาศักยภาพ
อาสาสมัครสาธารณสุขและ
เครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด
อำนาจเจริญ

โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ¹

ศุทธิกานต์ มีจัน²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ

อำนาจเจริญเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง นับเป็นจังหวัดที่ 76 ของประเทศไทยอันเป็นผลมาจากการแยกอำเภออำนาจเจริญ อำเภอชานุมาน อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอหัวตะพาน อำเภอเสนางนิคม และกิ่งอำเภอลืออำนาจ (ปัจจุบันยกฐานะเป็นอำเภอลืออำนาจ) ออกจากการปกครองจังหวัดอุบลราชธานี รวมกันขึ้นเป็นจังหวัดอำนาจเจริญตามพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดอำนาจเจริญ พ.ศ.2536 ด้านการปกครองได้แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 7 อำเภอ 56 ตำบล และ 607 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยองค์การบริหาร

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศุทธิกานต์ มีจัน, รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) กรณีศึกษา โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 17 แห่งและองค์การบริหารส่วนตำบล 45 แห่ง

ในส่วนขององค์การบริหารจังหวัดอำนาจเจริญนั้น ได้รับการจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2536 มีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ที่ได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในช่วงเวลานั้นมีฐานะเป็นนิติบุคคลก่อให้เกิดความสามารถในการทำนิติกรรมและแยกจากจังหวัดซึ่งเป็นราชการส่วนภูมิภาค มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการส่วนจังหวัด ภายในเขตจังหวัด ซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล สุขาภิบาลและหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร และได้พัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 ในระยะเวลาต่อมาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 จึงกำหนดให้นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีที่มาจากกาเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญถือเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดขนาดเล็กเพราะมีพื้นที่เป็นอันดับที่ 60 ของประเทศ รวมไปถึงการมีจำนวนประชากรและรายได้น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2552 มีประชากรจำนวน 369,966 คน และจากรายงานข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2551 พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ตามราคาประจำปี จำนวน 12,555 ล้านบาท และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (Per capita GPP) 31,800 บาท จัดเป็นอันดับที่ 74 ของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดนับถือศาสนาพุทธ มีเชื้อสายไทย - ลาวและกลุ่มอื่นๆ ได้แก่ คนไทยเชื้อสายจีน ชาวภูไทและญวน เป็นต้น

โครงสร้างทางเศรษฐกิจจังหวัดอำนาจเจริญ มีอัตราการขยายตัวของสาขาการผลิตที่สำคัญคือการเกษตร โดยมีพื้นที่ร้อยละ 57 หรือจำนวน 1.14 ล้านไร่

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำนาและทำไร่ นอกจากนั้นเป็นการประกอบอาชีพด้านการค้าปลีก ค้าส่ง การศึกษาและการบริหารราชการแผ่นดิน ตามลำดับ ในขณะที่ด้านการสาธารณสุข จังหวัดอำนาจเจริญมีโรงพยาบาลของรัฐครอบคลุมทุกอำเภอ ส่วนอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์เมื่อเทียบกับระดับประเทศพบว่า ยังขาดแคลนในอัตราส่วนแพทย์ 1 คนต่อประชากร 8,020 คนและพยาบาล 1 คนต่อประชากร 925 คน ตรงกันข้ามกับสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประชาชน ที่มีประชาชนผู้มีสิทธิครอบคลุมถึงร้อยละ 99.21 ซึ่งถือว่าเกินกว่าเกณฑ์เป้าหมาย

นอกจากนี้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของจังหวัดอำนาจเจริญ (SWOT Analysis) จากการทำประชาคมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า จุดแข็ง (Strength) ที่สำคัญ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งการแสดงความคิดเห็นและสนับสนุนให้ตัวแทนชุมชนเข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหารงาน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าไปตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ เพื่อสร้างให้เกิดความโปร่งใส ในขณะที่ด้านการศึกษา มีสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นเพื่อขยายการศึกษาให้กับเยาวชนและมีองค์กรชุมชนเครือข่ายที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับสภาพพื้นที่มีขนาดเล็กทำให้สามารถพัฒนาได้อย่างทั่วถึง

ด้านจุดอ่อน (Weakness) พบประเด็นปัญหาทางการเมืองที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงและเป็นการเมืองระบบอุปถัมภ์ อีกทั้งหน่วยงานเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ยอมรับการถ่ายโอนไปสู่การบริหารภายใต้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่เอื้ออำนวยให้สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี รวมไปถึงไม่มีงบประมาณเพียงพอต่อการพัฒนา ในขณะที่ปัจจัยด้านโอกาส (Opportunity) นั้น พบว่า องค์กรภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง และได้มีการสนับสนุนให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบกับองค์กรภาครัฐและเอกชนมีความร่วมมือในการช่วยแก้ปัญหาทั้งในด้านทุนการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ส่วนด้านภาวะคุกคาม (Threat) นั้น พบว่า การเมืองระดับชาติยังคงมีอิทธิพลในการครอบงำ

การเมืองระดับท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาในเรื่องขาดแคลนงบประมาณในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมตลอดจนการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความ ทันสมัยและเพียงพอแก่นักเรียนนักศึกษายังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินการ ต่างๆ เหล่านี้มีข้อจำกัดและยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ

สภาพปัญหา สถานการณ์และพัฒนาการของเครือข่าย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

จากการที่กระทรวงสาธารณสุขได้นำสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลวิธีหลักใน การพัฒนาสาธารณสุขของประเทศ ภายใต้หลักการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการดูแลสุขภาพของตนเองในรูปแบบของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในฐานะแกนนำด้านการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน โดย ผ่านกระบวนการอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2520 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญของกระทรวง สาธารณสุขมานานกว่า 30 ปี ภายใต้บทบาทของการ “แก้ข่าวร้าย กระจายข่าวดี ซึ่บริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน ดำรงตนเป็นตัวอย่าง ที่ดี” นั้น

ประกอบกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ให้ความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการ พัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้ประชาชน ชาวจังหวัดอำนาจเจริญมีความ “อยู่ดี มีสุข” ที่ยึดคนเป็นหลัก มุ่งให้ประชาชน และครอบครัวสามารถปรับตัวเพื่อไปสู่การพึ่งตนเองได้ ด้วยเงื่อนไขของการเป็น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีหน่วยงานในสังกัดทั้งระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน แต่มีกรอบภารกิจ อำนาจหน้าที่และยุทธศาสตร์การพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาแกนนำและเครือข่ายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อันเป็นแกนนำภาคประชาชนที่มีโครงสร้างเครือข่ายครอบคลุมทุกพื้นที่และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการเชื่อมโยงการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การเติบโตขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ภายใต้การบริหารงานของ นายแพทย์ชัยพร ทองประเสริฐ นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งประกอบอาชีพแพทย์และมีประสบการณ์ทางการเมืองในฐานะอดีตนายกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งยังมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินการด้านการพัฒนาและการยกระดับความร่วมมือในระบบการให้บริการสาธารณสุขดำเนินไปได้เป็นอย่างดี จากฐานความเข้าใจในปัญหา บริบทของพื้นที่ รูปแบบกระบวนการต่างๆ และการได้รับความเชื่อถือ ซึ่งในปัจจุบันจังหวัดอำนาจเจริญมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 7,176 คน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานของแกนนำเครือข่าย โดยได้สะท้อนออกมาจากการดำเนินโครงการต่างๆ ที่ผ่านมา อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายรวมพลังสร้างสุขภาพ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะ เช่น การเตรียมความพร้อมเพื่อรับสถานการณ์โรคติดต่อ การจัดเวทีสมัชชาสุขภาพเพื่อแสดงความคิดเห็นในรูปแบบของสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และเฉพาะประเด็น การจัดประชุมแกนนำเครือข่ายเพื่อการรณรงค์ป้องกันและควบคุมโรค การจัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายอาสาสมัคร

สาธารณสุขในระดับต่าง ๆ ของจังหวัด ที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบและสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลดังกล่าวร่วมกันได้ เป็นต้น

ทั้งนี้ โครงการที่โดดเด่นและแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการทำงานในรูปแบบเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ คือ โครงการ “อำนาจเจริญแข็งแรง เมืองไทยแข็งแรง” อันเป็นความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพในการดำเนินงานเมืองไทยเข้มแข็งระหว่างปีงบประมาณ 2550-2552 และใน พ.ศ. 2553 รัฐบาลได้มีนโยบายปฏิบัติการเมืองไทยเข้มแข็งเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นแกนนำสุขภาพได้รับความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานตามนโยบายเมืองไทยเข้มแข็ง และรวมพลังในการส่งเสริมสุขภาพประชาชน

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประสบการณ์และนวัตกรรมการทำงานสร้างสุขภาพประชาชน รวมทั้งค้นหาหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญจึงร่วมกับภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพระดับอำเภอและระดับจังหวัด ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายร่วมพลังสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ โดยสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ร่วมกับหน่วยงานสนับสนุนอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ โรงพยาบาลอำนาจเจริญ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลชุมชนและสถานอนามัยทุกแห่งในจังหวัดอำนาจเจริญ ตลอดจนชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้เสนอโครงการร่วมกับประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

- (1) เพื่อให้แกนนำสุขภาพหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินงานสร้างสุขภาพ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และนวัตกรรมในระดับอำเภอ
- (2) เพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพในการถ่ายทอดแนวคิด และกระบวนการทำงานแก่แกนนำสุขภาพหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรแกนนำสุขภาพหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างสุขภาพประชาชน อันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง เมืองไทย แข็งแรง
- (3) เพื่อเป็นการค้นหาหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ ภายใต้พื้นที่ดำเนินการ 7 อำเภอ 56 ตำบล 607 หมู่บ้าน 30 ชุมชน หมู่บ้านต้นแบบสุขภาพ 1 หมู่บ้านต่อ 1 อำเภอ

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว นำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับในการดำเนินโครงการ โดยมุ่งเน้นผลที่แกนนำสุขภาพหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและเครือข่ายได้มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และนวัตกรรมสร้างเสริมสุขภาพระดับพื้นที่รวมทั้งมีศักยภาพในการถ่ายทอดประสบการณ์หรือแนวคิด กระบวนการดำเนินงานและเป็นรากฐานในการรวมพลังสร้างเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองไทย แข็งแรงต่อไป

เป้าหมายและขั้นตอนการดำเนินงาน

ในด้านการดำเนินงานได้มีการกำหนดเป้าหมายในแต่ละระดับ กล่าวคือ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพในระดับ

อำเภอ ๆ ละ 1 ครั้ง รวม 7 ครั้งผู้เข้าร่วมคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทั้งสิ้นจำนวน 1,800 คน และการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพในระดับจังหวัด จำนวน 1 ครั้ง ผู้เข้าร่วมคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นระดับอำเภอ 7 อำเภอ ๆ ละ 11 สาขา และผู้เกี่ยวข้อง รวมจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 180 คน ตลอดจนมีการประกวดหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพ จำนวน 7 หมู่บ้าน ใน 7 อำเภอ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการภายในปีงบประมาณ ซึ่งการดำเนินของโครงการนี้ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีปฏิทินการดำเนินงานตามปีงบประมาณ 2553 จำนวนประมาณการ และจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการจริงจำแนกตามพื้นที่ ภายใต้ขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

(1) จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติต่อนายกองการบริหารส่วนจังหวัด โดยเอกสารข้อเสนอโครงการมีองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมายทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายผู้เข้ารับการอบรม วิธีการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการซึ่งกำหนดในแผนการจัดอบรม งบประมาณที่ใช้จ่ายในโครงการ โดยระบุแหล่งเงินและหมวดเงิน งบประมาณ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน ตลอดจนผลที่คาดว่าจะได้รับ

(2) ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการ และกำหนดแนวทางดำเนินการ ซึ่งโดยทั่วไปสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) และองค์การบริหารส่วนตำบลจะร่วมกันดำเนินงานในฐานะเจ้าภาพหลักของการจัดโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นๆ โดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอจะจัดหาวิทยากรในการให้ความรู้เรื่องการจัดทำแผนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข การสร้างความเข้าใจด้านสุขภาพและการป้องกันโรคตามความจำเป็นหรือสถานการณ์เร่งด่วนในแต่ละพื้นที่ ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานระดับอำเภอและระดับจังหวัด ตามแผนที่กำหนดไว้ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพพระดบอำเภอๆ ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 วัน และประกวดหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพ ส่วนระดับที่ 2 เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพพระดบจังหวัดและจัดพิธีมอบรางวัลการประกวดหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพพระดบจังหวัด

นอกจากนี้ ในด้านรูปแบบของการจัดกิจกรรมการบรรยายนั้น มีการจัดวิทยากรผู้บรรยายจากผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขทั้งสายชำนาญการและปฏิบัติการ เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพ ที่มีอยู่ในพื้นที่หรือหน่วยงานระดับอำเภอนั้นๆ เป็นหลัก โดยได้แบ่งเนื้อหาหลักออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดทำแผนชุมชนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงและโรคเรื้อรัง โรคไข้เลือดออก โรคไข้หวัดนกและโรคติดต่ออื่นๆ มะเร็งเต้านมและสมุนไพรรักษาโรครักษาสุขภาพจิตและยาเสพติด รวมทั้งการใช้ชุดทดสอบอาหารเบื้องต้นและการเลือกซื้ออาหารปลอดภัย ซึ่งการกำหนดเนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรมการบรรยายตามที่ได้กล่าวมา ยังได้มีการสอดแทรกเนื้อหาเพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านผู้เข้าอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด รวมไปถึงการกระตุ้นให้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของจังหวัดที่นำไปสู่การสานต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและเมืองไทยแข็งแรงด้วย

ภาพที่ 1 แสดงกิจกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างเสริมสุขภาพ จ.อำนาจเจริญ

(4) การประกวดหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพในพื้นที่ เพื่อค้นหาหมู่บ้านต้นแบบด้านการจัดการสุขภาพดีเด่นระดับจังหวัด โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการให้คะแนน ตลอดจนมีกระบวนการหรือผลงานที่โดดเด่นด้านการจัดการสุขภาพจนเป็นที่ยอมรับ ซึ่งนอกจากจะเป็นการมอบรางวัลเพื่อเป็นเกียรติและสร้างกำลังใจในการทำงานแก่หมู่บ้านนั้นๆ แล้ว ยังสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินงานด้านการจัดการสุขภาพให้แก่หมู่บ้านอื่นๆ ได้อีกด้วย ซึ่งผลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอผลงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกหมู่บ้านบริหารจัดการสุขภาพ ชุมชนเข้มแข็งและอาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่นระดับจังหวัดในสาขาต่างๆ อาทิ หมู่บ้านต้นแบบพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน หมู่บ้านต้นแบบสายใยรักครอบครัว หมู่บ้านหน้าบ้านสวย หมู่บ้านต้นแบบการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและสวัสดิการชุมชน รวมทั้งหมู่บ้านต้นแบบปลอดภัยเลือดออกและประชาคมตำบล เป็นต้น

(5) สรุป ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน เป็นการจัดทำรายงานในแต่ละอำเภอเพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานโดยระบุเนื้อหาตั้งแต่สำเนาโครงการ แผนการจัดอบรม สรุปผลการดำเนินงานรายตำบล สรุปผลการประเมินความพึงพอใจและสำเนาบัญชีรายชื่อผู้เข้ารับการอบรม เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและสนองต่อความ

ต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาของผู้เข้าอบรม โครงการอบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ปีงบประมาณ 2552 ในภาพรวมจากการดำเนินการในพื้นที่ 5 อำเภอ พบว่าข้อมูลความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ดีมากและดี

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำหน้าที่รับผิดชอบการดูแลสุขภาพพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่คนละ 8-15 หลังคาเรือน ทุกคนเป็นสมาชิกเครือข่ายครอบคลุมเต็มพื้นที่ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ถึงระดับจังหวัด โดยเครือข่ายทุกระดับมีการประสานงานเชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน กล่าวคือ

1) ด้านการบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแต่ละระดับ

ได้มีการจัดแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ซึ่งทุกระดับมีความเชื่อมโยงถึงกันครอบคลุมเต็มพื้นที่ ดังนี้

(1) ระดับจังหวัดมี 1 เครือข่าย คือ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ สมาชิกประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกคนในพื้นที่จังหวัด

(2) ระดับอำเภอมีอำเภอละ 1 เครือข่าย รวมจำนวน 7 เครือข่าย คือ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับอำเภอ สมาชิกประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขทุกคนในพื้นที่อำเภอนั้น

(3) ระดับตำบลมีตำบลละ 1 เครือข่าย รวมจำนวน 56 เครือข่าย คือ เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขระดับตำบล สมาชิกประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขทุกคนในพื้นที่ตำบลนั้น

(4) ระดับหมู่บ้านมีหมู่บ้านและชุมชนละ 1 เครือข่าย รวมจำนวน 607 เครือข่ายหมู่บ้านและ 30 เครือข่ายชุมชน สมาชิกประกอบด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขทุกคนในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น

ด้านรูปแบบและวิธีการดำเนินงานกำหนดให้มีการบริหารจัดการตามรูปแบบคณะกรรมการที่เน้นการประสานความร่วมมือ โดยเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขทุกระดับมีคณะกรรมการบริหารเครือข่ายตั้งแต่อำเภอ ตำบลจนถึงหมู่บ้าน กล่าวคือ ในระดับหมู่บ้านมีประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ในเครือข่ายระดับตำบล มีประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการบริหาร ส่วนชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับอำเภอ มีประธานเครือข่ายระดับตำบลเป็นคณะกรรมการ และในส่วนของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับจังหวัด มีประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขอำเภอเป็นคณะกรรมการ โดยผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานสาธารณสุขที่รับผิดชอบ กำกับดูแลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเครือข่ายแต่ละระดับจะเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในระดับที่สูงขึ้นไป โดยมีโครงสร้างองค์กรเครือข่ายเชื่อมโยงถึงกันอย่างชัดเจน มีภารกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกันในด้านการพัฒนาศักยภาพรวมไปถึงการพัฒนาเครือข่ายให้เป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง

2) ด้านการบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชมรมอาสาสมัครอาสาสมัครสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากยุทธศาสตร์ “รวมพลังสร้างสุขภาพ เพื่อคนไทยแข็งแรง เมืองไทยแข็งแรง” ที่มุ่งเน้นการใช้พื้นที่เป็นฐานสร้างกระบวนการเรียนรู้ สุวิถีชุมชน โดยตั้ง

เอาพลังทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนในพื้นที่ทุกระดับจากชุมชนสู่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการภายใต้กระบวนการเรียนรู้และทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ ได้นำนามสู่แนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการ คือ การจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่าง 3 ส่วนหลัก ได้แก่ คณะผู้บริหารและคณะทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ มีบทบาทหลักในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ ที่มีความจำเป็น ส่วนต่อมา คือ ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบงานพัฒนาบุคลากรของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) ทำหน้าที่ในการให้ความรู้และสนับสนุนข้อมูลทางวิชาการ และในส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนเชื่อมประสานระหว่างสองส่วนแรก คือ คณะกรรมการบริหารชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นฝ่ายปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทในกระบวนการนโยบายตั้งแต่เสนอประเด็นปัญหา ให้ความเห็นเพื่อพิจารณาตัดสินใจจนถึงประเมินผลในการดำเนินงาน โดยภาคีทั้ง 3 ส่วนจะร่วมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงบทบาท ภารกิจ ทิศทางการดำเนินงาน เป้าหมายการพัฒนาภาคีเครือข่าย ตลอดจนร่วมกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขที่มีอยู่ในทุกระดับ

นอกเหนือจากการดำเนินงานของเครือข่ายที่อยู่ในรูปแบบของการประสานงานเพื่อปรึกษาหารือ หรือ กำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อประสิทธิผลในเชิงนโยบายแล้ว กล่าวได้ว่า การจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาการทำงานของเครือข่ายเป็นภารกิจสำคัญ เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้ว การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่ได้มีภารกิจเฉพาะงานด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่มักจะมีลักษณะของการเป็นสมาชิกของเครือข่ายหรือเป็นคณะทำงานให้กับส่วนงานด้านอื่นๆ ส่งผลทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นแกนหลักและเป็นต้นแบบของอาสาสมัครหลากหลายด้าน อีกทั้งจากบริบทของพื้นที่ที่ผู้นำชุมชนตามธรรมชาติมีจำนวนและบทบาทที่ลดลงไป ทำให้เกิดแนวคิดที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้นำที่เป็นทางการมีศักยภาพและสามารถทำงานร่วมกันได้มากยิ่งขึ้น

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญเน้นบทบาทของการเข้าไป “เสริมในส่วนที่ขาด” โดยสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นหลัก ซึ่งการระดมทรัพยากรมี 3 ด้านหลัก ได้แก่

(1) ด้านงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีรายได้น้อยเป็นอันดับ 2 ของประเทศ แต่การมีงบประมาณน้อย ไม่ได้เป็นปัญหาในการทำงานแบบเครือข่าย เนื่องจากเน้นการทำงานแบบประสานความร่วมมือ ด้วยการหารือกับเครือข่ายถึงการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดใช้แนวทางการอุดหนุน ส่งเสริม สนับสนุนเพิ่มเติมงบประมาณและทรัพยากรอื่นๆ แก่เครือข่ายเพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี ทั้งในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายรวมถึงสร้างเสริมสุขภาพ การฝึกอบรมของเจ้าหน้าที่ดำเนินการและผู้เกี่ยวข้อง ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์รวมไปถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้แล้ว นโยบายการจัดสรรงบประมาณค่าป่วยการของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านภายใต้โครงการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงรุก ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ดำเนินการพิจารณาอนุมัติโครงการและสนับสนุนงบประมาณหมวดอุดหนุนเงินค่าป่วยการแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตามนโยบายของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้ปฏิบัติงานเชิงรุกในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน การดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ การดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาลและการเฝ้าระวังโรค

ในชุมชน ตลอดจนงานสร้างกระแสการเคลื่อนไหวของประชาชนให้มีส่วนร่วม พัฒนาสุขภาพของชุมชน

(2) ด้านบุคลากร

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้สนับสนุนบุคลากรในการประสานงานเพื่อเผยแพร่ข่าวสาร ติดต่อบริการให้แก่สมาชิกเครือข่าย โดยได้กำหนดส่วนงานผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งการสร้างระบบพี่เลี้ยงเพื่อให้คำปรึกษาและช่วยวางแผนงานหรือดำเนินการต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานราชการและแกนนำเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งทางแกนนำมีความเห็นว่าระบบดังกล่าวมีความสำคัญในการช่วยสนับสนุนให้การทำงานเป็นไปได้อย่างดี โดยภาคส่วนที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงที่สำคัญ คือ บุคลากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและอำเภอ จนถึงเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย เนื่องจากเป็นบุคลากรที่มีความใกล้ชิดและอยู่ในพื้นที่ดำเนินงานของอาสาสมัคร ในขณะที่เดียวกันการดำเนินกิจกรรมตามโครงการต่างๆ ได้มีการระดมผู้เข้าร่วมโครงการทั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานสาธารณสุขและเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขในแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 2 แสดงการร่วมกิจกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จ.อำนาจเจริญ

(3) ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ให้ความสำคัญ และสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรภาคประชาชน โดยอนุญาตให้ชมรมอาสาสมัคร

สาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญได้ใช้อาคารบางส่วนเพื่อเป็นที่ทำการของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขซึ่งเป็นประโยชน์กับหลายฝ่าย กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสามารถติดตามและประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขได้โดยสะดวกรวดเร็ว ในส่วนของชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญได้มีที่ทำการซึ่งเป็นศูนย์กลางในการประสานงานเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างสุขภาพภาคประชาชน รวมไปถึงในส่วนของประชาชนที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกับชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

สำหรับผลสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 ระดับ คือ ผลสำเร็จอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายรวมพลังสร้างเสริมสุขภาพ และผลสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

1) ผลสำเร็จอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข และเครือข่ายรวมพลังสร้างเสริมสุขภาพ

จากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายรวมพลังสร้างเสริมสุขภาพ นอกจากเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในด้านต่างๆ ให้แก่บุคคลที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการแล้ว ยังกล่าวได้ว่าโครงการดังกล่าวก่อให้เกิดผลสำเร็จที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการทำงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

จากการแสดงความคิดเห็นของแกนนำเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดอำนาจเจริญต่อโครงการได้สะท้อนให้เห็นถึง

การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกของการทำงานทั้งในฐานะอาสาสมัครและเครือข่าย เนื่องจากแต่เดิมเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติงานและจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น ศูนย์พัฒนาสุขภาพตำบล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ส่งผลให้โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการมีความหลากหลาย อีกทั้งงานและกิจกรรมที่เครือข่ายมีความต้องการหรือริเริ่มในบางครั้งไม่สามารถทำได้เต็มพื้นที่หรือครบถ้วนตามที่วางแผนไว้ โดยเฉพาะด้านงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ แต่เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของเครือข่ายทั้งในด้านงบประมาณและการจัดทำแผนงานอย่างมีระบบ ได้ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มพื้นที่และสมบูรณ์มากขึ้น ประกอบกับการดำเนินการตามโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขและเครือข่ายรวมถึงสร้างเสริมสุขภาพ ยังถือเป็นการเติมเต็มส่วนที่ขาดและพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขในด้านความรู้ความเข้าใจในการให้บริการสาธารณสุขและการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การเข้าร่วมโครงการและการประชุมร่วมกันระหว่างอาสาสมัครในพื้นที่ต่างๆ ยังเป็นช่องทางหรือการสร้างโอกาสในการประสานและขยายขอบข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขกับเครือข่ายอื่นๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดอำนาจเจริญอีกด้วย

ความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญร่วมกับภาคีเครือข่าย ในฐานะผู้ร่วมสนับสนุนกิจกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นส่วนงานบริการอันเป็นกลไกดั้งเดิมของกระทรวงสาธารณสุข ส่งผลให้การดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งและต่อเนื่อง ซึ่งผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้สร้างความเชื่อมั่นและได้รับการยอมรับจากกระทรวงสาธารณสุข เห็นได้จากการได้รับรางวัลอาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่นระดับชาติ 7 คน และดีเด่นระดับต่าง ๆ จากการประกวดอาสาสมัครสาธารณสุขดีเด่น 10 สาขา เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่อาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้านผู้มีผลงานดีเด่น ดังตารางที่ 1 ซึ่งผลงานดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดสำคัญถึงศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของจังหวัดอำนาจเจริญที่แม้เป็นจังหวัดขนาดเล็กแต่มีผู้ได้รับรางวัลอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นในระดับต่างๆ

พ.ศ.	ชื่อ-สกุล	อำเภอ	สาขาที่ได้รับรางวัล
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น ระดับชาติ			
2547	นายรุ่งโรจน์ โฉมรักษ์	ลืออำนาจ	-
2547	นายวินัย ทองศรี	เมือง (เขตเมือง)	-
2547	นางคำจันทร์ ไชยขาว	พนา	สาขาการออกกำลังกาย
2548	นายรุ่งฟ้า บุญเจริญ	หัวตะพาน	สาขาสุขภาพจิตในชุมชน
2548	นางบุญเตรียม กองทอง	พนา	สาขาการส่งเสริมสุขภาพ
2549	นายถาวร กันยุดะ	ปทุมราชวงศา	สาขาการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก
2550	นางอรดี นวลอินทร์	พนา	สาขาการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น ระดับเขต			
2551	นางสุรรัตน์ ราชขมภู	ลืออำนาจ	สาขาการป้องกันโรคเอดส์ในชุมชน
2551	นางอัมพร เทียงเกต	หัวตะพาน	สาขาการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อ
2551	นางอำไพ หนองหงอก	เสนางคนิคม	สาขาการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
2552	นางจิตตรา โส้ห้คำ	พนา	สาขานามัยแม่และเด็ก
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น ระดับภาค และรองชนะเลิศระดับชาติ			
2552	นางพุทธศรี จุลจรรยา	ลืออำนาจ	สาขาการส่งเสริมสุขภาพ

อีกทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญยังทำหน้าที่เป็นฝ่ายประสานงานและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ทำให้การทำงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีเป้าหมายและแนวทางการทำงานที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งความโดดเด่นของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของจังหวัดอำนาจเจริญก็คือ เมื่อมีงานสาธารณะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดอำนาจเจริญสามารถระดมสมาชิกอาสาสมัครในเครือข่ายได้อย่างรวดเร็วและมีจำนวนมาก ซึ่งกลยุทธ์ที่ได้มีการริเริ่มและนำไปใช้อย่างแพร่หลาย คือ เมื่อมีการรวมตัวกันและก่อนที่จะมีการเริ่มทำกิจกรรมจะมีการ “ปรบมือออดมกรณ” ซึ่งเป็นการสร้างสัญลักษณ์หรือส่งสัญญาณในการเรียกพลังหรือสร้างกำลังใจในการทำงานให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้นำกิจกรรมนี้ไปใช้เป็นแบบอย่างให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขทั่วประเทศ

- การขยายผลการดำเนินงานการให้บริการสาธารณะด้านสาธารณสุขระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญและเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ผลจากโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและเครือข่ายรวมพลังสร้างเสริมสุขภาพทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของจังหวัดอำนาจเจริญได้รับการเสริมศักยภาพด้านความรู้และเพิ่มขีดความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติได้ดี ซึ่งอาสาสมัครเหล่านั้นสามารถต่อยอดความรู้และนำไปพัฒนาตัวเองไปเป็นอาสาสมัครงานด้านอื่นๆ เช่น การเป็นหมอดินอาสาหรือสามารถพัฒนาตัวเองไปทำงานด้านการเมืองเพื่ออาสาพัฒนาชุมชนบ้านเกิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในปัจจุบันจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าร้อยละ 50 ของจังหวัดอำนาจเจริญเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและแนวโน้มในอนาคตของอาสาสมัครเหล่านี้ ไม่ใช่เฉพาะการทำงานภายใต้นโยบายระดับ

กระทรวงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมต่อการกำหนดทิศทางและบทบาทของตนเองในพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติภายใต้แนวทางที่กำหนดหรือผลักดันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะส่งผลให้มีบทบาทและเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการจัดการด้านสาธารณสุข ไปจนถึงการสร้างร่วมมือของประชาชนกับท้องถิ่นและการเป็นตัวแทนภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารงานท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2) ผลสำเร็จของการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

การพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ยังถือได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ ร่วมดำเนินงานในรูปแบบของภาคประชาสังคมโดยพิจารณาได้จากผลความสำเร็จ 3 ประการ ดังนี้

(1) แกนนำและภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนมีศักยภาพในการร่วมพัฒนาและผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้เข้มแข็งมากขึ้น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีภารกิจดำเนินการในภาพรวมรับผิดชอบพื้นที่ทั้งจังหวัด แต่ไม่มีหน่วยงานในสังกัดทั้งระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านในการประสานการดำเนินงาน อีกทั้งมีบุคลากรน้อยไม่เพียงพอต่อภาระงาน ทำให้การขับเคลื่อนภารกิจตามยุทธศาสตร์การพัฒนาต้องอาศัยแกนนำเครือข่ายประชาสังคม ดังนั้นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงถือว่าเป็นพันธมิตรที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ และยุทธศาสตร์การพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ในด้านการทำแผนระดับท้องถิ่นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้กำหนดแนวทางในการให้มีตัวแทนจากทุกเครือข่ายภาคประชาสังคมในจังหวัดอำนาจเจริญที่กระจายอยู่

ทุกอำเภอมาประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นหนึ่งในเครือข่ายเหล่านี้ด้วย ลักษณะการดำเนินงานเช่นนี้ ส่งผลให้นโยบาย แผนและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญกับเครือข่ายต่างๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในนโยบาย แผนและกิจกรรมเหล่านั้นได้มากยิ่งขึ้น

(2) การขยายขอบข่ายกิจกรรมและส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการอื่นๆ

ความเข้มแข็งของการดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดอำนาจเจริญที่มีการดำเนินงานครอบคลุมหลายหลังคาเรือน มีเครือข่ายโยงใยตั้งแต่ระดับจังหวัด ตำบล หมู่บ้าน คริวเรือน ประกอบกับแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจและนโยบายของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เน้นเรื่องการพัฒนาคนและสังคมเป็นหลัก ก่อให้เกิดการผลักดันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ขยายบทบาทเรื่องสุขอนามัยพื้นฐานไปสู่การส่งเสริมเรื่องสุขภาพอื่นๆ เช่น การลดอบายมุข การสร้างรายได้ การพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงและการมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมไปถึงการพัฒนาบทบาทในเชิงนโยบายได้แก่ การเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังโรคและปัญหาด้านสุขภาพในชุมชน การเป็นเครือข่ายในการรับเรื่องความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวัง ติดตามการดำเนินงานโครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญเพื่อให้เป็นไปอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เช่น ร่วมเป็นกรรมการตรวจการจ้าง เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เข้ามาเป็นตัวแทนดูแลผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน ส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่ได้เป็นกลไกการทำงานรองรับภารกิจด้านสาธารณสุขแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีบทบาทในการนำเสนอนโยบายและประเมินผลการดำเนินนโยบายในด้านอื่นๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วย

(3) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กับการพัฒนาระบบสุขภาพ

ภายใต้การดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง สามารถเชื่อมโยงความผูกพันของคนในพื้นที่ เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยบูรณาการควบคู่กับการพัฒนาระบบสุขภาพ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมสะท้อนปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลในรูปแบบของภาคประชาสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสำนึกความเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง อีกทั้งยังกล่าวได้ว่าผลสำเร็จของการดำเนินการของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขมีผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดไปจนถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ กล่าวคือ หากเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง จะมีผลโดยตรงต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญที่จะมีการขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประชาชนจะสามารถได้รับการบริการให้เกิดภาวะของการอยู่ดี มีสุขได้เป็นอย่างดีต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

ในการดำเนินงานตามกรอบภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งรับผิดชอบครอบคลุมในภาพรวมทั้งจังหวัดนั้น ผลสำเร็จที่ได้จากบทเรียนของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านนั้น มีผลมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(1) วิสัยทัศน์และศักยภาพในการแสวงหาความร่วมมือของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่เห็นความสำคัญของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในฐานะแกนนำภาคประชาชน ซึ่งมีความครอบคลุมทุกพื้นที่ได้มีการเชื่อมโยงการทำงานในลักษณะเครือข่ายอย่างเข้มแข็งให้เข้ามามี

บทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญมีการประสานความร่วมมือในลักษณะไตรภาคี เพื่อร่วมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ประกอบด้วย หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคทั้งทางการเกษตร สาธารณสุข พัฒนาสังคม ร่วมกับชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ที่เน้นรูปแบบการบริหารในการสร้างความร่วมมือกับภาคประชาสังคม โดยเฉพาะในการทำแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่มีตัวแทนจากเครือข่ายต่างๆ ในฐานะขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดอำนาจเจริญ มาร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกระดับ มีทิศทางการทำงานและดำเนินการอย่างบูรณาการร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ ได้มากขึ้น

รวมไปถึงการผลักดันหรือส่งเสริมให้เกิดความผูกพันใกล้ชิดกันระหว่างข้าราชการ พนักงานและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญกับสมาชิกเครือข่าย ทั้งในฐานะผู้ประสานงานและพี่เลี้ยง ซึ่งข้าราชการประจำนอกจากทำหน้าที่ตามภารกิจแล้วยังต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์หรือคณะกรรมการศูนย์ต่างๆ ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดตั้งขึ้นมา สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จภายใต้กระบวนการติดตามกำกับให้เป็นไปตามนโยบาย ซึ่งได้ถูกดำเนินการควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานที่ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เช่น การที่ผู้บริหารมาทำงานก่อนข้าราชการ และการสร้างมาตรฐานเวลาในการปฏิบัติงาน ภายใต้นโยบายให้หน่วยงานภายในสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญเริ่มให้บริการประชาชนตั้งแต่ เวลา 08.00 น. เป็นต้นไป เพื่อเป็นตัวอย่างแก่หน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดอำนาจเจริญ

(2) ศักยภาพของแกนนำในระดับพื้นที่และการยอมรับของประชาชน ที่ถือเป็นทุนทางสังคมซึ่งมีอยู่เดิมในการทำงานพื้นที่ ซึ่งมีความสามารถที่โดดเด่นในการประสานงาน รวมทั้งมีความเอาใจใส่ ให้ความสำคัญและมีความเป็นกันเองกับสมาชิกเครือข่าย ส่งผลให้การดำเนินการของเครือข่ายมีความเข้มแข็งและ

ขับเคลื่อนได้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้ว การยอมรับจากประชาชน ในฐานะที่อาสาสมัครเหล่านี้เป็นผู้เสียสละและมีจิตอาสาในการให้บริการและช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือต่างๆ และทำให้การดำเนินงานของเครือข่ายสามารถสำเร็จได้ด้วยดี ดังจะเห็นได้จากการที่หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญรับผิดชอบในการดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย มักใช้วิธีการติดต่อกับสมาชิกเครือข่ายผ่านแกนนำโดยการประสานงานทางโทรศัพท์ ซึ่งสามารถทำได้เนื่องจากเป็นจังหวัดเล็กและมีจำนวนแกนนำที่เป็นประธานหรือหัวหน้ากลุ่มเครือข่ายไม่มากนัก ทำให้การติดต่อสื่อสารทำได้สะดวก ซึ่งกลุ่มมวลชนในเครือข่ายก็จะมาร่วมงานตามกำหนดการที่แจ้งไป

นอกจากนี้แล้ว การที่ผู้นำหรือแกนนำของเครือข่ายได้ร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานในกระบวนการกำหนดนโยบายด้านสาธารณสุขระดับประเทศ ในฐานะคณะกรรมการกำหนดยุทธศาสตร์ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ทำให้สามารถนำประเด็นเนื้อหาหรือสาระสำคัญจากกระทรวง มาปรับหรือผลักดันการทำงานของเครือข่ายอาสาสมัครในจังหวัดให้มีความสอดคล้องกันและทำให้การดำเนินงานในการให้บริการสาธารณสุขร่วมกับพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสร้างความร่วมมือกันได้ง่ายขึ้น โดยมีจังหวัดอำนาจเจริญเป็นฐานสำคัญในการดำเนินงานและเป็นตัวแบบในการปฏิบัติที่ดี

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

เบื้องหลังความสำเร็จของการดำเนินงานเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดอำนาจเจริญมีอุปสรรคบางประการ ซึ่งอาจมีผลต่อการลดทอนความก้าวหน้าหรือระดับความสำเร็จของเครือข่าย ได้แก่

(1) การปรับตัวระหว่างภาคการเมือง ภาคราชการและภาคประชาชน

ด้วยความแตกต่างเชิงเป้าหมาย ลักษณะการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรภายในเครือข่ายระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ภาคการเมือง ภาคราชการในส่วนของข้าราชการ พนักงานของทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดและหน่วยราชการอื่นๆ และภาคประชาชน อาจนำไปสู่ปัญหาในการปรับตัว 2 ลักษณะสำคัญ กล่าวคือ

ลักษณะที่ 1 รูปแบบการทำงานที่ไม่สอดคล้องกัน อาทิ กระบวนการดำเนินงานทางหนังสือราชการหรือการอนุมัติโครงการต่างๆ ที่ฝ่ายการเมืองสั่งการ และฝ่ายข้าราชการดำเนินการตามระเบียบราชการให้เป็นไปโดยถูกต้อง อาจมีความล่าช้าหรือไม่ทันต่อความคาดหวังหรือความต้องการของภาคประชาชน รวมไปถึงการเสนอโครงการของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ไม่สามารถได้รับการตอบรับไปดำเนินการได้ทั้งหมด เนื่องจากเงื่อนไขที่ต้องสอดคล้องกับกรอบภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น

ลักษณะที่ 2 ทิศนคติระหว่างกันอันเป็นผลมาจากบทบาทและสถานภาพตามวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งในบางครั้งเกิดปัญหาระหว่างการทำความเข้าใจระหว่างข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่และประชาชน กล่าวคือ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจบทบาทการทำงานแบบเครือข่ายอาจปฏิบัติต่ออาสาสมัครสาธารณสุขในฐานะลูกจ้างหรือลูกน้อง ซึ่งในบางครั้งมีการใช้คำสั่งหรือตำหนิ ส่งผลให้การสร้างระบบพี่เลี้ยงช่วยให้คำปรึกษาในการดำเนินงานบางครั้งประสบปัญหาเรื่องการสร้างความผูกพันในการทำงานเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่พี่เลี้ยงเป็น คนรุ่นใหม่และยังขาดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับมวลชน อาจส่งผลต่อการเคารพนับถือระหว่างเจ้าหน้าที่กับอาสาสมัคร

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาในประเด็นเหล่านี้ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ยึดหลักการทำความเข้าใจโดยชี้แจงถึงเงื่อนไขหรือ

ข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะพูดคุยกับตัวแทนภาคประชาชนให้เข้าใจถึงแนวคิด แนวปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับก่อนที่จะมีการดำเนินนโยบายหรือสั่งการใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ทั้งนี้ แนวปฏิบัติที่มีการดำเนินงานมา คือ การประชุมคณะกรรมการประสานงานภาคประชาชน ทุกวันจันทร์ในช่วงเช้า เวลา 9.00 – 12.00 น.เป็นประจำทุกสัปดาห์ ณ ห้องประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งเป็นการประชุมร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนองค์กรชุมชนต่างๆ และสื่อมวลชนในจังหวัดอำนาจเจริญ ทั้งยังได้กำหนดแนวทางในการประสานงานและแบ่งปันข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานระดับต่างๆ ด้วยการกำหนดให้มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการประสานงานจังหวัด ซึ่งเป็นส่วนงานที่เกี่ยวข้องกับราชการส่วนกลางและภูมิภาคในวันจันทร์ช่วงบ่าย เวลา 13.00 – 16.00 น. รวมไปถึงการประสานงานกับท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดอีก 64 แห่ง ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ประสานงาน โดยมีคณะกรรมการชุดต่างๆ ขึ้นมาทำงานและกำหนดกรอบภารกิจที่ชัดเจน รวมไปถึงแนวปฏิบัติต่างๆ ที่นำไปสู่การทำงานที่เชื่อมโยงกัน

ภาพที่ 3 แสดงภาพการประชุมคณะกรรมการประสานงานภาคประชาชน

ด้านการปรับตัวของภาคราชการนั้น ในส่วนของสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีการพัฒนาแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายของฝ่ายการเมืองมากยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของกฎ ระเบียบและเงื่อนไขทางกฎหมายต่างๆ ที่ยังคงยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อีกทั้งการกำหนดบุคลากรให้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำงานร่วมกับเครือข่ายที่ชัดเจน ทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่และเครือข่ายนั้นๆ มีความใกล้ชิดกันและมีความเข้าใจในปัญหาหรือกระบวนการทำงานได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานระหว่างกันได้ดียิ่งขึ้น

(2) ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกเครือข่าย

ภายใต้ความแตกต่างในประเด็นปัญหา ความต้องการของสมาชิกเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ และความแตกต่างทางความคิดในการวางแผนงานหรืออำนาจหน้าที่ตามภารกิจระหว่างภาคีต่างๆ รวมไปถึงการมีความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกันไป อาจนำไปสู่ปัญหาข้อขัดแย้งในการประชุมร่วมกันได้ ซึ่งการแก้ปัญหาที่ผ่านมา มี 2 แนวทางที่ดำเนินการควบคู่กัน ได้แก่ ใช้วิธีการปรึกษาหารือโดยนำประเด็นปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่างๆ มาแลกเปลี่ยนทางความคิด ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและจัดลำดับความสำคัญเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป โดยดำเนินการร่วมกับการจัดอบรมให้ความรู้ ซึ่งทางชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับจังหวัดได้มีการผลักดันให้สมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมหลักสูตรของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ หลักสูตรอาสาสมัครเพื่อสังคม หลักสูตรพัฒนาแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขและหลักสูตรการจัดทำเส้นทางเดินแผนยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ในส่วนของการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีการดำเนินการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

เนื่องจากประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ตลอดจนอุปสรรคในการประกอบอาชีพ เช่น ในฤดูการทำนาหรือเก็บเกี่ยว ทำให้ไม่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครที่ต้องใช้เวลาในการให้บริการและทำงานสาธารณะ ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ดำเนินการหาแนวทางในการลดระดับอุปสรรคเหล่านี้ด้วยการส่งเสริมภารกิจที่นอกเหนือจาก “6 อ.” ได้แก่ อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ อดโรครยา อนามัยสิ่งแวดล้อมและอบายมุข โดยเพิ่มอ.ที่ 7 ได้แก่ อาชีพ ซึ่งได้จัดการส่งเสริมอาชีพในด้านต่างๆ เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขได้เพิ่มช่องทางและทักษะต่างๆ ในการประกอบอาชีพและหารายได้เพิ่มมากขึ้น

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

โดยทั่วไปความยั่งยืนในการทำงานของเครือข่ายนั้นย่อมขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และการดำเนินนโยบายของผู้บริหาร ตลอดจนความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายด้านการบริหารจัดการเครือข่ายเป็นสำคัญ แต่ยิ่งไปกว่านั้นแล้วยังต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ซึ่งควรนำมาใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

(1) การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เอกชน ประชาสังคม

การจัดการและดำรงรักษาเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสมาชิกเครือข่ายที่เป็นภาคประชาชนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงภาคส่วนอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในฐานะตัวแสดงที่มีบทบาทหรือภารกิจที่เข้ามาเกี่ยวข้องและการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้การดำเนินงานของเครือข่ายบนพื้นฐานของความเชื่อถือว่าวางใจซึ่งกันและกัน

อันจะนำไปสู่การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ โดยพื้นฐานเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อลักษณะความสัมพันธ์ของภาคีแต่ละฝ่ายมีฐานะเป็นพันธมิตรในการดำเนินงานต่างๆ ร่วมกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบยึดสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น รวมไปถึงการปฏิบัติต่อกันแบบเจ้านาย-ลูกน้องที่เน้นการสั่งการ แต่เป็นความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ในฐานะภาคีหนึ่งของการทำงานอย่างเท่าเทียมที่มีความแตกต่างกันเพียงบทบาท อำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ หรือเป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันภายในเครือข่าย อีกทั้งการจัดความสัมพันธ์เช่นนี้จะสนับสนุนให้เกิดการระดมทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพซึ่งมาจากสำนึกและความตระหนักถึงการได้รับผลจากการดำเนินงานหรือการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ อันจะนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวางและเต็มใจ

(2) การสื่อสาร

การสื่อสารไม่ใช่เพียงการติดต่อประชาสัมพันธ์หรือสร้างช่องทางกระบวนการรับรู้ข่าวสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยงานภาครัฐให้สมาชิกเครือข่ายหรือประชาชนทั่วไปทราบเท่านั้น แต่การสื่อสารยังหมายรวมถึงเนื้อหาการปฏิบัติต่อกัน รวมไปถึงเทคนิควิธีการอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการสร้างความเข้าใจในมิติต่างๆ โดยเฉพาะวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานและมีมุมมองต่อการมองเห็นเป้าหมายหรือผลที่ได้จากความสำเร็จในอนาคตร่วมกัน ตัวอย่างจากจังหวัดอำนาจเจริญชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารที่ดีทั้งในด้านการรับสารโดยตรงจากผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานมาสู่สมาชิกเครือข่ายด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็นระหว่างผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน ผู้ปฏิบัติงานทั้งที่เป็นบุคลากรของรัฐและอาสาสมัครที่ดำเนินงานในพื้นที่ได้ก่อให้เกิดการกำหนดแนวทางดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนความเข้าใจในข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายและร่วมกันแก้ปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

(3) การเสริมพลังด้านต่างๆ

การเสริมพลังหรือสร้างเสริมศักยภาพให้แก่ภาคีหรือภาคส่วนต่างๆ ในเครือข่ายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างให้เกิดการทำงานของภาคส่วนต่างๆ ที่ต่างฝ่ายต่างมีความเข้มแข็ง และสามารถนำความเข้มแข็งนั้นๆ มาพัฒนาให้การดำเนินงานของเครือข่ายในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น จากตัวอย่างการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้ให้ความสำคัญกับการเสริมพลังใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การสนับสนุนงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ด้านที่ 2 การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพแกนนำและสมาชิกเครือข่าย ตั้งแต่การให้บริการและความรู้ด้านสุขภาพอนามัย จนถึงความรู้ในเชิงกระบวนการนโยบายและด้านที่ 3 เป็นการพัฒนาแนวคิด กระบวนทัศน์และรูปแบบการทำงานระหว่างบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งต้องอาศัยกลไกต่างๆ ให้เกิดการปรับตัวและยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายที่เน้นการค้นหาต้นแบบในการนำมาถ่ายทอดบทเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันเป็นหนึ่งในลักษณะเด่นของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดอำนาจเจริญ

ภาพที่ 4 แสดงตัวแบบการบริหารจัดการเครือข่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

จากกรณีตัวอย่างที่ได้กล่าวมา อาจไม่ใช้การริเริ่มหรือสร้างสรรค์เครือข่ายขึ้นมาใหม่ แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งกรณีตัวอย่างได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงนวัตกรรมในการบริหารงานที่เน้นกระบวนการในการทำให้นโยบายนั้นๆ ได้รับความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยหลักที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ควรให้ความสำคัญต่อการนำบทเรียนที่ได้ไปประยุกต์ใช้นั้นจำเป็นต้องผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรของตนเองเพื่อพิจารณาถึงจุดแข็ง จุดอ่อน การพิจารณาถึงขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร รวมทั้งเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่เป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนา บุคลากรทั้งในด้านสัดส่วนจำนวนกับภารกิจงานที่รับผิดชอบและความรู้ความเชี่ยวชาญในภารกิจที่มีความสนใจจะพัฒนาร่วมกับเครือข่าย ตลอดจนระดับของความแตกต่าง

หลากหลายทั้งในด้านเป้าหมายและผลประโยชน์ของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความคิดทางการเมืองซึ่งถือเป็นประเด็นเปราะบางในสังคมไทยปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกดำเนินการสร้างและพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเอง โดยตัวอย่างจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ได้ภายใต้เงื่อนไขหลัก 2 ประการ ได้แก่

(1) พื้นฐานความพร้อมของเครือข่ายในพื้นที่

ด้วยลักษณะพื้นฐานที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีอายุการทำงานมาเป็นเวลานานมีอาสาสมัครอยู่ทั่วประเทศในทุกระดับตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นต้นสังกัดที่กำหนดนโยบายหลักในการทำงาน ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญได้มีการพัฒนาและส่งเสริมการทำงานร่วมกันของอาสาสมัครเหล่านี้ ให้มีความเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม และเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงถือเป็นการนำองค์กรหรือเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งและมีการดำเนินการอยู่เดิมมาส่งเสริมและพัฒนาให้เข้ามามีบทบาทร่วมดำเนินการในกิจกรรมหรือการให้บริการต่างๆ แก่ประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมีน้ำใจและการมีจิตอาสาในการทำหน้าที่อาสาสมัครให้บริการสาธารณะซึ่งไม่มีค่าเงินเดือนหรือค่าตอบแทนมากนัก ตลอดจนเขตพื้นที่จังหวัดที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสะดวกต่อการประสานงานและการจัดกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การยกระดับการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเกิดขึ้นได้ด้วยดีและสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่ภารกิจในด้านการให้บริการสาธารณะอื่นๆ ในพื้นที่ระดับชุมชนได้เป็นอย่างดี

(2) ศักยภาพในการนำและพัฒนาเครือข่ายของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประสบการณ์ทางวิชาชีพหรือความสนใจของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการกำหนดประเด็นการพัฒนา การให้บริการสาธารณะ รูปแบบและวิธีการพัฒนาเครือข่าย ตัวอย่างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญที่ผู้นำมีประสบการณ์ทางวิชาชีพแพทย์และมีประสบการณ์ด้านการบริการทางสาธารณสุข อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความเชี่ยวชาญในการทำงานที่สามารถสร้างความเชื่อถือให้แก่ฝ่ายปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและอาสาสมัครในเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประกอบกับความโดดเด่นในเรื่องของการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ ในฐานะเป็นแผนที่ทางความคิดและแผนงานในการทำงานภาพรวม ซึ่งส่งผลให้การกำหนดและดำเนินนโยบาย ตลอดจนแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆ มีความชัดเจนและสอดคล้องกัน นอกจากนี้แล้วบทเรียนจากการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการทำงานขององค์กรท้องถิ่นระดับจังหวัดที่จำเป็นต้องสร้างพันธมิตรในการทำงานร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานและทำความเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ

โดยสรุป หากพิจารณาการดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดอำนาจเจริญ จะพบข้อสังเกตบางประการ กล่าวคือ ในการดำเนินการเพื่อสร้างเครือข่าย มีจุดเริ่มต้นมาจากการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้าไปมีบทบาทในการดูแลและร่วมจัดการตามภารกิจที่มีอยู่ โดยรูปแบบเครือข่ายที่เกิดขึ้นเป็นการผสมผสานกันในการดำเนินการให้บริการสาธารณะที่เน้นการดำเนินการผ่านเครือข่ายและอาศัยองค์กรราชการร่วมดำเนินการ จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่การกำหนดแผนงาน การดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลการดำเนินงานได้ให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวร่วมจากภาคส่วนต่างๆ โดยไม่ผูกขาดเฉพาะหน่วยงานใด

หน่วยงานหนึ่ง รวมไปถึงการผสมผสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะที่มีการบูรณาการได้มากยิ่งขึ้น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดอำนาจเจริญ

ที่อยู่: ถนนชยางกูร ตำบลบุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ 37000

โทรศัพท์: 045-511027

เว็บไซต์: <http://www.amnatpao.go.th>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553)

นายแพทย์ชัยพร ทองประเสริฐ นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด
อำนาจเจริญ

นายวิชัย แสงสุข ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
อำนาจเจริญ

นายสมหมาย กอดแก้ว ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด
อำนาจเจริญ

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

4

โครงการบ้านมั่นคง

เทศบาลนครเชียงราย

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

โครงการบ้านมั่นคง เทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริโฉม พิเศษบุญเกียรติ²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของเทศบาลนครเชียงราย

เทศบาลนครเชียงรายตั้งอยู่เลขที่ 59 ถนนอุตรกิจ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้รับการจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองเชียงราย ตาม “พระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาล” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 หน้า 2092 ลงวันที่ 25 มีนาคม 2478 มีพื้นที่ 10.2 ตารางกิโลเมตร และเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2538 เทศบาลได้รับการขยายเขตครั้งสุดท้าย ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 24 กันยายน 2538 ทำให้เขตเทศบาลขยายเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 6 เท่า โดยมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 60.85 ตารางกิโลเมตรและได้รับการประกาศยกฐานะเป็นเทศบาลนครเชียงราย ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2547 มีพื้นที่ประกอบ

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก สิริโฉม พิเศษบุญเกียรติ, *รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

² อาจารย์ประจำสาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

ด้วยพื้นที่ของตำบลต่างๆ ทั้งหมด 4 ตำบล คือ ตำบลเวียงทั้งตำบล ตำบลรอบเวียง (หมู่ที่ 1-26) ตำบลลริมกก (บางส่วน หมู่ที่ 1-6) และตำบลสันทราย (บางส่วน หมู่ที่ 6 และ 13) เทศบาลนครเชียงรายประกอบด้วยชุมชน 61 ชุมชน มีลักษณะภูมิประเทศตั้งอยู่ในที่ราบสูงระหว่างภูเขา พื้นที่มีลักษณะรูปกระทะ มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำกกและแม่น้ำกรณ์ไหลผ่าน ซึ่งเอื้อต่อการประกอบอาชีพที่สำคัญต่าง ๆ ในเมืองเชียงราย เช่น ธุรกิจการบริการด้านการท่องเที่ยว การค้า การอุตสาหกรรม และการเกษตรกรรมของจังหวัดเชียงราย

1) **บริบททางการเมือง** เทศบาลนครเชียงรายมีสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนจำนวน 24 คน แบ่งออกเป็น 4 เขต ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และควบคุมฝ่ายบริหารอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และมีคณะผู้บริหาร ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน

2) **บริบททางเศรษฐกิจ** เนื่องจากเทศบาลนครเชียงรายตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกๆ ด้านของจังหวัดเชียงราย ทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม ร้านอาหาร โรงแรม ตลาดสด พื้นที่ใจกลางเมืองจะเป็นบริเวณที่มีประชากรหนาแน่นซึ่งเป็นทั้งพื้นที่อยู่อาศัยและย่านพาณิชยกรรม นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น วัดวาอารามต่างๆ ไร่แม่ฟ้าหลวง ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา

การที่จังหวัดเชียงรายมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนหลายประเทศส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันภายใต้กรอบความร่วมมือของโครงการ “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” ประกอบด้วย ไทย จีน พม่า และลาว ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลขยายตัว การประกอบอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ คือ การค้าขาย

3) **สภาพสังคม** ประชากรในพื้นที่ ร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ เทศบาลนครเชียงรายดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ โดยการ

จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของประเพณี และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดเชียงราย คือ วัฒนธรรม เชียงแสน และชาติพันธุ์ต่างๆ

4) **การบริหารงานภายใน** โครงสร้างส่วนราชการภายในเทศบาลนคร เชียงราย ประกอบด้วย 7 หน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในเทศบาล คือ สำนัก ปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองวิชาการและแผนงาน กองสาธารณสุขและ สิ่งแวดล้อม กองสวัสดิการสังคมและสำนักการศึกษา และมีผู้บริหารสูงสุด คือ ปลัดเทศบาลนครเชียงราย

5) **ประชากรในพื้นที่** จากจำนวนชุมชนทั้ง 61 ชุมชน ข้อมูลจำนวน ประชากรที่เทศบาลนครเชียงรายได้ทำการสำรวจและบันทึกไว้ ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2552 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 67,176 คน แยกเป็นชาย จำนวน 31,934 คน หญิง 35,242 คน จำนวนครัวเรือน 20,825 ครัวเรือน จำนวนบ้าน 30,706 หลังคา เรือน

โครงการบ้านมั่นคง

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยตาม โครงการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดระดับพื้นที่ จังหวัด เชียงราย โดยความร่วมมือระหว่างเทศบาลนครเชียงราย สถาบันพัฒนาองค์กร ชุมชน (พอช.) เครือข่ายองค์กรชุมชน และหน่วยงานระดับท้องถิ่น พบว่า สภาพ ปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มโครงการ “บ้านมั่นคง” มีดังนี้

- 1) การรับรู้และความเข้าใจของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งมองปัญหาของตนเองมากกว่าปัญหาของส่วนรวม/ชุมชนและเป็นการมองปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ทำให้การแก้ไขปัญหามุมชนไม่เกิดความยั่งยืน
- 2) ปัญหาเรื่องการบุกรุกที่ดินของรัฐและการบุกรุกทางน้ำของชุมชนจากบรรดานายทุนและผู้อยู่อาศัยที่ไร้ที่ทำกินเป็นสาเหตุให้เกิดความซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการที่อยู่อาศัยของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 3) ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ที่ดินและการพัฒนาพื้นที่จังหวัด เชียงรายให้เป็นเมืองน่าอยู่ อย่างยั่งยืนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบและสำรวจจำนวนครัวเรือนที่แน่นอนได้ เนื่องด้วยพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ให้เช่าทำกิน เช่น หอพัก และบ้านเช่า เป็นต้น
- 4) ปัญหาความยากจนและปัญหาหนี้สินของคนในชุมชน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถจับจองที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองได้ เนื่องจากที่ดินมีราคาสูงและชาวบ้านมีรายได้ต่ำ
- 5) ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ตลอดจนปัญหามลพิษ เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่ในเขตเมือง และเป็นแหล่งในการประกอบอาชีพ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดชุมชนแออัดและมลพิษทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมา อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถควบคุมและจัดการสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ
- 6) ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรม เนื่องด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตในชุมชนเป็นลักษณะสังคมเดี่ยว ต่างคนต่างอยู่ มิได้สนใจในปัญหาชุมชนร่วมกัน ทำให้เกิดความยุ่งยากในการสร้างจิตสำนึกร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่า ในเขตเทศบาลนครเชียงรายมีชุมชนที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด จำนวน 2,643 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร 10,164 คน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2547) จำนวน 12 ชุมชน คือ ชุมชนป่าแดง ชุมชนทวิรัตน์ ชุมชนน้ำลาด ชุมชนเทิดพระเกียรติ ชุมชนดอยทอง ชุมชนวัดพระแก้ว ชุมชนดอยพระบาท ชุมชนเกาะทอง ชุมชนสันป่าก้อ ชุมชนรอยพระพุทธรูป ชุมชนสันป่าก่อเหนือ และชุมชนราชเดชดำรง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เทศบาลนครเชียงรายได้ตระหนักในปัญหาและเห็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องจัดระเบียบและจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชนให้เป็นเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาท้องถิ่น จึงเป็นเหตุให้เทศบาลนครเชียงรายร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน: พอช.) ได้จัดทำโครงการ “บ้านมั่นคง” ขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย สร้างเครือข่ายความร่วมมือเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย โดยเน้นการทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการในพัฒนาที่อยู่อาศัยของชุมชน และสำรวจแนวทางในการแก้ไขและป้องกันปัญหาชุมชนแออัด ตลอดจนการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ต่อไป

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำงานจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการ จำนวน 2 ชุด คือ คณะทำงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยเทศบาลนครเชียงรายและคณะทำงานเครือข่ายบ้านมั่นคงเทศบาลนครเชียงราย ในดำเนินงานร่วมกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของประชาชน และสำรวจแนวทางในการแก้ไขและป้องกันปัญหาชุมชนแออัด ตลอดจนการพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่ เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นประตูการค้าสู่อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

การพัฒนาการกระบวนการบริหารงานตามหลักการเสริมสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชน และประชาสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนของเทศบาลนครเชียงรายที่มีต่อการแก้ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและชุมชนแออัดในเขตเทศบาลนครเชียงราย ซึ่งเป็นปัญหาที่ให้ความสำคัญและถือเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการรีบเร่งแก้ไข โดยกำหนดเป็นเป้าหมายและนโยบายหลักของเทศบาลนครเชียงรายเพื่อให้เกิดความชัดเจนของผู้ปฏิบัติในการลงพื้นที่ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในชุมชนให้เกิดผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ ดังนี้

- 1) เพื่อสนับสนุนด้านนโยบายแผนการดำเนินงานจัดการแก้ไขและป้องกันปัญหาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย การพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ
- 2) เพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามกระบวนการในโครงการบ้านมั่นคงเพื่อให้โอกาสชุมชนในการบริหารจัดการตนเอง
- 3) เพื่อพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและที่อยู่อาศัยในชุมชนตามหลักเกณฑ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

เทศบาลนครเชียงรายได้ดำเนินการโครงการ “บ้านมั่นคง” ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 - 2552 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการและเงื่อนไขต่างๆ ของชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ องค์กรชุมชน หน่วยงานระดับท้องถิ่นและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน: พอช.) สำหรับขั้นตอนการดำเนินการโครงการ “บ้านมั่นคง” มีรูปแบบในการดำเนินงานดังนี้

- 1) การปรับปรุงชุมชนให้มั่นคงในที่เดิม (Slum Upgrading) เป็นการปรับปรุงชุมชนเดิมให้มีสภาพดีขึ้น เพื่อคงรูปแบบชุมชนเดิมต่อไป โดยปรับปรุง

ภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมในชุมชน และระบบสาธารณูปโภค เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงชุมชนในลักษณะนี้ก็ยิ่งขาดความมั่นคงในที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยระยะยาว

2) การปรับผังแปลงที่ดินใหม่โดยพยายามคงโครงสร้างเดิม (Reblocking) เป็นการปรับปรุงรูปแบบชุมชนเดิมให้มีผังและโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ดีขึ้น โดยอาจมีการปรับหรือรื้อย้ายบ้านบางส่วน และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น การปรับผังที่ดินถือได้ว่าเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่การต่อเนื่องจากการพัฒนาแบบเดิม ทำให้ชุมชนไม่บอบช้ำเท่าไร แต่ต้องเสียค่าที่ดินในกรณีเช่าที่ระยะยาวหรือซื้อที่สลิ้มเดิม แต่ชุมชนจะได้รับความมั่นคงในการอยู่อาศัย และสามารถพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเองอย่างค่อยเป็นค่อยไป

3) การแบ่งปันที่ดิน (Land Sharing) เป็นรูปแบบไทยๆ คือ เมื่อเจ้าของที่ดินต้องการนำที่ดินไปใช้ ก็เกิดการประสานประโยชน์ระหว่างชุมชนและเจ้าของที่ดิน โดยเจ้าของที่ให้เช่าหรือขายที่บางส่วนให้ชุมชนในราคาถูก แลกกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินส่วนที่เหลือ ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงในระยะยาวหรือมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เกิดการปรับผัง มีการก่อสร้างและพัฒนาที่อยู่อาศัยร่วมกันของชุมชนใหม่

4) การก่อสร้างรูปแบบใหม่ในที่เดิม (Reconstruction) เป็นการรื้อย้ายภายในบริเวณเดิมจากจุดหนึ่งไปอยู่อีกจุดหนึ่ง แล้วให้สัญญาเช่าระยะยาว เมื่อชุมชนมีโอกาส มีความมั่นคงชาวบ้านก็พร้อมที่จะลงทุน เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ซึ่งการรื้อย้ายและสร้างชุมชนใหม่ที่อยู่ในบริเวณเดิมทำให้ชุมชนยังคงสามารถอยู่ใกล้บริเวณชุมชนเดิมและแหล่งงานไม่ต้องปรับตัวมากโดยชุมชนต้องก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ทั้งหมด และมีความมั่นคงโดยการเช่าที่ระยะยาว

5) การรื้อย้ายชุมชนออกไปอยู่ในที่ใหม่ การรื้อย้ายชุมชนใหม่มีข้อดีที่ชุมชนได้ความมั่นคง แต่ทำให้ชุมชนต้องอยู่ไกลจากชุมชนเดิม ไกลจากแหล่งงาน

สถานศึกษา เสียค่าเดินทางเพิ่มต้องสร้างชีวิตและสังคมใหม่ เกิดภาระค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการซื้อที่ดินและก่อสร้างบ้าน แต่ชาวบ้านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและการอยู่อาศัย สามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชนใหม่ได้เต็มที่

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เทศบาลดำเนินโครงการด้วยการชี้แจงทำความเข้าใจ ให้ความรู้และลงมือปฏิบัติในพื้นที่เพื่อให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และสิทธิที่พึงมีพึงได้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยในชุมชนให้กับประชาชน ทั้งภายในระดับครัวเรือน ระดับตำบลและระดับเครือข่าย

สำหรับการขับเคลื่อนโครงการบ้านมั่นคงนั้น มีการแต่งตั้งคณะทำงานแต่ละระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาของผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงราย ซึ่งการแต่งตั้งคณะทำงานจะครอบคลุมทุกภาคส่วนและทุกระดับ เช่น การแต่งตั้งคณะทำงานโครงการบ้านมั่นคงไทยเข้มแข็งภาคเหนือ คณะทำงานโครงการบ้านมั่นคงไทยจังหวัดเชียงราย คณะทำงานโครงการบ้านมั่นคงไทยของเทศบาลนครเชียงราย และผู้นำเครือข่ายบ้านมั่นคงเมืองเชียงราย ซึ่งคณะทำงานของภาคประชาชนในชุมชนจะส่งผู้แทนจากแต่ละชุมชนๆ ละ 4 คน เข้ามาเป็นคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเมืองเชียงราย ปัจจุบันเครือข่ายบ้านมั่นคงเชียงรายได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยไปแล้ว 7 ชุมชน จาก 37 ชุมชนที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ได้แก่ ชุมชนรอยพระพุทธบาท ชุมชนดอยพระบาท ชุมชนสันป่าก่อเหนือ ชุมชนราชเดชดำรง ชุมชนวัดพระแก้ว ชุมชนดอยทอง และอบต.เมืองพาน ซึ่งแผนการขับเคลื่อนในปี พ.ศ.2553 เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ซึ่งเทศบาลนครเชียงรายได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทปี 2553 โดยมีรายละเอียดของโครงการต่อเนื่องดังนี้

- 1) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของประชาชนที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลนครเชียงราย
- 2) การสำรวจที่ดินสาธารณะในชุมชน เพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ดินในรูปแบบโฉนดชุมชน

- 3) ส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชน
- 4) ส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์เพื่อการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย
- 5) การพัฒนาศักยภาพคณะทำงานเครือข่ายฯ เพื่อช่วยยกระดับศูนย์การเรียนรู้สู่งานวิจัยการพัฒนาที่อยู่อาศัย รวมทั้งการติดตาม ประเมินผล และส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี
- 6) การจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลในชุมชน
- 7) การพัฒนาโครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาบ้านที่อยู่อาศัย

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย

เทศบาลนครเชียงรายได้ใช้การบริหารงานแบบเครือข่าย ภายใต้ลักษณะการทำงานที่เน้น “กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ นำความสุขสู่ชุมชน” โดยเชิญชวนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการพัฒนา “บ้านมั่นคง” ให้เกิดความยั่งยืนและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีตั้งแต่หน่วยงานระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ที่จะต้องส่งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ในการดำเนินการโครงการ “บ้านมั่นคง” พบว่ามีหน่วยงานภาคี/ภาคส่วนต่างเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานดังนี้

1) **องค์กรชุมชน** ทั้งระดับชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนถือเป็นกลไกหลักในการทำงานและการจัดการ ทั้งนี้เพราะชุมชนเป็นเจ้าของปัญหาและรับรู้ถึงความต้องการของตนเอง จึงถือว่าสำคัญอย่างยิ่งในการดึงชุมชนมาเป็นแนวร่วมในการกำหนดแผนงาน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผลการพัฒนาโครงการ “บ้านมั่นคง” ของเทศบาลนครเชียงรายให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

2) **หน่วยงานระดับท้องถิ่น** ได้แก่ เทศบาลนครเชียงราย องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐและเอกชนในท้องถิ่น อาทิ ราชพัสดุ การไฟฟ้า การประปา เป็นต้น เป็นหน่วยงานหลักที่จะมีส่วนร่วม

พัฒนา สนับสนุนส่งเสริม และแก้ปัญหา ร่วมกับองค์กรชุมชน ตลอดจนเชื่อมโยง การพัฒนาที่อยู่อาศัยไปสู่การพัฒนาด้านอื่น ๆ ในท้องถิ่นร่วมกัน

3) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน: พอช.) เป็นหน่วยงาน ส่วนกลางที่มีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เกิดการทำงานร่วมกัน ในแต่ละเมืองอย่างเป็นขบวนการ โดยเชื่อมโยงให้เกิดขบวนการเรียนรู้ ส่งเสริม ให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องถาวร อีกทั้งเป็น หน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมงบประมาณมาจากรัฐมาสู่ชุมชน

นอกจากการบริหารเครือข่าย กับหน่วยงานภายนอกแล้ว เทศบาล นครเชียงรายยังได้เน้นการทำงานเชิง บูรณาการภายในหน่วยงานของ เทศบาลอีกด้วย ซึ่งมีลักษณะการ ทำงานที่เน้น “การมีส่วนร่วม ต่อเนื่อง และเชื่อมโยง” โดยเริ่มต้นจากการ บูรณาการหน่วยงานภายในของ เทศบาลนครเชียงราย ซึ่งแต่ละหน่วย- งานจะต้องนำโครงการและกิจกรรม

ของแต่ละหน่วยงานมาร่วมด้วยช่วยกันระดมความคิด ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การทำงาน การตัดสินใจ การลงพื้นที่ปฏิบัติงาน ซึ่งทีมงานต้องมีความรู้ ความ เข้าใจและสามารถเข้าถึงประชาชนได้ รวมทั้งมีการตรวจติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้คุ้มค่าไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรบุคคล วิธีการและการดำเนินงานและงบประมาณ โดยมีการประสาน การทำงานของหน่วยงานที่เน้น “การมีส่วนร่วม ต่อเนื่องและเชื่อมโยง” ระหว่าง กองวิชาการและแผนงาน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองสวัสดิการสังคมและ สำนักปลัดเทศบาล ซึ่งลักษณะการทำงานที่โดดเด่นของหน่วยงาน คือ การระดม ความคิดเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคนิคและวิธีการงานในการลงพื้นที่

ปฏิบัติงานที่มุ่งผลสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่สามารถวัดและตรวจสอบผลการประเมินตามตัวชี้วัดได้ ตั้งแต่กระบวนการสำรวจความต้องการของชุมชน วิเคราะห์นโยบายและแผน งานวิจัยและประเมินผล การเผยแพร่วิชาการและการประชาสัมพันธ์ผลสำเร็จของโครงการ รวมทั้งการสาธารณสุขและการอนามัยสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบและดำรงไว้ซึ่งสภาวะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพของประชาชน ตลอดจนการจัดการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาชุมชน เช่น โครงการบ้านท้อถิ่นไทยเทิดไท้องค์ราชัน โครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการเมืองน่าอยู่ เป็นต้น

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

การระดมทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนสถาบันการศึกษาให้ความร่วมมือทั้งทางด้านวิชาการและสนับสนุนที่ดินและงบประมาณ รวมทั้งวัสดุและอุปกรณ์เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาสและการพัฒนาความมั่นคงที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนแออัด

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ผลสำเร็จจากการดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” มีดังนี้

- 1) ประชาชนมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง (มีบ้านและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน) จำนวน 96 ราย
- 2) ชุมชนรอยพระพุทธรูปได้มีการจัดสรรพื้นที่ส่วนกลางเพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน
- 3) ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการมีความมั่นคงในด้านที่อยู่อาศัย สามารถบริหารจัดการปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและที่ดินในชุมชนของตนเองได้
- 4) ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เช่น การลงแรงเพื่อช่วยสร้างบ้านในชุมชน การสร้างบ้านโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีช่างชุมชนในการก่อสร้างบ้าน
- 5) ชุมชนเกิดความรัก รู้สามัคคี เพื่อที่จะร่วมมือร่วมใจในการสร้างชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง
- 6) ชุมชนเกิดการพัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนแออัดที่สามารถแก้ปัญหาการอยู่อาศัยได้ตรงจุด ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพลังของชุมชน ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของครัวเรือนได้ 431 ครัวเรือน จากจำนวน 4 ชุมชน คือ ชุมชนสันป่าก่อเหนือ ชุมชนสันป่าก่อเหนือ ชุมชนราชเดชดำรง และชุมชนวัดพระแก้ว
- 7) เกิดแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบของเมืองต่าง ๆ ทั้งจังหวัดเชียงราย โดยจะมีการเริ่มกระบวนการใน 13 ชุมชนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับความต้องการ โดยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นได้คุ้มค่า เป็นประโยชน์สูงสุดภายใต้การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแรงและร่วมใจของแต่ละเมือง แต่ละท้องถิ่น ประสานกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคม และเมืองน่าอยู่ของจังหวัดเชียงรายต่อไป
- 8) เกิดการแก้ไขปัญหาคนจนในเมืองอย่างเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้คนจนมีความมั่นคงในสิทธิการอยู่อาศัย สามารถดำเนิน

- ชีวิตอย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี เนื่องจากการแก้ไขปัญหาความมั่นคง ในที่อยู่อาศัยนี้จะดำเนินการพร้อมกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการ สิ่งแวดล้อมของชุมชน จะทำให้เกิดรูปธรรมการแก้ไขปัญหา คนจนที่ต่อเนื่อง เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับโครงสร้างปัญหาอย่างแท้จริง
- 9) เกิดความรู้และประสบการณ์ที่จะขยายผลไปสู่การแก้ไขปัญหาความ มั่นคงในที่อยู่อาศัยของ คนจนในชุมชนโดยกระบวนการท้องถิ่น ซึ่งจะ ส่งผลต่อความเป็นชุมชนน่าอยู่ เมืองน่าอยู่ต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ทำให้การดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” ของเทศบาลนครเชียงราย สามารถดำเนินการจนสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้นั้น มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

1. ความเมตตาและเอื้ออาทรของเจ้าของที่ดินที่มีความผูกพันกับทาง ชุมชน จึงให้การสนับสนุนที่ดินอย่างเต็มที่ เป็นปัจจัยสำคัญลำดับแรกที่ทำให้ ชาวชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงรายสามารถดำเนินการโครงการ “บ้านมั่นคง” จนสำเร็จลงด้วยความยั่งยืน
2. ความสามัคคีและความพร้อมเพรียงของชุมชน ที่มีความตื่นตัว มีความ มุ่งมั่น และมีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและ มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน
3. ผู้นำ/ผู้บริหารของเทศบาลนครเชียงรายและแกนนำองค์กรชุมชน เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ เข้าใจงาน และมีความเสียสละใน การทำงานเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การขับเคลื่อนงานดำเนินไปด้วยความ เรียบร้อย พร้อมทั้งช่วยรณรงค์ ทำความเข้าใจ และลงมือปฏิบัติให้เห็นถึงแนวทาง ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของประชาชนอย่างถูกวิธี โดยเฉพาะการทำให้

เห็นว่าปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในที่อยู่อาศัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและรีบเร่งป้องกันและแก้ไขปัญหา เพราะผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยจะส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของประชาชน และยังส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในสังคมและประเทศ

4. การสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เทศบาลนครเชียงราย กรมธนารักษ์ กรมที่ดิน เครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองเชียงราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ซึ่งเป็นหน่วยงานลำดับแรกๆ ที่เข้ามาสนับสนุน ผลักดันกระบวนการของชุมชน จนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

1) สถานการณ์ความต้องการของชุมชนในการขอสินเชื่อบ้านมั่นคงเพิ่มมีแนวทางในแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มก่อตั้งกองทุนออมทรัพย์ ด้วยการระดมทุนของชุมชนร่วมกับการจัดสรรกองทุนของเทศบาลนครเชียงรายในโครงการบ้านมั่นคงเพื่อต่อยอดโครงการบ้านมั่นคงอย่างยั่งยืน เช่น กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน

2) สถานการณ์ที่ดิน กรณีที่ดินเช่าของรัฐ ประสบปัญหาดังนี้

- ที่ดินเช่าของรัฐ มีนโยบายการเช่าที่ชัดเจนรองรับเฉพาะชุมชนที่มีรายได้หรือมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน นอกจากนั้นความล่าช้าในการให้เช่าที่ดินของรัฐ รวมทั้งราคาอัตราค่าเช่าที่สูง ประกอบกับกฎระเบียบในการเช่าที่ดินของรัฐ ไม่เหมาะสมต่อสภาพความเดือดร้อนของชุมชนในพื้นที่ ทำให้การอนุมัติเช่าที่ดินนั้นเป็นไปได้ยาก

- ที่ดินสาธารณะ เนื่องจากการดำเนินการขอเช่าที่ดินสาธารณะนั้นมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน จึงทำให้ไม่มีหน่วยงานหลักในการจัดการเรื่องนี้อย่างชัดเจน ตลอดจนความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานในหน่วยงานของรัฐ
- ที่ดินกรมธนารักษ์ ปัจจุบัน พอช. ได้ทำบันทึกความร่วมมือกับกรมธนารักษ์แล้วและมีการจัดให้เช่าจริงตามอัตราผ่อนปรน แต่กรมธนารักษ์มีพื้นที่บางพื้นที่ที่วินิจฉัยให้ดำเนินการตามบันทึกความร่วมมือไม่ได้ ทำให้เกิดข้อติดขัดในการเช่าที่ดิน
- ที่ดินธรณีสงฆ์ วัด ซึ่งอยู่ในภายใต้การกำกับดูแลของกรมการศาสนา ยังไม่มีการประสานเชิงนโยบายที่ชัดเจน ดังเช่นปัจจุบันยังไม่มีแผนการพัฒนาการใช้ที่ดินธรณีสงฆ์ที่ชัดเจนเป็นระบบ เป็นเหตุให้เกิดรูปแบบการแก้ไขปัญหาตามความเร่งด่วนและความจำเป็นเฉพาะหน้าเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหากรณีไต่ที่ชาวบ้านเพื่อใช้ที่ดินเชิงพาณิชย์ แต่มีหลายชุมชนที่วัดสนับสนุนการใช้และพัฒนาที่ดินของชุมชน เช่น ศูนย์นวดแผนไทยของชุมชน และศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน เป็นต้น

3) การพัฒนาศักยภาพผู้นำในโครงการบ้านมั่นคง การพัฒนาผู้นำชุมชนเพื่อปลูกฝังให้เป็น แนวหน้าในการพัฒนาตนเองและขยายสู่ชุมชน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้นำแต่ละคนมีศักยภาพไม่เท่ากัน โดยเฉพาะวิธีคิดที่จะยกระดับขึ้นมาเป็นองค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขาดการคิดวิเคราะห์ด้วยมุมมองเชิงระบบและทักษะต่อการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วรุนแรงในปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดสถานะผู้นำต้องปรับเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในแง่ของการเข้าใจตนเองในทางจิตวิทยา การเข้าใจสังคม การทำงานในลักษณะจิตอาสาและบางครั้งจะต้องเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเงินที่มีความละเอียดอ่อน ดังนั้น การสร้างผู้นำที่มีทักษะความรู้ และบุคลิกลักษณะที่หลากหลายจึงเป็นหัวใจสำคัญ

ประการหนึ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของขบวนการชุมชนในการพัฒนาโครงการ “บ้านมั่นคง” ให้พึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

โครงการบ้านมั่นคงถือเป็นการเปิดพื้นที่การดำเนินงานโดยชุมชน เพื่อชุมชน ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ของเทศบาลนครเชียงรายสามารถดำเนินการได้เอง โดยมีเทศบาลนครเชียงรายเป็นที่ปรึกษา ความยั่งยืนของโครงการบ้านมั่นคงของเทศบาลนครเชียงรายที่เกิดขึ้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญกับปัญหาที่อยู่อาศัยในชุมชน หากปล่อยไว้จะทำให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา จึงจำเป็นอย่างยั้งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันผลักดันให้โครงการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยในชุมชนเกิดผลเป็นรูปธรรม ให้ประชาชนในชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องตามระเบียบ มีสุขภาพที่ดี ไม่ต้องอยู่ในชุมชนแออัด รวมทั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงพบว่ามีปัจจัยที่ส่งเสริมให้โครงการมีความยั่งยืนหลายประการ ดังนี้

1) การให้ความสำคัญและการรับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนของผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ “บ้านมั่นคง” ด้วยความตั้งใจและจริงใจต่อการเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

2) การให้ความร่วมมือ ร่วมใจของภาคประชาชน ชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชนบนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม

3) ความเข้มแข็งของชุมชนและศักยภาพผู้นำในโครงการ “บ้านมั่นคง” เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งในการเสริมสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้น ผู้นำในชุมชน ต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ

อย่างยิ่งในการสร้างความเชื่อมั่น สร้างศรัทธาในกระบวนการทำงาน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชนได้เรียนรู้และถือเป็นต้นแบบของผู้นำชุมชน นอกจากนี้ การรักษาผู้นำเก่าและกระตุ้นให้เกิดการสร้างผู้นำใหม่ ให้ผู้นำรู้จักและเข้าใจงานมากขึ้น สามารถจัดวางระบบการทำงานได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน การเติมความคิดและพลังอย่างสร้างสรรค์ที่จะก่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาโครงการ “บ้านมั่นคง”

4) ความชัดเจนในกระบวนการบริหารจัดการโครงการ “บ้านมั่นคง” ที่มีหลักการงานที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการตามหลักวงจรเดมมิง (PDCA Cycle / Deming Cycle)

5) ความคุ้มค่าและคุ้มทุนของการบริหารจัดการโครงการ “บ้านมั่นคง” ที่คำนึงถึงความประหยัด ประโยชน์และประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร ตลอดจนความต่อเนื่องของการพัฒนาความยั่งยืนและพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นสำคัญ

6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างเข้มแข็งจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน ในด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ วัสดุ งบประมาณ ตลอดจนการบริหารจัดการ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด อันจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

สรุปบทเรียนที่ได้จากการเรียนรู้จากการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practice) กรณีศึกษา เทศบาลนครเชียงราย เกี่ยวกับโครงการ “บ้านมั่นคง” ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการศึกษา

กระบวนการขับเคลื่อนโครงการของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน มีดังนี้

1) การพัฒนาความรู้และแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของโครงการฯ ได้แก่ วิเคราะห์พื้นที่ สร้างองค์ความรู้ของโครงการ “บ้านมั่นคง” ลองผิด ลองถูก ทำงานอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบอย่างมีวิชาการ ใช้ประสบการณ์วิชาชีพเดิมเป็นต้นทุนและพัฒนาตนเอง สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ นำองค์ความรู้จากต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสม และมีการจัดการความรู้จากทุกฝ่าย เจ้าหน้าที่ ชาวบ้านและมีการประชุมสม่ำเสมอ

2) การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาชุมชน โดยเน้นสร้างผู้นำและทีมงานให้เข้มแข็ง สื่อสารทำความเข้าใจอย่างไม่เป็นทางการด้วยภาษาชาวบ้าน รู้จักคน รู้จักพื้นที่ วิเคราะห์ชุมชน/ปัญหา เสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงในคุณภาพชีวิตให้กับชุมชน การพูดคุยเจรจากับชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้อง เสร็จมาให้ชัดเจน ขอร้อง โน้มน้าว การสร้างเงื่อนไข ข้อตกลง และไม่สั่งการ ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ และองค์กรท้องถิ่นร่วมพัฒนา และทำงานเป็นทีม แบ่งปันความสำเร็จภายในและระหว่างทีม รวมทั้งกำหนดกรอบ ขอบเขต และบทบาทที่ชัดเจนในการทำงาน

3) การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และบุคคลภายนอก ควรให้ชาวบ้านสื่อ กับชาวบ้าน สร้างต้นแบบตัวอย่างให้เห็นภาพความสำเร็จ อาจจะเป็นปัจเจกบุคคล หรือองค์ความรู้ตามหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ตรงความต้องการของชุมชนและเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

4) การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการพัฒนาถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน ประกอบด้วย รายได้เพิ่มขึ้น มีความสุข ความอบอุ่น และความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีจิตสำนึกและทัศนคติในการพัฒนา ชุมชนมีส่วนร่วม/ชุมชนเข้มแข็ง มีหลักสูตรชุมชน และภูมิปัญญาชาวบ้านนำความรู้ไปใช้ เกิดการรวมกลุ่ม/เครือข่ายเพิ่มขึ้น และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเพิ่มขึ้น

5) เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ประกอบด้วย
 1) วิทยากร คือ ทีมงานปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ 2) กระบวนการ คือ ฝึกอบรม
 ศึกษาดูงานต้นแบบ และ 3) สื่อ ได้แก่ ตัวอย่างความสำเร็จแปลงสาธิต ป้ายสื่อ
 ความหมายศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ แปลงเกษตรกรตัวอย่าง นิทรรศการ เว็บไซต์
 และเอกสารเผยแพร่ เป็นต้น

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

เทศบาลนครเชียงราย

ที่อยู่: 59 ถนนอุตรกิจ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000
 โทรศัพท์: 075-411-342-3
 เว็บไซต์: <http://www.chiangraicity.go.th>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน 2553)

นายสมพงษ์ กุลวงศ์	นายกเทศมนตรีนครเชียงราย
นายบดินทร์ มณีรัตน์	ประธานสภาเทศบาลนครเชียงราย
นางสุนิตย์ อ่องพะ	ปลัดเทศบาลนครเชียงราย

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

5

โครงการการเสริมสร้างเครือข่าย
การพัฒนาเมืองทั้งสอง
แบบบูรณาการภายใต้กิจกรรม
การแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์

เทศบาลเมืองทั้งสอง อำเภอทั้งสอง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

โครงการการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนา เมืองทุ่งสงแบบบูรณาการภายใต้กิจกรรม การแก้ไขปัญหาคอขวด เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช¹

ทวนธง ครุฑจ้อน²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของเทศบาลเมืองทุ่งสง

เทศบาลเมืองทุ่งสง เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำแหน่งที่ตั้งของทุ่งสง อยู่กึ่งกลางคาบสมุทร มีเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างทะเลอ่าวไทยกับ ทะเลอันดามัน ทำให้ทุ่งสงเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางการค้าข้าม คาบสมุทร เมืองทุ่งสงถือว่าเป็นชุมชนที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงและเป็น ศูนย์กลางความเจริญแห่งหนึ่งของจังหวัด เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง จากปัจจัยด้านการคมนาคม นอกจากนี้ชุมชนทุ่งสงยังเป็นที่ตั้งของส่วนราชการ หลายหน่วยงานทั้งระดับเขตและระดับจังหวัด เป็นศูนย์กลางของอาหารเลิศรส นานาชนิดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและนักเดินทาง

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก ทวนธง ครุฑจ้อน, รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) กรณีศึกษา การเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เทศบาลเมืองทุ่งสง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น เทศบาลตำบลปากแพรก ตามพระราชกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2483 โดยมีเนื้อที่ 3 ตารางกิโลเมตร ต่อมาได้ยกฐานะและเปลี่ยนชื่อเป็นเทศบาลเมืองทุ่งสงตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2547 ซึ่งปัจจุบันเทศบาลเมืองทุ่งสง มีพื้นที่ 7.17 ตารางกิโลเมตรหรือ 4,481.25 ไร่ โดยมีเขตการปกครองรวมจำนวน 18 ชุมชน

บริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม สภาพภูมิประเทศของพื้นที่เทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นที่ราบเชิงเขามีภูเขาล้อมรอบ ในพื้นที่ราบมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 2,025 ไร่ และมีภูเขาเตี้ยๆ ฤดูกาลแบ่งออกได้เป็น 2 ฤดูกาล คือ 1) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนธันวาคมถึงเดือนพฤษภาคม และ 2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม อุณหภูมิค่าเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.32 องศาเซลเซียส มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 28,964 คน เป็นหญิง 15,414 คน ชาย 13,550 คน มีจำนวนบ้าน 8,985 หลังครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจบภาคบังคับ และนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.29 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.16 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 0.05 เทศบาลเมืองทุ่งสงได้จัดวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อบริการให้กับประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและสะดวกปลอดภัย อาทิ การคมนาคมทางบกมีทางหลวงต่างๆ และทางรถไฟเป็นทางติดต่อกับชุมทางต่าง ๆ ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขต มีระบบการประปาและการไฟฟ้า สำหรับรายได้เฉลี่ยของประชากรในเขตเทศบาลโดยเฉลี่ย 45,088 บาทต่อคนต่อปี มีพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกประมาณ 1,575.25 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นจำพวกผลไม้ตามฤดูกาล นอกจากนี้มีอุตสาหกรรมขนาดเล็ก อุตสาหกรรมในครัวเรือน และการพาณิชย์กรรมหลากหลายประเภท ทั้งนี้เทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นเมืองหนึ่งที่ประสบกับปัญหาคุณภาพอากาศด้านฝุ่นละออง ที่ต้องเฝ้าระวังและติดตาม เนื่องจากทุ่งสงมีสภาพภูมิประเทศที่ล้อมรอบด้วยภูเขา และมีอุตสาหกรรมโรงปูนซีเมนต์ โรงโม่หิน ที่ก่อให้เกิดฝุ่นละอองในอากาศ

บริบทด้านการเมืองและการบริหาร การบริหารงานของเทศบาลเมืองทุ่งสง โดยฝ่ายบริหาร คือ นายกเทศมนตรี ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง และนายกเทศมนตรีมีหน้าที่กำหนดนโยบายแนวทางการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น และการให้บริการสนองความต้องการของประชาชน

ลักษณะการบริหารงานของเทศบาลที่สำคัญคือ การบริหารโดยถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง ความพอใจสูงสุดของประชาชน คือ เป้าหมายของเทศบาล บริการประชาชนตามรูปแบบศูนย์บริการร่วมชื่อ Call Center ความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล เป็นตัวกำหนดทิศทางการให้บริการของเทศบาล การกระจายอำนาจการบริหารงานสู่ชุมชนในรูปแบบองค์การบริหารชุมชน (อบช.) ประชาชนในเขตเทศบาลมีส่วนร่วมในการบริหารของเทศบาล และการบริหารงานยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) บริหารแบบโปร่งใส มีคุณธรรม เน้นการมีส่วนร่วม ทั้งในระดับการบริหารงานเทศบาล และการบริหารงานพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารชุมชน (อบช.)

การแบ่งส่วนราชการของเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้แก่ สำนักปลัดเทศบาล กองวิชาการฯ กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขฯ กองการศึกษา กองสวัสดิการสังคม กองช่างสุขาภิบาล มีอัตรากำลังที่เป็นพนักงานเทศบาลสามัญจำนวน 116 คน ลูกจ้างประจำ 40 คน และพนักงานจ้าง 370 คน

สภาพทางการคลัง ในช่วงปีงบประมาณ 2549-2552 เทศบาลเมืองทุ่งสง มีรายรับมากกว่ารายจ่ายทุกปี แสดงให้เห็นว่าฐานะทางการคลังของเทศบาลเมืองทุ่งสงมีความมั่นคงเป็นอย่างมาก ตลอดจนมีศักยภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

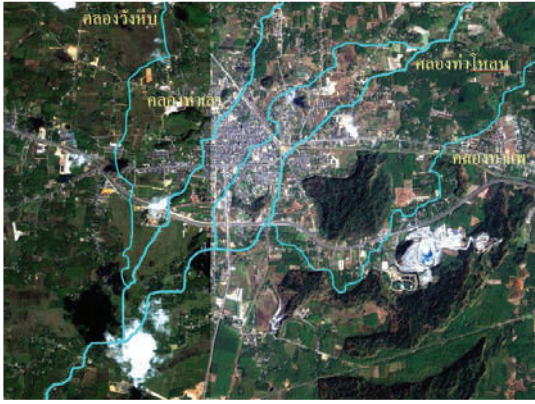
โครงการการเสริมสร้างเครือข่าย การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ ภายใต้กิจกรรมการแก้ไขปัญหาคอขวด

โครงการฯ รัฐ เอกชน และประชาสังคม

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

ด้วยสภาพภูมิประเทศของเมืองทุ่งสงที่มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีภูเขาล้อมรอบ มีลำคลอง 4 สายไหลผ่านเมืองแล้วไปรวมกันในลักษณะคอขวด ประกอบกับการสูญเสียสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ พื้นที่ต้นน้ำถูกบุกรุกเข้าทำลายป่าเป็นพื้นที่เกษตรอย่างต่อเนื่อง คลองท่าเลามีขนาดแคบลงเนื่องจากการตัดถนนจนทำให้เกิดการกัดเซาะพังทลายของหน้าดินและการตกตะกอนหน้าสันฝายร้อยละ 90 จากทางรถไฟ คลองตมที่มีลักษณะคดเคี้ยวและมีขนาดแคบลงจนเหลือเพียงประมาณ 2.00 เมตร และร่องน้ำสำคัญหลายแห่งตื้นเขิน มีขนาดแคบลงและถูกถมดิน รวมถึงการก่อสร้างอาคารปิดลำคลอง การปลูกสร้างร้านอาหารบนคันคลองระบายน้ำ สะพานข้ามคลองหลายแห่งถูกปิดกั้นด้วยสิ่งก่อสร้าง การขยายถนนทำให้คลองมีขนาดแคบลง การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางระบายน้ำจากเดิมเป็นแบบเปิดใช้สะพานข้ามเป็นแบบปิดในลักษณะการวางท่อลอดขนาดเล็กและท่อลอดเหลี่ยม ทำให้เมืองทุ่งสงเกิดปัญหาคอขวดและน้ำท่วมและจำเป็นต้องเร่งแก้ไขและปรับปรุงระบบป้องกันอุทกภัย

การประสบปัญหาคอขวดและน้ำท่วมของเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นมาอย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับส่งผลกระทบต่อเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะคุณภาพชีวิต ทรัพย์สิน และสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก และรวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจและนักลงทุน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 ที่เมืองทุ่งสงประสบกับปัญหาคอขวดติดต่อกันถึง 2 ครั้งในระยะเวลาที่ห่างกันเพียง 2 เดือนเท่านั้น

กล่าวคือ เมื่อครั้งวันที่ 15-16 ธันวาคม 2548 และวันที่ 14-15 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งข้อมูลจากชมรมธนาคารอำเภอทุ่งสง ได้ชี้ให้เห็นว่าการเกิดอุทกภัยครั้งหลัง ก่อให้เกิดความเสียหายเฉพาะในเขต เทศบาลเมืองทุ่งสงคิดเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 250 ล้านบาท จึงเป็นการจุดประกายให้ทุกคนในเขตเมืองทุ่งสงเกิดความตระหนักว่า การแก้ไขปัญหาโดย

ท้องถิ่นเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือลักษณะต่างคนต่างทำจะสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้น เทศบาลเมืองทุ่งสงและทุกภาคพัฒนาเมือง อาทิ หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน และภาคพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมโยธาธิการและผังเมือง จึงได้รวมตัวร่วมแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเมืองทุ่งสงอย่างบูรณาการขึ้น เพื่อลดผลกระทบและความเสียหายจากน้ำท่วมโดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล³

³ อำเภอทุ่งสงและเทศบาลเมืองทุ่งสง, *เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ* (นครศรีธรรมราช : เทศบาลเมืองทุ่งสง, 2552), 2-3.

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

การดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการอันจะไปสู่การพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ดังนี้

- 1) เพื่อให้ทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้น้อมนำพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาปฏิบัติและให้ความร่วมมือดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่างๆ ในเมืองทุ่งสง ความว่า “ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไข ถ้าแก้คนเดียวไม่ได้ก็ต้องช่วยกันคิดกันแก้ หลากๆ คน หลากๆ ทาง ด้วยความร่วมมือปรองดองกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจักไม่กลายเป็นอุปสรรคขัดขวางและบ่อนทำลายความเจริญและความสำเร็จ”
- 2) เพื่อให้ทุกภาคส่วนของเมืองทุ่งสงและภาคีพัฒนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยเฉพาะปัญหาเร่งด่วนที่สำคัญ คือ ปัญหาอุทกภัย/น้ำท่วมและผังเมือง ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาด้านภาวะมลพิษ

กิจกรรมหลักในการดำเนินงานเครือข่าย

การดำเนินกิจกรรมหลักของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการที่ปรากฏมีลักษณะที่หลากหลาย อันเป็นมาตรการที่สนับสนุนและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อาทิ การแก้ไขปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วม การแก้ไขปัญหาจราจร การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง การบันทึกข้อตกลงความร่วมมือจังหวัดส่วนหน้า

สำหรับการนำเสนอนี้จะมุ่งเน้นกิจกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเป็นสำคัญ เพราะกิจกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นกิจกรรม

เริ่มต้นที่ก่อให้เกิดเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมและเป็นผลให้เกิดกิจกรรมอื่นๆ เกิดขึ้นตามลำดับ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามมาเหล่านั้นล้วนแต่มีส่วนช่วยให้เมืองทุ่งสงเกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้การดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอุทกภัยของเมืองทุ่งสงสามารถชี้วัดความสำเร็จได้อย่างชัดเจนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบนั้น สามารถจำแนกขั้นตอนการดำเนินงานได้เป็น 8 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาร่วม

ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมของเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นมาอย่างต่อเนื่องเกือบทุกปีและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ถือเป็นปัญหาร่วมที่สำคัญของภาคพัฒนาเมืองทุ่งสง ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสังคมได้ก่อให้เกิดความความเดือดร้อนแก่ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจและนักลงทุน ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 ที่ต้องประสบปัญหาอุทกภัยติดต่อกันถึง 2 ครั้งในระยะเวลาที่ห่างกันเพียง 2 เดือนเท่านั้น เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองทุ่งสงคิดเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 250 ล้านบาท ส่วนความเดือดร้อนของประชาชนในย่านการค้ามีประมาณ 3,500 หลังคาเรือน และในชุมชนมีประมาณ 4,000 หลังคาเรือน

ปัญหาอุทกภัยของเมืองทุ่งสงจึงถือเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับรู้มา

อย่างต่อเนื่องยาวนานและมีความประสงค์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อ บรรเทาความเดือดร้อนและผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ทรัพย์สินของทุกภาคีพัฒนา

เมื่อปัญหาอุทกภัยเป็นปัญหาร่วมจึงเป็นการจุดประกายให้ทุกคนในเขต เมืองทุ่งสงต่างเกิดความตระหนักว่า การแก้ไขปัญหาโดยท้องถิ่นเพียงหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งหรือลักษณะต่างคนต่างทำจะสามารถแก้ไขปัญหาเพียงเฉพาะหน้า เท่านั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้นเทศบาลเมืองทุ่งสงและทุกภาคี พัฒนาเมือง อาทิ หน่วยงานทั้งภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ภาคองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคสถาบันการศึกษา ภาคประชาชน และภาคีพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมโยธาธิการและผังเมือง ฯลฯ จึงได้รวมตัว ร่วมแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเมืองทุ่งสงอย่างบูรณาการขึ้น เพื่อลดผลกระทบและความ เสียหายจากน้ำท่วม โดยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) การก่อรูปเครือข่ายการแก้ไขปัญหา

เมื่อการแก้ไขปัญหามีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทุกหน่วยงาน เทศบาลเมืองทุ่งสงโดย นายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง นายกเทศมนตรี เมืองทุ่งสง จึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อร่วมปรึกษาหารือ เรียนรู้ และระดมความคิดเห็นในการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหามหาภัยที่จะบรรเทา ความเดือดร้อนแก่ประชาชนชาวทุ่งสงในอนาคตขึ้น โดยมีภาคีพัฒนาเมืองเข้าร่วม อาทิ หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน และภาคีพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมโยธาธิการ และผังเมือง ฯลฯ โดยมีนักวิชาการจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเป็นผู้ให้คำปรึกษา จังหวัดและอำเภอให้การสนับสนุน และมีการประชุมร่วมกันกับทุกภาคส่วนเพื่อ แก้ไขปัญหาอุทกภัยทุกเดือน

การประชุมเครือข่ายจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2549 มีผู้เข้าร่วมทุกภาคส่วนทั้งสิ้น 71 คน โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ดังนี้

1. ควรป้องกันไม่ให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ และต้องมีแผนที่ทางอากาศหรือเครื่องบินพารามอเตอร์ร่วมบินตรวจพื้นที่
2. ควรสร้างแหล่งเก็บกักน้ำเพิ่มหรือสร้างโครงการแก้มลิงเพื่อรองรับปริมาณน้ำ อาทิ การสร้างแหล่งเก็บน้ำเนินเขาเพื่อลดการไหลของน้ำลงมาสู่ด้านล่าง
3. ควรขุดลอกขยายคลองธรรมชาติที่รับน้ำจากพื้นที่เทศบาลเมืองทุ่งสง เพื่อให้ระบายลงไปยังพื้นที่ตอนล่าง
4. ควรกำหนดขอบเขตพื้นที่ (zoning) ของประเภทการใช้พื้นที่เขตเกษตรกรรมเขตก่อสร้าง
5. ควรสร้างระบบเตือนภัย
6. ควรศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมของอำเภอหาดใหญ่เป็นแม่แบบ และให้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งระบบ

การประชุมเครือข่ายเพื่อร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ในช่วงแรกของปี พ.ศ. 2549 มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันต่อเนื่อง รวมจำนวน 6 ครั้ง โดยได้รับความร่วมมืออย่างดีจากภาคส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และหน่วยงานภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนงบประมาณและเครื่องจักรกล และจากการประชุมร่วมดังกล่าวทำให้เกิดการเรียนรู้ปัญหาและสาเหตุเบื้องต้นในเรื่องน้ำท่วมร่วมกันอย่างเป็นระบบที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พื้นที่ต้นน้ำ ให้ดำเนินการป้องกันการทำลายป่าต้นน้ำและการบุกรุกพยายามให้เกิดการชะลอน้ำและกักเก็บน้ำด้วยแก้มลิง กำหนดให้มีทางลัดเพื่อแบ่งระบายน้ำหรือผันน้ำ จัดทำบ่อดักตะกอนทราย และกักตักสิ่งกีดขวางที่มากับน้ำ

2. พื้นที่รับน้ำ ให้ดำเนินการปรับปรุงและดูแลรักษาระบบการระบายน้ำ แก้ไขสิ่งกีดขวางทางน้ำ จัดทำแนวป้องกันน้ำล้นคลอง ขยายคลอง ให้ปิดช่องน้ำไหลเข้าเมือง และสูบน้ำระบายออก
3. พื้นที่ปลายน้ำ ให้ดำเนินการขุดขยายคูคลองให้กว้างขึ้น และสร้างวิธีการดำเนินชีวิตกับธรรมชาติ เช่น ให้มีจิตสำนึก รักษาภูมิจากของสังคม เสียสละ ทำในสิ่งที่ดีงาม รักและหวงแหนป้องกันรักษาธรรมชาติ คูคลอง ทางน้ำ และไม่บุกรุก

3) การขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

การประชุมเครือข่ายเพื่อร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหา ทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาคู่ทักภัยที่เกิดขึ้นและป้องกันหรือบรรเทาปัญหาคู่ทักภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการขับเคลื่อนที่แสดงให้เห็นพลังความสามัคคีของเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัญหาที่เครือข่ายเริ่มลงมือแก้ไขนั้นถือได้ว่าเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ทันทีโดยความร่วมมือของภาคีพัฒนา สำหรับกิจกรรมเฉพาะหน้าในระยะสั้น ได้แก่ การขุดลอกลำคลอง เหมือง และระบายน้ำ ที่มีต้นไม้อหรือวัชพืชขึ้นปกคลุม การล้างท่อระบายน้ำไม่ให้อุดตัน การขุดขยายลำคลองที่คับแคบ การขุดลอกตะกอนทรายหน้าฝายบางส่วน

4) การกำหนดวาระท้องถิ่น

ผลจากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมแก้ไขปัญหามลพิษเฉพาะหน้าจากการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาเมืองทุ่งสง ทำให้เทศบาลเมืองทุ่งสงดำเนินการจัดการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นเชิงปฏิบัติการแก้ไขปัญหามลพิษเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและค้นหาแนวทางแก้ไขป้องกันการเกิดมลพิษในอำเภอทุ่งสงร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยกัน และเพื่อนำผลการประชุมสัมมนาไปใช้เป็นฐานข้อมูลร่วมกันในการป้องกันและแก้ปัญหามลพิษในเชิงบูรณาการ พร้อมกันนี้ได้จัดให้มีการศึกษาดูงานการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมของเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 143 คน จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้การกำหนดให้มีการปฏิบัติการจัดทำยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวถือเป็น “วาระท้องถิ่น” โดยอาศัยการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นเป็น 4 กลุ่ม แบ่งตามโซนพื้นที่ โดยจะต้องพิจารณาพื้นที่ยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ระบุพื้นที่เสี่ยงภัยลงในแผนที่ 3 ระดับความเสี่ยงคือ เสี่ยงมาก เสี่ยงปานกลาง และเสี่ยงน้อย และระบุสาเหตุของความเสียหายและแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยอำเภอได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานแก้ปัญหาน้ำท่วม 2 ชุด ตามคำสั่งอำเภอทุ่งสงที่ 26/2550 และ 27/2550 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

ประกอบด้วย คณะกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอำเภอทุ่งสงแบบบูรณาการ ด้านกายภาพ จำนวน 32 คน ให้ดำเนินงานและตัดสินใจในแนวทางแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ ได้แก่ เรื่องการปรับปรุงระบบระบายน้ำ เรื่องการพิจารณาพื้นที่และจัดหาพื้นที่แก้มลิงและลุ่มน้ำเทียม เรื่องการจัดการขยะและน้ำเสีย และเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอำเภอทุ่งสงแบบบูรณาการ ด้านสังคม กฎหมาย ระบบแผนพัฒนา และผังเมือง จำนวน 49 คน ให้ดำเนินงานฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ด้วยการสร้างจิตสำนึก การสร้างองค์ความรู้และเครือข่าย การสร้างข้อบังคับ กฎหมายและบทบัญญัติให้เป็นเอกภาพ และการจัดระบบเตือนภัย เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ชุดจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารืออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าของงาน ปัญหาและอุปสรรครายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอำเภอทุ่งสง

5) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เมืองทุ่งสง

การประสานการพัฒนาเมืองกับภาคีพัฒนาทุกภาคส่วน โดยเริ่มจากการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยที่มีความก้าวหน้าเป็นที่น่าพึงพอใจจนมีการขยายผลไปสู่ประเด็นอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องมีการระดมสมองให้เกิดความชัดเจนขึ้น ทำให้เทศบาลเมืองทุ่งสงได้จัดการประชุมประชาคมเมืองทุ่งสงเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอทุ่งสงแบบบูรณาการขึ้นในวันที่ 14-15 พฤษภาคม 2550 และเพื่อให้การดำเนินการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเป็นไปอย่างมีระบบ จึงได้นำวาระท้องถิ่นเรื่องการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัย การจราจร การจัดการขยะ ฯลฯ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมดังกล่าว และร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการขึ้น ทำให้ทุกภาคส่วนได้เห็นสภาพการณ์ที่แท้จริงของเมืองทุ่งสงในแต่ละประเด็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ด้านมลพิษ กลุ่มที่ 2 ด้านการจราจร กลุ่มที่ 3 ด้านน้ำท่วม

และการผังเมือง และกลุ่มที่ 4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับกลุ่มที่ 3 ด้านน้ำท่วมและการผังเมือง กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือ การลดผลกระทบและความเสียหายจากน้ำท่วมโดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์และแนวทางการจัดการด้านมลพิษ ด้านการจราจร ด้านน้ำท่วมและการผังเมือง และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาตินำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอทุ่งสงจึงได้มีความเห็นร่วมกันในการลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมืออย่างเป็นทางการที่จะผลักดันยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นทางการต่อไป

6) การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สืบเนื่องจากการประชุมประชาคมเมืองทุ่งสง ครั้งที่ 2/2550 เมื่อวันที่ 14-15 พฤษภาคม 2550 ยังผลให้การประชุมประชาคมเมืองทุ่งสง ครั้งที่ 3/2550 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2550 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอทุ่งสง จำนวน 13 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลกะปาง องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว องค์การบริหารส่วนตำบลเขาโร องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด องค์การบริหารส่วนตำบลชะมาย องค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตก องค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลที่วัง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ และเทศบาลเมืองทุ่งสง ได้ร่วมกันลงนามในบันทึกข้อตกลงข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยมีความเห็นพ้องต้องกันในการผลักดันในยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นทางการโดยมีข้อตกลงร่วมกันต่อไปนี้

- 1) จัดทำผังเมืองรวมครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดเขตอำเภอทุ่งสงอย่างเร่งด่วน
- 2) แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องและมีการเผยแพร่แก่สาธารณชน
- 3) จัดตั้งคณะทำงานร่วมทั้ง 4 ด้านที่มีผู้แทนมาจากทุกภาคส่วน
- 4) สร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือในการดำเนินงานที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน
- 5) นำยุทธศาสตร์และแนวทางที่เกี่ยวข้องเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น
- 6) แลกเปลี่ยนความรู้และระดมทรัพยากรในด้านบุคคล อุปกรณ์ และงบประมาณเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

โดยทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามข้อตกลง มีการติดตามผลและรายงานความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ โดยพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการในครั้งนั้นได้รับเกียรติจากนายสมพร ใช้บางยาง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น นายวิชม ทองสงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช นายสุรพล พันธ์อำพล นายอำเภอทุ่งสง หัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และชุมชนร่วมเป็นสักขีพยาน

7) การขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมด้วยเครือข่าย

ในการดำเนินงานมีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงให้ยั่งยืนอย่างเชื่อมโยงและต่อเนื่อง โดยจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหน้าท่วมจำนวนหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ อีกทั้งการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยแบ่งแผนงานดำเนินการออกเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว 2 ด้านคือ ด้านกายภาพและด้านสังคม

สำหรับกิจกรรมที่มีความโดดเด่นมากที่สุดเพื่อร่วมด้วยช่วยกันในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยของเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ คือ กิจกรรมปั่นจักรยาน ภายใต้แนวคิดที่ว่า ปั่นจักรยาน รณรงค์ลดพลังงาน ลดโลกร้อน และร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเทศบาลเมืองทุ่งสงจัดมาอย่างต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน ภายใต้ความร่วมมือจากเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน

8) การติดตามผลการดำเนินงาน

เริ่มจากปัญหาสู่ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน พัฒนาสู่การร่วมมือ แลกเปลี่ยน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบเครือข่ายเชิงบูรณาการ ซึ่งการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเป้าหมายเดียวกัน แต่มีอิสระต่อกัน ไม่ใช้การสั่งการ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผล โดยใช้การประชุมปรึกษาหารือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทบทวนและติดตามผลการดำเนินงานของเครือข่าย ซึ่งการประชุมในแต่ละครั้งเทศบาลเมืองทุ่งสงในฐานะผู้ประสานงานเครือข่ายจะมีการจัดทำรายงานการประชุมพบปะหารือ รายงานผลการประชุม

ประชาคมเมืองทุ่งสง รายงานผลการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาตามยุทธศาสตร์ รายงานประจำปี รวมถึงการจัดทำวารสาร เว็บไซต์ การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ฯลฯ เพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของเทศบาลและเครือข่ายให้สาธารณชนได้รับทราบและเข้าถึงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เทศบาลเมืองทุ่งสงยังตระหนักถึงการติดตามผลการดำเนินงานตามหลักทางวิชาการด้วยการศึกษาวิจัยด้วยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เที่ยงตรงและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาเมืองทุ่งสงให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายและบทบาทของภาคีพัฒนา

การดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการนั้น มีเครือข่ายการดำเนินงาน 2 เครือข่ายย่อยที่สำคัญ ซึ่งจำแนกตามคณะกรรมการดำเนินงานแก้ปัญหา น้ำท่วมของอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1) เครือข่ายการแก้ไขปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการด้านกายภาพ เป็นเครือข่ายที่ดำเนินการและตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้แก่ ด้านการปรับปรุงระบบระบายน้ำ ด้านการพิจารณาพื้นที่และจัดหาพื้นที่แก้มลิงและลุ่มน้ำเทียม ด้านการจัดการขยะและน้ำเสีย และด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยภาคีเครือข่ายได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันและประสานความร่วมมือซึ่งกันและกัน อาทิ

อำเภอทุ่งสง มีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการขุดลอกคลอง 2 สายคือ คลองท่า และคลองวังหีบ

เทศบาลเมืองทุ่งสง มีบทบาทที่สำคัญในการประสานที่ดินสำรวจเขตลำเหมืองสาธารณะคลองท่าโหลน โดยชุดลอกคลองท่าโหลนจากหนองป่าแก่ถึงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 403 การติดตั้งเครื่องสูบน้ำของกรมชลประทาน การก่อสร้างเขื่อนในลักษณะกำแพงที่คลองตมบริเวณถนนประชาอุทิศ และที่คลองท่าโหลน บริเวณหลังโรงเรียนเทศบาลบ้านนาเหนือ การติดตั้งเครื่องมือวัดการชุดลอก

โครงการชลประทานนครศรีธรรมราช มีบทบาทในการประสานสำนักอุทกวิทยาเพื่อให้ดำเนินการติดตั้งสถานีวัดน้ำฝน เสาวัดระดับน้ำ และจุดวัดปริมาณน้ำ โดยใช้งบประมาณของเทศบาลเมืองทุ่งสง

สำนักชลประทานที่ 15 ส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจและพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ประสานสำนักอุทกวิทยาเพื่อติดตั้งเครื่องวัดน้ำฝน โดยใช้งบประมาณของเทศบาลเมืองทุ่งสง และสนับสนุนเครื่องสูบน้ำให้เทศบาลเมืองทุ่งสงเพื่อเตรียมการรองรับปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น

2) เครือข่ายแก้ไขปัญหามลพิษเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการด้านสังคมกฎหมาย ระบบแผนพัฒนาและผังเมือง เป็นเครือข่ายที่ดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ด้วยการสร้างจิตสำนึก การสร้างองค์ความรู้และเครือข่าย การสร้างข้อบังคับ กฎหมายและบทบัญญัติให้เป็นเอกภาพ และการจัดระบบเตือนภัยเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหามลพิษเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ โดยภาคีเครือข่ายที่สำคัญ อาทิ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 42 กองกำกับการ 8 กองบังคับการฝึกพิเศษ เทศบาลเมืองทุ่งสง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด วัดท่าแพ เรือนจำอำเภอทุ่งสง สถาบันการศึกษา ซึ่งบทบาทที่สำคัญของคณะทำงานเครือข่ายดังกล่าวที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม คือ

1. การระดมความคิดเห็น ฟื้นฟู อนุรักษ์คลองท่าแพ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำดิบผลิตน้ำประปาสำหรับการยังชีพของประชาชนเมืองทุ่งสง

นอกจากนี้การดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการในปัจจุบันมีการขยายฐานสมาชิกของทั้ง 2 เครือข่ายย่อย โดยอาศัยหลักการที่สำคัญคือ หลักความรับผิดชอบต่อ (responsibility) ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ช่วยทำให้เกิดการกระตุ้นเตือนและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาาร่วมกันของทุกภาคส่วน ดังจะเห็นได้จากการประชุมเครือข่ายในแต่ละครั้งที่พยายามชี้ประเด็นปัญหาและแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ทำให้กลไกดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เข้าใจถึงขอบเขตการทำงานและผู้รับผิดชอบต่ออย่างชัดเจน และเมื่อผลจากประชุมเหล่านั้นได้ถูกเผยแพร่ให้ทราบโดยกว้างขวางมากขึ้น ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ภาคส่วนที่ยังมิได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายต่างยินดีตอบรับเข้าร่วมเครือข่ายมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ดังนั้นกลไกหลักที่สำคัญของการดำเนินงานหาเครือข่ายโดยเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสียหลักเกิดจากการใช้หลักความรับผิดชอบต่อที่สะท้อนจากกระบวนการมีส่วนร่วมของที่ประชุมเครือข่ายในแต่ละครั้ง

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการของทั้ง 2 เครือข่าย ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ดังนี้

1. ด้านบุคลากร การดำเนินงานของเครือข่ายแก้ไขปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการด้านกายภาพได้มีการใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่ถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่มีจำเป็นสำหรับการดำเนินงานทุกด้าน ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกลไกหลักคือ คณะกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอำเภอทุ่งสงแบบบูรณาการด้านกายภาพมีทั้งสิ้น 32 คน และบุคลากรที่สนับสนุนการทำงานเชิงปฏิบัติการ ส่วนการดำเนินงานของเครือข่ายแก้ไขปัญหาอุทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการด้านสังคมกฎหมาย ระบบแผนพัฒนาและผังเมือง มีคณะกรรมการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

อำเภอทุ่งแบบบูรณาการด้านสังคม กฎหมาย ระบบแผนพัฒนาและผังเมือง มีทั้งสิ้น 49 คน บุคลากรที่สนับสนุนการทำงานเชิงปฏิบัติการ และพนักงานของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้อง

2. ด้านงบประมาณ การดำเนินงานของเครือข่ายแก้ไขปัญหาคูทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการด้านกายภาพสามารถสรุปงบประมาณดำเนินการเบื้องต้นจากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วประมาณ 18,200,880 บาท สำหรับงบประมาณของเครือข่ายฯ ด้านสังคม ส่วนใหญ่ไม่ปรากฏเป็นตัวเลขอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม สำหรับกิจกรรมที่จัดขึ้นและได้รับความสนใจคือ กิจกรรมปั่นจักรยาน มีงบประมาณเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มซึ่งการจัดแต่ละครั้งจะมีเจ้าภาพหลักที่รับผิดชอบ

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ การดำเนินงานของเครือข่ายแก้ไขปัญหาคูทกภัยเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการด้านกายภาพต้องมีการใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ เครื่องสูบน้ำ เครื่องมือวัด รถแบ็คโฮ บล็อกระบายน้ำ และอุปกรณ์อื่นๆ เช่น จอบ ถัง ฯลฯ ส่วนการดำเนินงานของเครือข่ายฯ ด้านสังคม มีการใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสร้างความตระหนักและจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่สีเขียว อาทิ จักรยาน หย้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และต้นไม้พันธุ์พื้นเมืองท้องถิ่น และอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ปุ๋ย จอบ เสียม ถัง เป็นต้น

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ผลจากการดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาคูทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการนั้น อาศัยเครือข่ายย่อย 2 เครือข่ายคือ เครือข่ายการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้านกายภาพและเครือข่ายการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้านสังคม ทำให้เมืองทุ่งสงสามารถบรรเทาปัญหาซ้ำซากของพื้นที่และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและการทำงานของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังคำกล่าวของนายสมพร ใช้บางยาง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองทุ่งสง เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2550 ความว่า “การร่วมมือกันแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการของอำเภอทุ่งสง เป็นรูปแบบความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นหรือรูปแบบสหการที่อยากให้เกิดขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีกรณีนี้เกิดขึ้น เนื่องจากท้องถิ่นต่างก็มีวิถีและมองเฉพาะเขตท้องถิ่นของตนเอง จึงจะนำรูปแบบความร่วมมือที่ทุ่งสงไปขยายผลต่อไป” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลความสำเร็จร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ความสำเร็จในเชิงรูปธรรมที่ปรากฏให้เห็นเชิงประจักษ์มีดังนี้

1. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา น้ำไม่ท่วมเมืองทุ่งสงทั้งย่านการค้าและที่อยู่อาศัยของประชาชน โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2551 เกือบทุกอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราชประสบกับอุทกภัยและน้ำท่วม แต่ท้องที่อำเภอทุ่งสงน้ำไม่ท่วม ทั้งที่ปริมาณน้ำฝนที่ตกในแต่ละช่วงวัดได้มากกว่า ปี พ.ศ. 2548 และ 2549 ซึ่งการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคือการขุดลอกและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการได้ดำเนินการเฉพาะในแผนงานระยะสั้นเท่านั้น และคาดว่าหากการดำเนินงานตามแผนงานระยะปานกลางและระยะยาวสำเร็จแล้ว การแก้ไขปัญหาคือการขุดลอกและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงจะเป็นการแก้ไขปัญหาคือการขุดลอกได้อย่างยั่งยืน
2. ทุกภาคีพัฒนาของเมืองทุ่งสงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างและขยายเครือข่ายการพัฒนาท้องถิ่นโดยมองแบบองค์รวม
3. ทุกภาคีพัฒนาของเมืองทุ่งสงและประชาชนในท้องถิ่นเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์นำไปสู่การวางแผนพัฒนาเมืองได้ดียิ่งขึ้น
4. เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและการประสานงานทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น
5. สร้างความภาคภูมิใจให้กับคณะทำงานของเมืองทุ่งสง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการทั้งด้านกายภาพและด้านสังคม สามารถสะท้อนจาก 2 กิจกรรมที่สำคัญของเทศบาลเมืองทุ่งสง ดังนี้

1) คณะกรรมการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมเมืองทุ่งสง ได้รับเชิญจากสถาบันพระปกเกล้าเข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบและความเป็นไปได้ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2550 ณ โรงแรมภูเก็ตเมอร์ลิน จังหวัดภูเก็ต เพื่อร่วมถ่ายทอดประสบการณ์การดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีความร่วมมือของท้องถิ่นอำเภอทุ่งสง

2) นายทรงชัย วงษ์วีรดำรง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง ได้รับคำเชิญจากธนาคารโลก (World Bank) กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมเสวนา ในวันที่ 8-11 ตุลาคม 2551 ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ในหัวข้อ “Climate Resilient Cities Primer” โดยมีตัวแทนเมืองจากประเทศต่างๆ เข้าร่วมประชุมและเสวนาประจำภูมิภาคพื้นเอเชียตะวันออก (East Asia) อาทิ Finance Minister of Singapore, นายกเทศมนตรีเมือง Makati, หัวหน้าสำนักงาน Bank for International Cooperation (JBIC), UK’s Department for International Development (DFID) and AUSAID ซึ่งนับว่าเป็นเกียรติแก่เทศบาลเมืองทุ่งสงเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

การดำเนินงานความร่วมมือของภาคีพัฒนาเมืองทุ่งสงทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความ

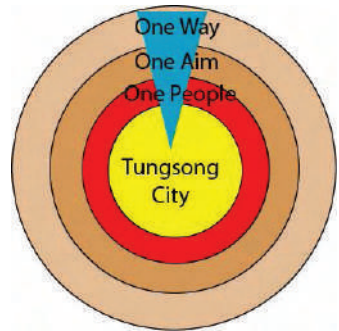
ร่วมมือในการจัดการปัญหาอุทกภัย การจัดการจราจร และการจัดการสิ่งแวดล้อม ให้ประสบความสำเร็จนั้นมีปัจจัยสำคัญดังนี้

1. ด้านหลักการทำงานที่ยึดหลัก 3-ONE ประกอบด้วย⁴

1.1 One People คือคนในพื้นที่นั้นต้องเป็นพวกเดียวกัน ไม่มี ความขัดแย้งหรือมีอคติต่อกัน พวกเดียวกันในที่นี้หมายถึงความถึง พวกเดียวกันในการดำเนินงาน คือ เข้าใจกัน เข้าถึงปัญหา ร่วมมือด้วยใจ เช่น นายกเทศมนตรีต้องเป็นพวกเดียวกับ หัวหน้าส่วนราชการ เป็นพวกเดียวกับผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ เดียวกันและรวมถึงประชาชน

1.2 One Aim คือมีเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อความสุข ของประชาชนในพื้นที่ เมื่อทุกภาคส่วนมีเป้าหมายในการ ดำเนินร่วมกันและยอมส่งผลให้การทำงานโดยเฉพาะการแก้ไข ปัญหาที่มีลักษณะเป็นปัญหาร่วมกันของหลายฝ่ายประสบ ผลสำเร็จได้

1.3 One Way คือ ดำเนินงานไปใน ทิศทางและแนวทางเดียวกัน โดยในการดำเนินงานต้อง เคารพมติเสียงส่วนใหญ่ว่า จะใช้วิธีใดในการทำงานร่วมกัน

2. ด้านผู้นำ ผู้นำที่สร้างสำเร็จในการ แก้ไขปัญหาอุทกภัยของเมืองทุ่งสงคือ ผู้นำจาก

⁴ สถาบันพระปกเกล้า, *ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบและ ความเป็นไปได้* (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2550).

ภาคส่วนราชการ ผู้นำจากภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน⁵ ซึ่งบุคคลที่สำคัญมากที่สุดที่ทำให้เกิดการก่อรูปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง คือ นายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง บุคคลผู้รู้หลักการประสานงาน (coordinating) เป็นอย่างดี ซึ่งการประสานงานถือเป็นหัวใจสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานในระบบราชการนั้น ถึงแม้ว่าจะเน้นสายการบังคับบัญชา (hierarchy) แต่หากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการประสานงานจะส่งผลให้ข้าราชการและประชาชนรู้สึกเกิดความผูกพันและสามัคคีซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ โดยงานที่ออกมาก็จะมีลักษณะเป็นไปตามที่ต้องการ

อาจสรุปได้ว่า รูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินและแก้ไขปัญหาคอขวดและน้ำท่วม รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ของเมืองทุ่งสง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จก็คือ วัฒนธรรมของคนในเมืองทุ่งสงเอง ซึ่งอาจจะไม่พบวัฒนธรรมเช่นนี้ในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนที่มีความเข้าใจและพร้อมที่จะร่วมมือ ร่วมใจในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน ซึ่งรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่นี้เกิดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยกฎหมาย แต่เป็นรูปแบบของความร่วมมือที่ใช้แผนงานเป็นเครื่องผูกใจและเป็นกลไกในการขับเคลื่อนความร่วมมือ⁶ ดังที่ พ.ต.อ.ธรรมนุญ ใฝ่จูง อดีตผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรทุ่งสง กล่าวว่า “ตั้งแต่รับราชการมาหลายที่ยังไม่เคยเห็นรูปแบบการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เหมือนกับของอำเภอทุ่งสงน่าจะเป็นที่แรก”

⁵ สุริโย วิชัยดิษฐ์ ผู้บัญชาการเรือนจำอำเภอทุ่งสง, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 11 มีนาคม 2553, เทศบาลเมืองทุ่งสง, นครศรีธรรมราช, เทปบันทึกเสียง.

⁶ สถาบันพระปกเกล้า, *ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบและความเป็นไปได้* (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2550).

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรคในการดำเนินงานเครือข่ายของเมืองทุ่งสงคือ การโยกย้ายข้าราชการระดับสูงหรือข้าราชการประจำบ่อยครั้ง กล่าวคือ หัวหน้าส่วนราชการที่มารับราชการในอำเภอทุ่งสงจะมีการโยกย้ายบ่อยครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ เพราะว่าการขับเคลื่อนงานแม้จะมีการกำหนดยุทธศาสตร์ของอำเภอแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากข้าราชการระดับสูง โดยเฉพาะหัวหน้าส่วนราชการอย่างนายอำเภอ ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมปรึกษาหารือหากไม่มีความเข้าใจ งานก็จะไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้โดยตลอด ดังนั้นหากจะให้งานดำเนินต่อไปจากการกำหนดไว้ของคณะกรรมการชุดเดิมก็ต้องมาทบทวนให้กับหัวหน้าส่วนราชการคนใหม่ได้เข้าใจอีกครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ใช้ได้ผลในปัจจุบัน

นอกจากนี้เป็นอุปสรรคระดับรองลงไปคือ การประชาสัมพันธ์กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานน้อยเกินไปจึงทำให้ประชาชนไม่เข้าใจถึงการดำเนินงานของทางเทศบาล⁷

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

ความยั่งยืนของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาคูทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเกิดขึ้นได้โดยอาศัยหลักการสำคัญ ดังนี้

1) การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าเทศบาลเมืองทุ่งสงจะได้รับการยกย่องด้วยรางวัลด้านการดำเนินงานเครือข่ายแล้วก็ตาม แต่การดำเนินงานของเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาคูทกภัยและ

⁷ ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 11 มีนาคม 2553, เทศบาลเมืองทุ่งสง, นครศรีธรรมราช, เทปบันทึกเสียง.

น้ำท่วมเมืองทุ่งสงก็จะต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งประเด็นสำคัญนั้นอยู่ที่ตัวผู้บริหารท้องถิ่น คือผู้บริหารมีนโยบายและวิสัยทัศน์ว่า “เมื่อท้องถิ่นเริ่มต้นดำเนินการแล้วก็จำเป็นต้องสร้างความต่อเนื่องและมีความสม่ำเสมอ” ซึ่งการดำเนินนโยบายและวิสัยทัศน์ดังกล่าวจะทำให้การขับเคลื่อนงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล⁸

2) การจัดทำข้อตกลงความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 13 แห่งที่นำโดยนายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสงได้ร่วมกันลงนามในข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสง เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2550 เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความยั่งยืนและพันธสัญญาที่ยิ่งใหญ่ระหว่างกันในอันที่จะร่วมมือบริหารจัดการพื้นที่ที่มีปัญหาร่วมกัน จนให้บังเกิดผลในเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป โดยเน้นความครอบคลุมของภารกิจทั้งการจัดทำผังเมืองรวม ครอบคลุมพื้นที่ทั้งอำเภอทุ่งสงอย่างเร่งด่วน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องและการเผยแพร่แก่สาธารณะ การจัดตั้งคณะทำงานร่วมทั้ง 4 ด้านที่มีผู้แทนมาจากทุกภาคส่วน การสร้างเครือข่ายและประสานความร่วมมือในการดำเนินงานที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน การนำยุทธศาสตร์และแนวทางที่เกี่ยวข้องบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และระดมทรัพยากรในด้านบุคคล อุปกรณ์ และงบประมาณเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

3) การตระหนักในความสำคัญของปัญหาร่วมกัน

เมื่อทุกภาคีพัฒนาเมืองทุ่งสงเห็นพ้องต้องกันว่า ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเป็นปัญหาสาธารณะหรือเป็นวิกฤตร่วมที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยอาศัยความร่วมมือ

⁸ ทรงชัย วงษ์วัชรดำรง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 11 มีนาคม 2553, เทศบาลเมืองทุ่งสง, นครศรีธรรมราช, เทปบันทึกเสียง.

จากทุกภาคส่วนและทุกคนในพื้นที่ เพราะทุกคนได้รับผลกระทบเกิดความเสียหายขึ้นทั้งทรัพย์สินและที่อยู่อาศัย ทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงได้รับการตอบสนองจากทุกภาคส่วนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งการแก้ไขปัญหาล้วนใหญ่เป็นงานที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ประชาชนจะตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาร่วมกันแล้ว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมเป็นเครือข่ายทุกคนต่างรับรู้และสนองตอบต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4) การสนับสนุนการดำเนินงานด้วยแผนงาน โครงการ และกิจกรรม

ความต่อเนื่องในการดำเนินงานแก้ไขปัญหามีใช้จะเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว แต่ต้องขึ้นอยู่กับการจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมจะมารองรับการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของเครือข่ายในการร่วมกันแก้ไขปัญหที่เป็นวิกฤตร่วม ซึ่งการจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมรองรับไว้ทั้งด้านกายภาพและด้านสังคมเป็นเสมือนแผนที่นำทางการดำเนินงานและภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนจะได้ทราบทิศทางการปฏิบัติงานร่วมกันตลอดจนเส้นทางการพัฒนาเมืองทุ่งสง

5) การมีจิตสำนึกสาธารณะ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ก็แล้วแต่ที่เป็นไปในสร้างสรรค์และยึดผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญแล้ว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพนักงานควรให้ความสำคัญในฐานะที่โครงการหรือกิจกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ดังนั้นการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาคือทุกภัยและน้ำท่วมของเมืองทุ่งสงสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนก็ด้วยเพราะคณะผู้บริหารเทศบาลเมืองทุ่งสง ปลัดและรองปลัดเทศบาลเมืองทุ่งสง และบรรดาพนักงานและลูกจ้างเทศบาลเมืองทุ่งสงมีจิตสำนึกสาธารณะร่วมกัน

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

บทเรียนที่สำคัญของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่สามารถถ่ายทอดให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้รับรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้มีหลายประการสำคัญ ดังนี้

บทที่ 1 การค้นหาประเด็นร่วมเพื่อสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ มีจุดเริ่มต้นจากการมีปัญหาร่วมกันที่ต้องได้รับการแก้ไขที่มิใช่เพิ่งมาเริ่มดำเนินการ แต่มีการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นมานานแล้ว เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ โดยเทศบาลเมืองทุ่งสงก็แก้ไขในส่วนเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลก็แก้ไขในส่วนเขตความรับผิดชอบของตนเอง อำเภอทุ่งสงก็ดำเนินการในส่วนของอำเภอ โดยแก้มากกว่า 20 ปี ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ยั่งยืนได้ จนเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2548 ทำให้ผู้บริหารระดับอำเภอทั้งนายอำเภอทุ่งสง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง เห็นว่าหากมีปัญหาในลักษณะนี้แล้วต่างคนต่างแก้ไขคงประสบความสำเร็จยากมาก ซึ่งความสำเร็จจะก่อเกิดได้ควรต้องร่วมมือกัน จึงทำให้เกิดการประชุมร่วม โดยนายอำเภอได้ประชุมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ทางเทศบาลไม่ได้รับเชิญเข้าร่วม การแก้ปัญหายังคงเป็นรูปแบบเดิมคือต่างคนต่างแก้ ส่วนการประชุมอำเภอในแต่ละครั้งก็ไม่สามารถลงรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวได้ จนในที่สุดการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันของภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนครั้งแรกก็เกิดขึ้นมีนายอำเภอเป็นประธานการประชุม ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในอำเภอทุ่งสง โดยเป็นการดำเนินงานในลักษณะการรวมกลุ่มเท่านั้นมิได้เป็นเครือข่ายแต่อย่างใด แต่จากการทำงานร่วมกันก็ทำให้ทราบความเกี่ยวโยงใน

สาเหตุของปัญหาที่ร้อยเรียงร่วมกันระหว่างภาคีพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองทุ่งสง⁹ และด้วยการประชุมปรึกษาหารือกว่า 6 ครั้งในปี พ.ศ. 2549 ทำให้เกิดเป็นการรวมกลุ่มกลายเป็นเครือข่ายเชิงรูปธรรมอย่างชัดเจนที่ถ่ายทอดผ่านการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ และข้อตกลงความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสง และในปัจจุบันเครือข่ายดังกล่าวได้มีความเข้มแข็งและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นจะสร้างเครือข่ายให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต้องอาศัยการค้นพบซึ่งประเด็นร่วมที่มีผลกระทบต่อภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนอย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงปัญหาหรือผลกระทบของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เมื่อค้นพบแล้วต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งอาจใช้รูปแบบอย่างเทศบาลเมืองทุ่งสงที่เริ่มต้นจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการแล้วค่อยๆ พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองต่อไป

บทที่ 2 การบริหารเครือข่าย

หลักการบริหารเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ เพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการให้ประสบผลสำเร็จเชิงรูปธรรมได้อาศัยปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1) การวางแผน (Planning)

การสนับสนุนและกระตุ้นให้ภาคีมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานร่วมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนงานเป็นอย่างดี เพื่อให้ภาคีมีแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน และแผนงานนั้นจะต้องมีความชัดเจน สามารถวัดได้ และเป็นไปได้ในการปฏิบัติ กล่าวคือ แผนงานนั้นจะต้องมีความยุติธรรมหรือความ

⁹ ปิยะนาถ กลิ่นภักดี บรรณารักษ์, 11 มีนาคม 2553, เทศบาลเมืองทุ่งสง, นครศรีธรรมราช, เทปบันทึกเสียง.

เสมอภาคกัน สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในเมืองทุ่งสง และพื้นที่ใกล้เคียงได้ และจะต้องจูงใจภาคีให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่า การดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านน้ำท่วม และการผังเมือง ด้านการจราจร ด้านภาวะมลพิษ และด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจากแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้มีการแบ่งแผนงานดำเนินการ 2 ด้านคือ ด้านกายภาพและด้านสังคม โดยทั้ง 2 ด้านดังกล่าวมีการกำหนดเป็นแผนงานระยะสั้น แผนงานระยะปานกลาง และแผนงานระยะยาว ทั้งนี้ ปัจจุบันเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการได้ดำเนินการจัดโครงการและกิจกรรมตามแผนงานดำเนินการทั้ง 2 ด้านอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความร่วมมือจากภาคีต่างๆ เป็นอย่างดี

2) การจัดองค์การ (Organizing)

ในขณะเดียวกันเครือข่ายก็ควรจะมีการจัดองค์การที่ดีเพราะการจัดองค์การที่ดีจะช่วยให้กำหนดขอบเขต ความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ในการทำงานของภาคี และช่วยให้การปฏิบัติงานไม่ซ้ำซ้อนกัน ถ้าการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนกันอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งในการปฏิบัติงานระหว่างภาคีได้ โดยคณะผู้บริหารของเครือข่ายจะต้องจัดโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานของภาคีได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะออกมาในรูปแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความต้องการของเครือข่ายเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้บริหารเครือข่ายจะต้องสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างงานและโครงสร้างอำนาจหน้าที่ ซึ่งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ดังกล่าวจะไปสู่โครงสร้างของเครือข่าย ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเครือข่ายว่าจะสามารถจัดการกับการจัดองค์การได้ดีเพียงใด การจัดองค์การของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ จะจะทำให้เครือข่ายนั้นบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้แน่นอน ดังการจัดองค์การของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วม

เมืองทุ่งสงแบบบูรณาการที่เกิดจากคำสั่งอำเภอบึงนารางให้มียุทธศาสตร์การดำเนินงาน 2 ชุด ซึ่งการจัดองค์การของเครือข่ายดังกล่าว ทำให้ผลจากการปฏิบัติงานของภาคีที่ออกมา ก็จะเป็นที่ต้องการของเครือข่ายและสามารถทำให้เครือข่ายนั้นนำผลที่ได้รับเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ต่อยอดในการดำเนินงานด้านอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

3) การประสานงาน (Coordinating)

นอกจากการวางแผนและการจัดองค์การที่ดีแล้ว การดำเนินงานเครือข่ายจำเป็นต้องมีหลักการประสานงานเป็นอย่างดีด้วย เพราะการประสานงานถือเป็นหัวใจสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารเครือข่ายเป็นลักษณะที่ไม่เน้นสายการบังคับบัญชา จึงต้องให้ความสำคัญต่อการประสานงาน เพราะการประสานงานจะทำให้ภาคีรู้สึกเกิดความผูกพันและสามัคคีซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ โดยงานที่ออกมา ก็จะมีลักษณะเป็นไปตามที่ต้องการ ซึ่งการบริหารเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการได้นำเอาหลักการเรื่องการประสานงานมาใช้อย่างโดดเด่นมาก การประสานงานจึงอีกปัจจัยที่สนับสนุนหลักการบริหารเครือข่ายให้เกิดความมั่นคงและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) การมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในการพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินงานเครือข่ายก็จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยการมีส่วนร่วมของภาคี เพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมพัฒนา เพราะหากภาคีมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของเครือข่าย มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารเครือข่ายก็จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันและเป็นเจ้าของเครือข่ายที่แท้จริงได้ ดังนั้นการดำเนินของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการที่ประสบผลสำเร็จในปัจจุบันเกิดจากการเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคีทั้งการร่วมคิดหาข้อสรุปแนวทางแก้ไขร่วมวางแผนยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ร่วมดำเนินโครงการและ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และร่วมติดตามผลการดำเนินงานด้วยการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ

บทที่ 3 การเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูง

การดำเนินเครือข่ายจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ซึ่งจากผลการดำเนินงานของเครือข่ายการพัฒนาเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาอุทกภัยและน้ำท่วมเมืองทุ่งสงแบบบูรณาการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงจะสามารถแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและที่สำคัญเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ทั้งนี้การมีภาวะผู้นำสูงอาจสะท้อนได้จากทัศนคติของบุคคลที่เป็นผู้บริหารนั้น อย่างนายทรงชัย วงษ์วัชรดำรง ที่ได้แสดงทัศนคติว่า “ต้องไม่คิดว่าตัวเราเป็นนายกเทศมนตรี เพราะส่วนใหญ่ถ้าทุกคนคิดว่าตรงนี้เป็นอาณาเขตอาณาจักรของเราแต่ละคน ถ้าเราไม่ทำลายตรงจุดนี้ออก งานจะประสบความสำเร็จยาก โดยต้องเริ่มจากตัวเราก่อนซึ่งเหมือนกับการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงว่า ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อน” นอกจากนี้ การมีภาวะความเป็นผู้นำสูงของนายกเทศมนตรีผู้นี้ยังได้รับการยืนยันจากภาคีหลายด้าน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน ซึ่งจากการประมวลทั้งในส่วนทัศนคติของนายกเทศมนตรีและประชาชนที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า การเป็นผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงจะนำมาซึ่งความสำเร็จของการจัดทำเครือข่ายและบรรลุวัตถุประสงค์ที่เครือข่ายได้วางไว้ว่าเป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการสูงสุดของประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บทเรียนที่สำคัญของเทศบาลเมืองทุ่งสงที่สามารถถ่ายทอดให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้รับรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้มีหลายประการสำคัญ ดังนี้ การค้นหาประเด็นร่วมเพื่อสร้างเครือข่าย การบริหารเครือข่าย และการเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูง ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นสามารถเลือกนำบทเรียนดังกล่าวไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนเอง

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

เทศบาลเมืองทุ่งสง

ที่อยู่: ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110

โทรศัพท์: 075-411-342-3

เว็บไซต์: <http://www.tungsong.com>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 6 พฤศจิกายน 2553)

นายทรงชัย วงษ์วีชรดำรง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง

นายวัชร วสุนธราภิวัฒน์ ประธานสภาเทศบาลเมืองทุ่งสง

นายพิเชษฐ์ อุษาสมงคล ปลัดเทศบาลเมืองทุ่งสง

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

6

โครงการ 9 ศูนย์ 99 กลุ่ม
เครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่น
อย่างมีส่วนร่วม

เทศบาลตำบลเวียงพางคำ
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

โครงการ 9 ศูนย์ 99 กลุ่ม เครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย¹

อำพร ปวงรังษี²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของ เทศบาลตำบลเวียงพางคำ

ตำบลเวียงพางคำได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ เมื่อ พ.ศ. 2457 และได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงพางคำเป็นเทศบาลตำบลเวียงพางคำ เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2550 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ที่ตั้งของเทศบาลตำบลเวียงพางคำอยู่ห่างจากอำเภอแม่สายประมาณ 2 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร 875 กิโลเมตร

ตำบลเวียงพางคำถือเป็นตำบลหนึ่งใน 8 ตำบลของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 34 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 21,250 ไร่

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก อำพร ปวงรังษี, รายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) กรณีศึกษา โครงการ 9 ศูนย์ 99 กลุ่ม เครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

² อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย

แต่เมื่อแยกเฉพาะเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 31 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 19,375 ไร่ และมีอาณาเขตบางส่วนติดกับประเทศสหภาพพม่า

บริบททางการเมือง เทศบาลตำบลเวียงพางคำมีสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลทั้งสิ้น 12 คน แบ่งออกเป็น 2 เขต ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และควบคุมฝ่ายบริหารอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และมีคณะผู้บริหาร ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรีจำนวน 2 คน

บริบททางเศรษฐกิจ เทศบาลตำบลเวียงพางคำตั้งอยู่ในอำเภอแม่สาย ที่นับว่าเป็นอำเภอที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า จึงเป็นเหตุให้เกิดการค้า การลงทุนทั้งในด้านสินค้าและบริการในพื้นที่เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น โรงงาน ขนาดใหญ่ ขนาดกลางจำนวนมาก ประกอบกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยวอันเป็นที่น่าสนใจทั้งนักท่องเที่ยวและนักลงทุน นอกจากนี้ ตำบลเวียงพางคำยังมีถนนพหลโยธินหมายเลข 110 เข้าถึงอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นถนนสายหลักเชื่อมต่อกับหลายตำบล และมีถนนโครงข่ายเชื่อมโยงถนนสาย R3A และ R3B ซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมทั้งการท่องเที่ยวและการลงทุนของประเทศเพื่อนบ้านมายังจังหวัดเชียงราย นับได้ว่าอำเภอแม่สายซึ่งเทศบาลตำบลเวียงพางคำตั้งอยู่นั้นเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านประชากร เศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม ร้านอาหาร โรงแรม พื้นที่ในส่วนเทศบาลตำบลแม่สายและเทศบาลตำบลเวียงพางคำเป็นบริเวณที่มีประชากรหนาแน่นซึ่งเป็นทั้งพื้นที่อยู่อาศัยและย่านพาณิชยกรรม และยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกด้วย

นอกจากนี้ การที่อำเภอแม่สายมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า ทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลดีขึ้นกว่าเดิมและมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นในอนาคต ดังนั้น การประกอบอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ คือ รับจ้าง และการค้าขาย ก่อเกิดรายได้ตลอดทั้งปี

ประชากรในพื้นที่ จากจำนวนชุมชนทั้ง 10 ชุมชน ข้อมูลจำนวนประชากรที่เทศบาลตำบลเวียงพางคำได้ทำการสำรวจและบันทึกไว้ ณ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 12,195 คน แยกเป็นชาย จำนวน 5,710 คน หญิง 6,485 คน จำนวนครัวเรือน 6,199 ครัวเรือน

สภาพสังคม ประชากรในพื้นที่ร้อยละ 90 นับถือศาสนาพุทธ ประชาชนมีชนบทธรรมนิยม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของประชาชนภาคเหนือที่มีลักษณะนิสัยโอบอ้อมอารี

การบริหารงานภายใน โครงสร้างส่วนราชการภายในเทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 4 หน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในเทศบาล มีผู้บริหารสูงสุด คือ ปลัดเทศบาลนครเชียงราย มีบุคลากรในเทศบาลตำบลเวียงพางคำทั้งสิ้น 401 คน พนักงานเทศบาล จำนวน 23 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 33 คน พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 345 คน (รายงานสรุปผลการดำเนินงานประจำปีของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ เดือนมีนาคม 2552) สำหรับหน่วยงานภายในเทศบาล 4 หน่วยงาน คือ สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองการศึกษา

โครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่าย กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม”

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

สภาพปัญหาก่อนที่เทศบาลตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายจะดำเนินโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” เทศบาลตำบลเวียงพางคำได้ประสบปัญหาต่างๆ ดังนี้

- 1) ปัญหายาเสพติด เนื่องจากเทศบาลตำบลเวียงพางคำ มีพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและมีประชากรเป็นชนเผ่าจำนวนมาก ซึ่งมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมตลอดจนอยู่ในจังหวัดที่ติดแนวชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า ลาว เป็นต้น ทำให้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดในการกระจายเข้าสู่เมือง ส่งผลให้เกิดปัญหายาเสพติดตามมา
- 2) ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ระหว่างชนเผ่า ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการทำงานและการให้บริการของรัฐ เช่น ความแตกต่างของภูมิประเทศและที่ตั้ง ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร และความแตกต่างทางวัฒนธรรม เป็นต้น
- 3) ปัญหาคนต่างด้าวและคนไร้สัญชาติที่ลักลอบเข้าเมือง เพื่อมาขายแรงงานและความเป็นอิสระทางการดำเนินชีวิต โดยลักลอบเข้าเมืองมาแนวเขตติดต่อกับทางบกและทางน้ำในเขตความรับผิดชอบของด่านแม่สายและด่านเชียงของ ทำให้ยุ่งยากต่อการกำกับดูแลและจัดระเบียบในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากสภาพปัญหาที่ประสบดังกล่าวส่งผลให้เทศบาลตำบลเวียงพางคำตระหนักได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น เทศบาลตำบลเวียงพางคำไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยลำพัง จึงได้การปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิธีทำงานของข้าราชการที่คุ้นเคยกับการเป็น “ผู้สั่งการ” ประชาชนมาเป็น “ผู้สนับสนุน” แทน เพื่อมุ่งเน้นการทำงานแบบเชื่อมโยงและบูรณาการองค์การให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ภายใต้การบริหารงานแบบเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง จึงเป็นที่มาของการดำเนินงานแบบเครือข่ายภายใต้โครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม”

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

- 1) เพื่อจัดระเบียบหมวดหมู่งานการพัฒนาของหมู่บ้านต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย ให้มีระบบและมาตรฐาน
- 2) เพื่อยกระดับการพัฒนาหมู่บ้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน องค์กรภาคประชาชน ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย
- 4) เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกร่วมในการรัก ผูกพันและเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
- 5) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

เทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการขององค์กรท้องถิ่น ดังกรณีศึกษา โครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” เพื่อชี้ให้เห็นพลังของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงานดังนี้

- 1) จัดทำแผนยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติ/กำหนดเป้าหมาย/ผู้รับผิดชอบโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม”
- 2) จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลางประสานงานของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ และศูนย์ปฏิบัติการประจำกลุ่มงาน จำนวน 9 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการ

ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ศูนย์ อปพร. เทศบาลตำบลเวียงพางคำ ศูนย์บริการร่วมด้านบรรเทาสาธารณภัยและศูนย์ประสานงานด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ศูนย์เยาวชนเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ศูนย์กีฬาตำบลเวียงพางคำ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพชุมชนเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมสายใยชุมชนตำบลเวียงพางคำ และศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและการอาชีพตำบลเวียงพางคำ เพื่อร่วมวางแผนปฏิบัติการ รวบรวมข้อมูลปัญหา สถิติที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มเครือข่ายทุกระดับเพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง

3) จัดตั้งองค์กรชุมชนประจำหมู่บ้านเพื่อประสานงานร่วมกับเครือข่ายแต่ละกลุ่มงาน เช่น เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เครือข่ายศูนย์ อปพร. และเครือข่ายศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น

4) การจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละกลุ่มงานเครือข่าย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเทศบาลตำบลเวียงพางคำจัดหางบประมาณสนับสนุนร่วมกับงบประมาณของแต่ละกลุ่มเครือข่าย

5) ในการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินโครงการของแต่ละกลุ่มเครือข่ายสามารถกำหนดและสร้างกฎ กติกาของกลุ่มเครือข่ายและหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนแบบบูรณาการและเชื่อมโยงกันระหว่างเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นทุน แรงงาน การบริหารจัดการ และวัสดุอุปกรณ์ในดำเนินการ ซึ่งในการดำเนินงานโครงการจะต้องมีการจัดทำประชาคมหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน

6) การประเมินผลและติดตามผลโครงการของแต่ละกลุ่มงานเครือข่าย จะเป็นการประเมินผลระหว่างเครือข่ายก็ได้ เพื่อเป็นการร่วมด้วยช่วยกันและเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จของแต่ละเครือข่าย ตลอดจนการประเมินผลมุ่งเน้นความเป็นรูปธรรมทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ ด้วยการจับประเด็นความสำเร็จของโครงการแต่ละศูนย์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการดำเนินโครงการ

7) สรุปและรายงานผลสำเร็จให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนำไปเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการของท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย

สำหรับลักษณะการดำเนินงานของโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” นั้นมีลักษณะการทำงานที่เน้น “กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อร่วมคิด ร่วมทำ นำความสุขสู่ชุมชน” ดังนั้น การขับเคลื่อนโครงการเครือข่ายพัฒนาโครงการฯ จึงมีการเชิญชวนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการพัฒนา “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่าย” ให้เกิดความยั่งยืนและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีตั้งแต่หน่วยงานระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ที่ส่งตัวแทนเข้ามีส่วนร่วม นอกจากนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่าย” คณะทำงานจะมาจากกลุ่มตัวแทนของชุมชนทุกชุมชน เครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ซึ่งคณะกรรมการของภาคประชาชนในชุมชนจะส่งผู้แทนจากแต่ละชุมชน เข้ามาเป็นคณะกรรมการเพื่อร่วมปฏิบัติงานทั้ง 9 ศูนย์ ใน 99 กลุ่มเครือข่าย

ในส่วนของการดำเนินงานได้อาศัยการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ทั้งองค์กรชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้ เพื่อที่จะได้นำผลของการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สำหรับภาคประชาสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ได้แก่

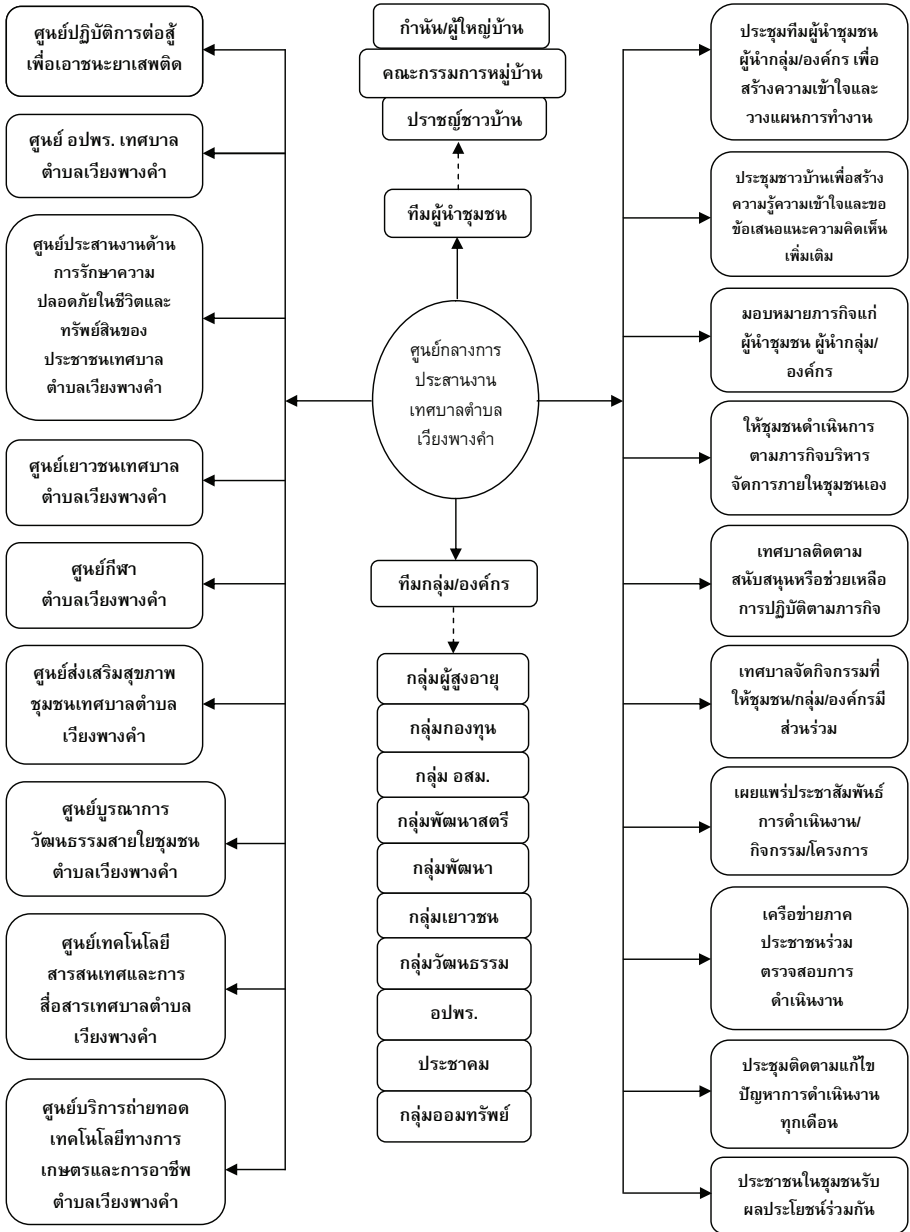
1) **องค์กรชุมชน** ทั้งระดับชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนถือเป็นกลไกหลักในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะชุมชนได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ฉะนั้น การดำเนินกิจกรรมในทุกโครงการจะเกิดขึ้นและสำเร็จเรียบร้อยได้ก็เพราะการขับเคลื่อนของประชาชนเป็นหลัก จึงถือว่าสำคัญอย่างยิ่งในการดึงชุมชนมาเป็นแนวร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผลการพัฒนาโครงการ **“9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม”** ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

- **การให้ข้อมูลข่าวสาร** ถือเป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีวิธีการให้ข้อมูลซึ่งสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น
- **การรับฟังความคิดเห็น** เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของเทศบาลตำบลเวียงพางคำด้วยวิธีต่างๆ
- **การเกี่ยวข้อง** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ
- **ความร่วมมือ** เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับเทศบาลตำบลเวียงพางคำในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น
- **การเสริมอำนาจแก่ประชาชน** เป็นขั้นที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

2) หน่วยงานระดับท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลเวียงพางคำ เทศบาลตำบลแม่สาย สถานีอนามัย สถาบันการศึกษาทุกระดับ สถานีตำรวจเวียงพางคำ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการอิสระ แกนนำหมู่บ้าน หน่วยงานของรัฐและ

เอกชนในท้องถิ่น เป็นต้น เป็นหน่วยงานหลักที่จะมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการและพร้อมที่จะสนับสนุนส่งเสริมและแก้ไขปัญหา ร่วมกับองค์กรชุมชนทั้งในเรื่องกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

ทั้งนี้ ในการดำเนินโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” สามารถพิจารณาได้ดังแผนภาพ

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

การระดมทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการดำเนินโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานท้องถิ่น โดยเฉพาะภาคประชาชนให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและแรงงานอย่างเต็มที่ เต็มกำลังความสามารถ เพราะเกิดจิตสำนึกร่วมของความเป็นเจ้าของท้องถิ่น/ชุมชนร่วมกัน ตลอดจนสถาบันการศึกษาให้ความร่วมมือทั้งทางด้านวิชาการและสนับสนุนงบประมาณรวมทั้งวัสดุและอุปกรณ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ดังนี้

1) **ด้านงบประมาณ** องค์กรชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย ได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงการของท้องถิ่น ดังนี้

- สภาผู้นำหมู่บ้านให้การสนับสนุนงบประมาณในโครงการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด
- สภาวัฒนธรรมหมู่บ้านให้การสนับสนุนงบประมาณในโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
- คณะกรรมการสายตรวจอาสา (ตำรวจบ้าน) ให้การสนับสนุนงบประมาณในโครงการความปลอดภัยในหมู่บ้าน เป็นต้น

2) **ด้านบุคลากร** องค์กรชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบของการคัดเลือกตัวแทนและสมัครใจมาเป็นอาสาสมัครในโครงการต่างๆ ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ นอกจากนี้ยังมีระบบตัวแทนของภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน

สำหรับภาควิชาการและภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิต ดังกรณีการจัดตั้งกองทุน

เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ด้วยการอดออม ทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานของความพอเพียงตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ผลสำเร็จจากการดำเนิน โครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” มีดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ตั้งแต่ขั้นตอนการคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลและการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

2) การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน/คณะกรรมการผู้แทนหมู่บ้าน ซึ่งพบว่า การบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ทำให้เกิดองค์กรชุมชนและ/คณะกรรมการชุมชนเพิ่มขึ้น เนื่องจากชุมชนตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมทั้งต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการที่จะแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นให้หมดไปจากชุมชน จึงตัดสินใจเข้าร่วมสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า เช่น ร้านค้ากลุ่มองค์กรอาชีพ “OTOP CORNER” เพราะเป็นยกระดับคุณภาพชีวิตและทรัพย์สินของตนและชุมชนโดยรวม

3) เกิดการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ให้ครบ 99 เครือข่าย ภายใน 5 ปี ซึ่งถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ เพื่อการพัฒนาโครงสร้างการทำงานการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของแต่ละหมู่บ้านและชุมชน ทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและการระดมกำลังคนระหว่างเครือข่ายจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างชัดเจน เช่น เครือข่ายศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดตำบลเวียงพางคำ เครือข่ายศูนย์เยาวชนตำบลเวียงพางคำ

เครือข่ายศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชนตำบลเวียงพางคำ และเครือข่าย ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพตำบลเวียงพางคำ เป็นต้น

4) เกิดรูปแบบการทำงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือและการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงพางคำใน 2 ลักษณะ คือ

- ความร่วมมือในเชิงพื้นที่ เป็นการรวมกลุ่มองค์กรที่อาศัยในพื้นที่ ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง
- ความร่วมมือในเชิงประเด็นกิจกรรม เป็นความร่วมมือที่ใช้ประเด็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด เป็นต้น เป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กรโดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจังและพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติตรระหว่างชุมชน ระหว่างเครือข่าย สถานศึกษา องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในลักษณะของพหุภาคี เป็นต้น

5) เทศบาลตำบลเวียงพางคำกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการสร้างเครือข่ายรัฐ เอกชนและประชาสังคมสำหรับการศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

6) การจัดทำข้อมูล “คลังสมองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ” เพื่อเป็นการระบบข้อมูลสารสนเทศและการใช้ข้อมูลสารสนเทศร่วมกันของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านกฎหมาย ด้านศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งที่เน้นการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันของท้องถิ่น

7) ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการโครงการต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน เพราะประชาชนเข้าร่วมประชุมประชาคมและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกันทุกขั้นตอนการดำเนินงาน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

สำหรับปัจจัยที่ทำให้การดำเนินโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำประสบความสำเร็จ มีดังนี้

ปัจจัยค้ำผู้นำที่มีอุดมการณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาเทศบาลตำบลเวียงพางคำโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

1) ความศรัทธาในผู้บริหารของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น หากประชาชนมีความพึงพอใจต่อผู้บริหารสูงก็มีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีขีดความสามารถในการบริหารสูง มีการบริหารงานที่โปร่งใส ยุติธรรม มีความรู้ความเข้าใจในงานโครงการย่อมจะมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในการทำงานให้แก่ประชาชนและทำให้เกิดความชื่นชมในการทำงาน ผลสำเร็จของงานต่างๆ ย่อมสร้างประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากรางวัลแห่งความสำเร็จ และจำนวนของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ มาขอศึกษาดูงานที่เทศบาลตำบลเวียงพางคำอย่างต่อเนื่อง

2) ศักยภาพผู้นำและความศรัทธาในผู้นำของชุมชนที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มุ่งมั่นตั้งใจ เข้าใจงาน และมีความเสียสละในการทำงานเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การขับเคลื่อนงานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย การสร้างผู้นำที่มีทักษะความรู้ และบุคลิกลักษณะที่หลากหลายจึงเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งใน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

3) มืองค์กรเป็นของชุมชนตำบลเวียงพางคำ โดยมีองค์กรเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง คือ คณะกรรมการชุมชนที่มาจากคัดเลือกจากตัวแทนของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำธรรมชาติที่ชาวบ้านเลือกขึ้นมาด้วยความนับถือศรัทธา เป็นกลไกหลักในการจัดการปัญหาและพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ โดยที่ไม่ได้เน้นที่บทบาทเด่นของผู้นำเพียงคนเดียวคนหนึ่ง แต่เป็นคณะผู้นำในสัดส่วนที่สามารถดูแลชุมชนได้ทั่วถึง

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่ชัดเจน มีการวางระบบการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)

1) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น การสร้างทีมงานวิทยากรเครือข่ายขึ้นมาพร้อมกับกลุ่มแกนหมู่บ้านและตำบล เพื่อขยายผลในพื้นที่หมู่บ้านและตำบล โดยมีทั้งผู้นำชุมชน ปรชาญชาวบ้าน และองค์กรพัฒนาเอกชนอาสาสมัครในพื้นที่ โดยเทศบาลตำบลเวียงพางคำได้จัดทีมเจ้าหน้าที่คอยกระตุ้นและหนุนเสริมศักยภาพชุมชน ผ่านการจัดเวทีชาวบ้านให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและวางแผนการพัฒนาในพื้นที่ หากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาท้องถิ่นมากก็มีโอกาสเข้ามาร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของท้องถิ่นมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาสูง มักเป็นผู้ที่ให้ความสนใจในการพัฒนาสูงและติดตามดูแลผลการปฏิบัติงานตามโครงการของท้องถิ่นตลอดเวลา

2) การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนมีความคาดหวังในประโยชน์ของโครงการของท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการต่างๆ ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ

3) ยึดแนวคิดในการพึ่งพาตนเอง ในลักษณะ “ชุมชนดูแลชุมชน” ไม่รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก แต่พร้อมร่วมมือกับทุกฝ่าย เพราะปัญหาของตำบลเวียงพางคำ พวกเราต้องคิด ค้นหาปัญหาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่ถูกชี้หน้าหรือครอบงำจากภาครัฐ ไม่หวังพึ่งระบบราชการ แต่ทั้งนี้ยังจำเป็นต้องมีข้าราชการคอยหนุนเสริมตามสมควรในด้านการให้คำปรึกษาและงบประมาณสนับสนุน

4) มุ่งแก้ปัญหาของชุมชนให้สำเร็จ โดยวางแนวทางการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน แต่จะเน้นไปที่เป้าหมายแห่งความสำเร็จด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ปัญหาผลผลิตที่เกษตรกรในตำบลเวียงพางคำผลิตขึ้นมา แต่ไม่ได้ราคา และขาดช่องทางการตลาดในการรับซื้อสินค้าของชุมชน แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวคือ การจัดตั้งร้านค้ากลุ่มองค์กรอาชีพ “OTOP CORNER” เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการสร้างงาน สร้างเงินให้ชาวบ้านและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้มีอาชีพที่ยั่งยืนในชุมชน

5) มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของเครือข่ายชุมชน เทศบาลตำบลเวียงพางคำได้จัดให้มีเวทีประชุมประชาคมเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งนับเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและทันต่อสถานการณ์ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพราะเป็นทั้งที่ระดมความคิดและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือจากภาคีในการติดตามแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ตลอดจนเป็นการรายงานการดำเนินการโครงการต่างๆ ส่งเสริมให้รับรู้ถึงผลของความสำเร็จในการดำเนินงาน

6) การปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีทำงานของข้าราชการที่คุ้นเคยกับการเป็น “ผู้สั่งการ” ประชาชนมาเป็น “ผู้สนับสนุน” แทน เพื่อมุ่งเน้นการทำงานแบบเชื่อมโยงและบูรณาการองค์กรให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและการทุ่มเท แรงกาย แรงใจ ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ด้วยการอุทิศตนและเสียสละเวลาในการทำงาน

ของตนเองให้กับประชาคมอย่างต่อเนื่องในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชุมชนในทุกด้าน

7) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ “กระบวนการประชาคม” เป็นเวทีให้ประชาชนและหน่วยงานราชการได้ระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ด้วยคนในพื้นที่เอง

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

• อุปสรรคในการดำเนินโครงการ

1) ปัญหาการสร้างและการค้นหาผู้นำกลุ่มใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ในการสร้างและค้นหาผู้นำในหมู่บ้านหรือแกนนำเครือข่ายในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำธรรมชาติหรือผู้นำที่ชุมชนให้การเคารพนับถือ เพื่อมาหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน

2) ปัญหาการเสริมสร้างความตระหนักในการรวมกลุ่มและเครือข่ายชุมชน เป็นวิธีการเพื่อให้ชุมชนเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งการสร้างความตระหนักในการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายนั้นจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทุกกระบวนการ หากปราศจากกระบวนการรวมกลุ่มที่ชัดเจนก็อาจส่งผลกระทบต่อทางลบสู่ชุมชนได้

3) ปัญหาการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายชุมชน หลังจากเครือข่ายมีความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็ง ชุมชนและเครือข่ายชุมชนจะต้องมีกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ระหว่างชุมชนและเครือข่ายชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนกับการเรียนรู้องค์ความรู้และปัญหาใหม่ๆ ที่เข้ามาในชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ เช่น

โครงการเวียงพางคำปันสุขใจ น้อมถวายองค์ราชัน ซึ่งมีการเชื่อมโยงกิจกรรมหลากหลายกิจกรรมระหว่างเครือข่ายเอาไว้ด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมของชมรมจักรยานสีแดงร่วมปั่นจักรยาน การรณรงค์ออกกำลังกาย การลดภาวะโลกร้อน การร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดและสนับสนุนโครงการถนนเวียงพางคำสวย หน้าบ้านสะอาด เป็นต้น

4) ปัญหาการสรุปบทเรียนและการขยายกระบวนการเครือข่ายชุมชน การสรุปบทเรียนของเครือข่ายในระดับชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาและขยายเครือข่ายชุมชน รวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว เพราะจะช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการสรุปบทเรียนนั้นๆ ซึ่งการสรุปบทเรียนจะมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อชุมชนได้นำบทเรียนนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การขยายผลการดำเนินงานของเครือข่ายชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงพางคำและหน่วยงานอื่นๆ จังหวัดเชียงรายและพื้นที่ใกล้เคียง

• แนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินโครงการ

1) การรักษาความต่อเนื่องและการให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ เพื่อรณรงค์สร้างความเข้าใจในการทำงานของเทศบาลตำบลเวียงพางคำให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองให้มากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้นต่อไป

2) สร้างความโปร่งใสในการทำงานอย่างต่อเนื่อง สร้างความพร้อมด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการ ตลอดจนมีการติดตามตรวจสอบโครงการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ต่อกลุ่มมือประชาชนอย่างแท้จริง

3) การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนโครงการ การกำหนดพื้นที่ดำเนินโครงการ การปฏิบัติตามโครงการ จนถึงขั้นการติดตามประเมินผล เพื่อสร้างความสำเร็จของโครงการ ตลอดจนประชาชนจะมีส่วนในการดูแลรักษาโครงการนั้นๆ จนรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของชุมชนอย่างแท้จริงต่อไป

4) จัดหาความร่วมมือจากภาคีหน่วยงานภายนอกเพื่อมาช่วยในการการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายชุมชนทั้งด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เกิดการขยายฐานการเรียนรู้และพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

5) ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคนิควิธีการถอดบทเรียนแห่งความสำเร็จของชุมชนสู่สังคม การถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนและเครือข่ายในระดับชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่องในระยะยาว เพราะจะช่วยทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ๆ และยังนำบทเรียนนั้นไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การขยายผลการดำเนินงานของชุมชนและเครือข่ายชุมชนของเทศบาลตำบลเวียงพางคำและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไปในอนาคต

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

จากความสำเร็จของการดำเนิน โครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” ถือเป็นเครื่องยืนยันในศักยภาพของเครือข่ายชุมชนตำบลเวียงพางคำได้เป็นอย่างดี ซึ่งเทศบาลตำบลเวียงพางคำได้ตระหนักถึงความสำคัญและยึดมั่นแนวทางในการดำเนินงาน ขับเคลื่อนและพัฒนาโครงการต่างๆ ภายใต้นแนวคิดให้ “ชุมชนดูแลชุมชนเอง” ในรูปแบบความเข้มแข็งของ “คณะกรรมการชุมชน” ผ่านการกลั่นกรองจาก “เวทีประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน” จนส่งผลทำให้เครือข่ายศูนย์ทั้ง 9 ศูนย์เครือข่ายของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ

เป็นที่ยอมรับจากชุมชนและสังคมจนกลายเป็นต้นแบบศูนย์เรียนรู้การทำงานแบบบูรณาการที่ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดเชียงรายและพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ จากการแนวทางการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเวียงพางคำดังกล่าว มีแนวทาง/กิจกรรมที่ส่งผลให้การดำเนินโครงการมีความยั่งยืนและต่อเนื่องดังนี้

1) การจัดเวทีประชาคมชาวบ้านหรือหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือนและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพื่อแต่งตั้ง **“คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง”** ของชุมชนเอง ในการป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน

2) การสร้างความศรัทธาต่อตนเองและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนของคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จากความเข้มแข็งคณะกรรมการชุมชนที่มาจากความสมัครใจของตัวแทนของภาคประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ทำให้เทศบาลตำบลเวียงพางคำเกิดเครือข่ายศูนย์การดำเนินงาน จำนวน 9 ศูนย์เครือข่ายที่มีลักษณะการทำงานที่มีการประสานประโยชน์ของส่วนรวมแบบบูรณาการที่กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย

3) การบริหารจัดการปัญหาของชุมชนแบบพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ โดยยึดกรอบแนวคิดในการดำเนินงานด้วยการมุ่งเน้นให้ชุมชนฝึกและปฏิบัติจริงในการคิดค้นหาปัญหาเองและหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนกำหนดมาตรฐานรักษาความยั่งยืนด้วยตนเองด้วยวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน บนพื้นฐานการสร้างมีจิตสำนึกร่วมในเรื่องการรู้จัก รู้สามัคคีของคนในชุมชนที่พร้อมจะเข้าใจให้อภัย ให้โอกาสแก่ผู้ที่ผิดพลาดและช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

จากการดำเนินโครงการ “9 ศูนย์ 99 กลุ่มเครือข่ายกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม” ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำนั้น พบว่ามีบทเรียนที่จะต้องคำนึงถึงซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการนำโครงการนี้ไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานโครงการต่างๆ ของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ตั้งแต่ขั้นตอนการคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผลและการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มชุมชนและเครือข่ายชุมชนของตนเอง เพื่อพัฒนาโครงสร้างการทำงานการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนของแต่ละหมู่บ้านและชุมชน ทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยการเชื่อมโยงแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนภายใต้โครงสร้างการทำงานแบบเครือข่ายชุมชน/หมู่บ้าน เช่น ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน องค์กรสมาชิกตำรวจบ้าน สายตรวจอาสา (ตำรวจบ้าน) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สภาเยาวชนหมู่บ้าน สภาเยาวชนตำบล ชมรมส่งเสริมสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุหมู่บ้านและตำบล เป็นต้น

3) การสร้างแรงจูงใจและการเสริมแรงทางบวกให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในผลประโยชน์ของโครงการร่วมกัน การคาดหวังในผลประโยชน์ของโครงการมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการของเทศบาลตำบลเวียงพางคำให้ประสบผลสำเร็จและเห็นเป็นรูปธรรม เช่น การประกวดผลงานของแต่ละเครือข่ายศูนย์ต่างๆ ในตำบลเวียงพางคำ

4) การปลูกฝังแนวคิดในการพึ่งพาตนเองให้กับชุมชน ในลักษณะ “ชุมชนดูแลชุมชน” ไม่รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก แต่พร้อมร่วมมือกับทุกฝ่าย เพราะปัญหาของตำบลเวียงพางคำ พวกเขาต้องคิดค้นหาปัญหาเองและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่ขึ้นนำหรือถูกรอบงำจากภาคท้องถิ่น ไม่หวังพึ่งระบบราชการ แต่จำเป็นต้องมีข้าราชการคอยหนุนเสริมตามสมควรในด้านคำปรึกษาและงบประมาณสนับสนุน

5) การให้ความร่วมมือแบบพหุภาคี เป็นการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน/ชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติดในชุมชน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลเวียงพางคำ

6) การสร้างรูปแบบและกลยุทธ์ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนเอง โดยชุมชนใช้เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กรณีปัญหายาเสพติดทำให้เกิดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนและท้องถิ่น เช่น การสร้างมาตรฐานทางสังคม โดยใช้บรรทัดฐานและกลไกทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลคนในชุมชนให้ปฏิบัติตามเพื่อความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนเอง และการใช้แนวทางสันติวิธี โดยใช้หลักการให้อภัยทางสังคมแก่กลุ่มที่เคยมีพฤติกรรมการค้าและเสพให้กลับตัวกลับใจ พร้อมสร้างงานสร้างอาชีพให้กับผู้เสพที่กลับใจเป็นคนดี

7) การให้ความสำคัญในการมุ่งแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนให้สำเร็จ แนวทางการจัดการกับปัญหาต่างๆ ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเวียงพางคำ ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การสร้างกิจกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน แต่จะมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายแห่งความสำเร็จด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ปัญหา ยาเสพติดในชุมชน ด้วยการลดจำนวนผู้ค้า ผู้เสพยาโดยความสมัครใจและส่งเสริมให้โอกาสด้านอาชีพกับผู้กลับใจและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

8) การให้ความสำคัญของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมของชุมชน โดยเทศบาลตำบลเวียงพางคำจะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยการจัดให้มีเวทีประชุมประชาคมเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งนับเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่องและทันต่อสถานการณ์ปัญหาและบริบทของตำบลเวียงพางคำ

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

เทศบาลตำบลเวียงพางคำ

ที่อยู่ : 409 หมู่ 9 ถนนพหลโยธิน ตำบลเวียงพางคำ
อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย 57130
โทรศัพท์/โทรสาร : 053-646569 สายด่วน 086-4218191
เว็บไซต์ : <http://www.nang-non.com>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2553)

นายศิลาฤทธิ์ กวางทอง	นายกเทศมนตรีตำบลเวียงพางคำ
นายอุดม พนาพิทักษ์ทอง	ประธานสภาเทศบาลตำบลเวียงพางคำ
ร้อยโทกิตติชัย เจริญยิ่ง	ปลัดเทศบาลเทศบาลตำบลเวียงพางคำ

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

7

โครงการส่งเสริม
ทันตสุขภาพ
เด็กก่อนวัยเรียน

องค์การบริหารส่วนตำบลพาสีสิงห์
อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

โครงการส่งเสริมกันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลพาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน¹

นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์²

บริบทและข้อมูลทั่วไปของ องค์การบริหารส่วนตำบลพาสิงห์

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลพาสิงห์มีความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายสภาและฝ่ายบริหารเป็นไปอย่างดี เนื่องด้วยเป็นกลุ่มการเมืองเดียวกัน โดยผู้บริหารแต่ละท่านมีลักษณะการบริหารงานที่ ประณีประนอม และให้อิสระทางความคิดในการนำเสนอนโยบายต่างๆ แก่ทั้งฝ่ายสภา ฝ่ายบริหาร ฝ่ายพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน อีกทั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีองค์ความรู้ในการทำงานเพื่อชุมชนโดยการใช้เทคนิคการเสริมสร้างเครือข่ายเป็นอย่างดี จึงนำกระบวนการสร้างเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการบริหารงานโครงการต่างๆ ให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกัน ร่วมทำ พึ่งพากันและกัน โดยมีนโยบายว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหาร

¹ ศึกษาเพิ่มเติมจาก นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) “กรณีศึกษากองการบริหารส่วนตำบลพาสิงห์ จังหวัดน่าน” ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม ภายใต้การเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุข “โครงการส่งเสริมกันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน” (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

² อาจารย์วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ส่วนตำบลผาสิงห์หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ต้องช่วยกันคิดโครงการที่อยากทำ รวมถึงวิธีปฏิบัติซึ่งต้องเป็นนวัตกรรมใหม่มาคนละ 1 โครงการ และจะกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมคิดด้วยการหมั่นออกเยี่ยมเยียนชาวบ้านและซักถามถึงโครงการที่ต้องการนำเสนออยู่เป็นประจำ

สำหรับบริบททางด้านเศรษฐกิจและสังคม นับได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีสภาพเศรษฐกิจที่ดี ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีฐานะตั้งแต่ปานกลางถึงดี³ ทั้งนี้เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีพื้นที่ 5 หมู่บ้าน จาก 9 หมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งสามารถทำการค้าขาย รับจ้าง และยังเป็นที่อยู่อาศัยของข้าราชการในจังหวัดน่านอีกด้วย นอกจากนั้นในอีก 4 หมู่บ้านที่ไม่ได้มีพื้นที่ติดกับเทศบาลเมืองน่านก็ได้อาศัยช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ส่งตรงเข้าสู่เมืองได้โดยตรงและง่าย เพราะมีการคมนาคมและการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว ซึ่งประชาชนได้อาศัยพื้นฐานในการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและการประสานเครือข่ายของกลุ่มอาชีพ อันเนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีนโยบายส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพสนับสนุนให้ประชากรมีงานทำมีรายได้ โดยสนับสนุนเงินทุนการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนในทุกหมู่บ้าน ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เป็นตำบลที่มุ่งพัฒนาไปสู่การมีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี”⁴

ด้วยเหตุนี้ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์จึงมีความเข้มแข็งสูง อันเนื่องมาจากประชาชนทั้ง 9 หมู่บ้านมีความรักใคร่สามัคคี ประองตองกันเป็นอย่างดี โดยผ่านการสนับสนุนส่งเสริมจากองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ซึ่งพบว่าโครงการต่างๆ เป็นโครงการที่ถูกริเริ่มมาจากประชาคมท้องถิ่น โดยผ่านทางเวทีประชาคม อาทิ โครงการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มให้แก่ประชาชน

³ องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์, *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2552-2554)* (น่าน: องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์, 2551), 8-12.

⁴ เฟิงอั้ง, น.28.

ทั้ง 9 หมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอาชีพ ซึ่งจะมีทั้งการสนับสนุนโดยการจัดตั้งเป็นกองทุนกลุ่มอาชีพต่างๆ การอบรมส่งเสริมอาชีพ การฟื้นฟูอาชีพ โครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการตรวจสุขภาพอนามัยประจำปีของศูนย์เด็กเล็ก และโครงการจัดการแข่งขันกีฬาสัมพันธ์ตำบล ผาสิงห์ประจำปี และอุดหนุนหมู่บ้านในการแข่งขันกีฬาตำบลผาสิงห์ เป็นต้น

นอกจากนั้นความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ณ ปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาออกไปในรูปแบบเครือข่ายต่างๆ ที่เข้มแข็ง อาทิเช่น

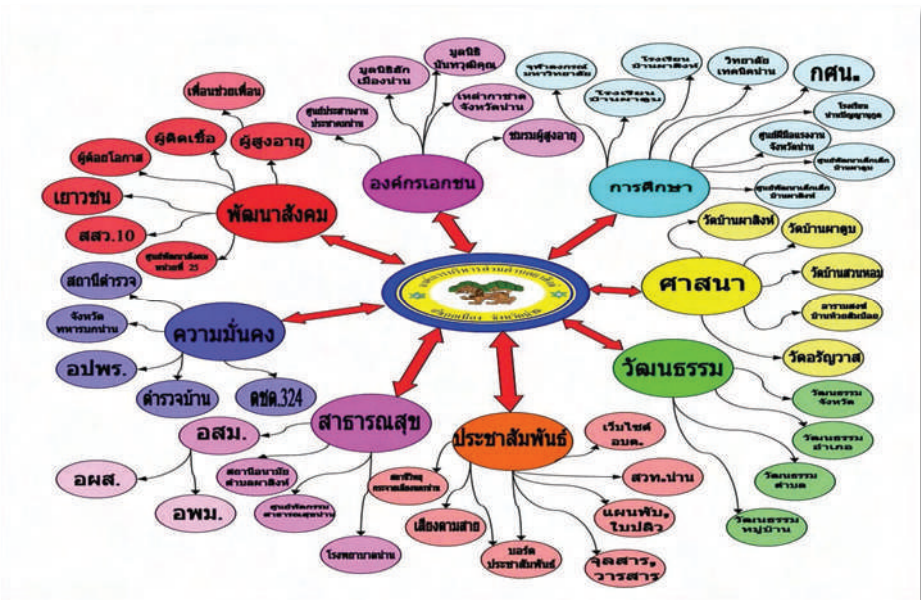
1. เครือข่ายการพัฒนางานส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีการประสานเครือข่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 แห่ง ครอบครัวและผู้ปกครองของเด็กเล็กทุกคน สถานีอนามัย กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สาธารณสุขจังหวัดน่าน สาธารณสุขอำเภอเมืองน่าน เครือข่ายนักวิชาการศึกษา อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง เครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง และเครือข่ายกบองค์กรบริหารส่วนตำบลอื่นๆ

2. เครือข่ายการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ โดยมีการประสานเครือข่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ สถานีอนามัย ท้องถิ่นจังหวัดน่าน และท้องถิ่นอำเภอเมืองน่าน ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดน่าน โรงเรียนบ้านผาตูป โรงเรียนผาสิงห์ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองน่าน สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดน่าน โรงพยาบาลน่าน เหล่ากาชาดจังหวัดน่าน สำนักงานส่งเสริมหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) มูลนิธิอีกเมืองน่าน สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดน่าน อสม. สภาเด็กและเยาวชนตำบลผาสิงห์ ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านตำบลผาสิงห์

3. เครือข่ายการพัฒนางานด้านการเกษตร โดยมีการประสานเครือข่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ สำนักงานสร้างเสริมหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) โครงการ SML โครงการอยู่ดีมีสุข เครือข่ายเกษตรกรปลอดสารพิษในหมู่บ้านต่าง ๆ สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน สถานีอนามัย โรงพยาบาลน่าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดน่าน สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดน่าน

รวมทั้งยังได้มีมวลชนจัดตั้งในรูปแบบของลูกเสือชาวบ้าน ไทยอาสาป้องกันชาติ กองหนุนเพื่อความมั่นคงของชาติ และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อีกทั้งยังมีการรวมตัวของกลุ่มอาชีพแม่บ้าน และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งทั้งเครือข่ายภาคประชาชนต่างๆ มวลชนจัดตั้ง และกลุ่มต่างๆ ได้ส่งผลให้ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีจิตสาธารณะประโยชน์อันเป็นประโยชน์ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์เป็นอย่างมาก

แผนภาพที่ 1 : การประสานเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์

โครงการส่งเสริมกันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

ริเริ่มมาจากข้อคำถามร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ว่า “ทำไมเด็กในพื้นที่ท้องคการบริหารส่วนตำบลผาสิงห์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงสอบเข้าแพทยศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์กันไม่เคยได้ เพราะจะได้มีหมอบประจำพื้นที่เพื่อกลับมาพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของชาวผาสิงห์กันต่อไป”⁵ ด้วยจุดเริ่มต้นเล็กๆ นี้จึงเป็นสาเหตุแรกๆ ที่ทำให้คนในชุมชนต่างหันหน้าเข้าหากันเพื่อขบคิดสาเหตุของปัญหาเหล่านี้ ด้วยการใช้ลานวัดผาสิงห์ภายในชุมชนเป็นพื้นที่เปิดเวทีระดมความคิดเห็น ซึ่งเป็นจุดกำเนิดให้ประชาชนในชุมชนผาสิงห์ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดน่าน เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยได้มาพบปะกัน โดยมีการจุดประเด็นพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเด็กเล็กขึ้นมา และมีการตั้งคำถามว่า “เป็นไปได้หรือไม่ว่าสาเหตุที่เด็กในองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ไม่เก่ง ไม่ฉลาด เพราะในวัยเด็กมีพัฒนาการทางสมองช้ากว่าเด็กในเมือง เพราะอาจได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ และนิยมการบริโภคขนมหวานขบเคี้ยว”

มติจากที่ประชุมในครั้งนั้น ส่งผลให้มีการประสานเครือข่ายขอความช่วยเหลือไปยังสาธารณสุขจังหวัดน่านให้ช่วยทำการสำรวจพื้นที่ท้องคการบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ว่าเด็กในชุมชนมีสุขภาพอนามัยเป็นอย่างไร โดยได้ผลเป็นที่น่าตกใจว่าเด็กเล็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี จำนวน 100 % มีสุขภาพฟันผุ และมีอาการปวดฟันเรื้อรัง จนเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และมีสารอาหารเพียงพอต่อพัฒนาการที่สมวัย ซึ่งถ้าปล่อยปละละเลยปัญหาโรคฟันผุในเด็กเล็กแล้ว ในอนาคตคงสั่งสมเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชนผาสิงห์ได้

⁵ ภาณุธ บุรณพรหม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 กุมภาพันธ์ 2553, องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์, น่าน, เทปบันทึกเสียง.

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการเริ่มโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นเป็นครั้งแรกในพื้นที่ของจังหวัดน่าน ด้วยการประสานเครือข่ายสาธารณสุขระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ สถานีอนามัยในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ประกอบกับเป็นจังหวัดที่เหมาะสมที่สาธารณสุขจังหวัดน่านก็ต้องการสร้างเครือข่ายไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการหาพื้นที่นำร่องว่าจะมีพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดจะเหมาะสมที่จะเป็นองค์กรนำร่องในการประสานความเข้าใจ และประโยชน์ ระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ เพราะนับตั้งแต่เกิดปัญหาในการกระจายอำนาจด้านสาธารณสุขลงสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความกังวลใจต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ต้องถ่ายโอนลงไปปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนเป็นเหตุให้กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายที่จะสนับสนุนโครงการศูนย์เด็กเล็กให้น่าอยู่ขึ้น โดยมองหาพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบที่ต้องการจะส่งเสริมสุขภาวะอนามัยในศูนย์เด็กเล็ก เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการ ด้วยเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานศูนย์เด็กเล็กโดยตรง แต่ขาดเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีองค์ความรู้เพียงพอในการถ่ายทอดด้านทันตสุขภาพ ส่วนสำนักงานสาธารณสุขมีเจ้าหน้าที่ที่มีองค์ความรู้ แต่ไม่มีอำนาจที่จะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นเหตุที่ต้องใช้เทคนิคการประสานเครือข่ายพึ่งพากันและกัน นับเป็นการประสานเครือข่ายระหว่างกันและกันที่เหมาะสมและลงตัวเข้ากับสำนวนที่ว่า “ยิงปืนครั้งเดียวได้นกสองตัว” (win-win situation)

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสาธารณสุข ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ สถานีอนามัยในเขต

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดน่าน กับองค์กรอื่น ๆ ภายใต้โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน โดยให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดโรคฟันผุ ในเด็กเล็ก และมีทักษะในการวางแผนดูแลสุขภาพช่องปากของบุตรหลานด้วยตนเอง ให้เด็กเล็กที่มีอายุ 0-5 ปี มีสุขภาพช่องปากที่ดี จนสามารถพัฒนางานศูนย์เด็กเล็กให้เป็นศูนย์เด็กเล็กน่ายุติตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย และสามารถส่งเสริมให้เกิดความรักความอบอุ่นขึ้นในครอบครัวต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงาน

เมื่อปี พ.ศ. 2547 กลุ่มชาวบ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ได้เริ่มตระหนักถึงสุขภาพอนามัยของเด็กเล็กของชุมชน จึงใช้ลานวัดผาสิงห์ภายในชุมชนเป็นพื้นที่รวมตัวกันเปิดเวทีระดมความคิดเห็น และได้เชิญเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดน่าน เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย มาพูดคุยกัน

ปี พ.ศ. 2548 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ได้ส่งเจ้าหน้าที่ทำการลงสำรวจสุขภาพอนามัยของเด็กเล็กในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ตามคำร้องขอของประชาชนในชุมชนผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ซึ่งเป็นผลมาจากมติที่ประชุมในครั้งนั้น จนได้ผลสำรวจว่า เด็กเล็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี จำนวน 100 % มีสุขภาพฟันผุ และมีอาการปวดฟันเรื้อรัง จนเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ที่มีสารอาหารเพียงพอต่อพัฒนาการที่สมวัย ซึ่งถ้าปล่อยปละละเลยปัญหาโรคฟันผุในเด็กเล็กแล้ว ในอนาคตคงส่งสมเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชนผาสิงห์ได้

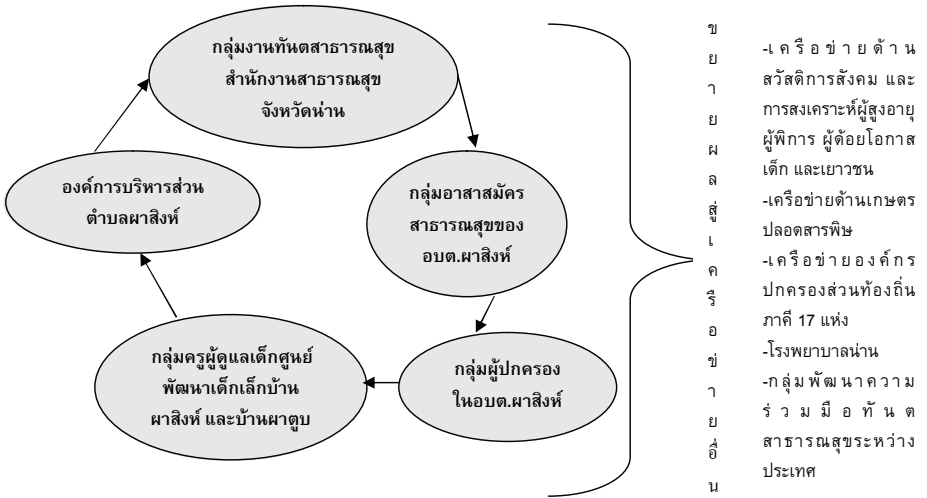
เมื่อตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน จึงได้มีการจัดทำ “บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการทำงานด้าน

ทันตสาธารณสุข ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน” ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยมีเป้าประสงค์ให้ “หน่วยงานทั้งสอง” ได้ตระหนักถึงความสำคัญของภารกิจในการให้บริการแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนรวมถึงพัฒนาศักยภาพกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กและเยาวชน ครอบครัว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน เพื่อพัฒนางานด้านสาธารณสุขให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมร่วมกัน⁶

ทั้งนี้ การจัดทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของการประสานเครือข่ายและต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน ดังนั้น ภายใต้บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ จึงเกิดการผนึกกำลังเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ สถานีอนามัย กับกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน อันเป็นพื้นที่นำร่องแรกของประเทศไทยในการเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุข ภายใต้โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

⁶ คุรยละเอียดเพิ่มเติมของบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการทำงานด้านทันตสาธารณสุข ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านได้ที่ภาคผนวกของรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยการบริหารงานที่เป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Best Practices) “กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ จังหวัดน่าน” ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐบาล เอกชน และประชาสังคม ภายใต้การเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุข “โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ของนพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์.

แผนภาพที่ 2 : เครือข่ายสาธารณสุขระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์
ภายใต้โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน

ภายหลังวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2548 มีการดำเนินการตามโครงการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาและมีการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็น โดยมักจะใช้พื้นที่ลานวัดผาสิงห์ หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป เป็นพื้นที่ระดมความคิดเห็น ปรัชญาหรือ แนวทางการดำเนินงานของโครงการ โดยเริ่มต้นจาก

1) วันที่ 14-15 ตุลาคม พ.ศ. 2548 กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านส่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขลงสำรวจพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในเด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 0-5 ปี โดยคัดแยกกลุ่มเด็กออกเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 0-3 ปี และเด็กที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ในการเก็บข้อมูลจะเก็บในประเด็นว่าเด็กในพื้นที่มีสุขภาพฟันอย่างไร ฟันผุ กี่ซี่ สำรวจพฤติกรรมกรรมการบริโภคของเด็ก และสำรวจวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองว่าเป็นอย่างไร เด็กมีพัฒนาการทางสมองที่เติบโตอย่างไรบ้าง เป็นต้น โดยได้จัดทำแบบสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและแบบประเมินเกณฑ์ศูนย์เด็กเล็ก

2) เมื่อได้ข้อมูลเชิงลึกแล้ว เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงส่งผลรายงานถึงกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ และในวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2548 สาธารณสุขจังหวัดน่านได้ส่งทีมทันตแพทย์ชุดแรกมาปฏิบัติการทาฟลูออไรด์ ครั้งที่ 1 ให้กับเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 110 คน ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ และในวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ปฏิบัติการทำเคลือบหลุมปิดคลุมร่องฟัน ให้กับเด็กอายุ 0-5 ปี จำนวน 110 คน ณ ศูนย์ทันตกรรมจังหวัดน่าน นอกจากนั้นได้ให้องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ประสานเครือข่ายไปยังกลุ่มผู้ปกครอง ครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้ได้รับทราบผลการสำรวจจากสาธารณสุขก่อนในขั้นเบื้องต้น จนกระทั่งผู้ปกครองได้เห็นผลสำรวจแล้ว จึงขอให้องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์เปิดประชุมเพื่อพูดคุยถึงปัญหาและหาวิธีแก้ไขปัญหอย่างเร่งด่วน ในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยจัดตั้งเป็น “กลุ่มเครือข่ายสาธารณสุขภายใต้โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน” และเริ่มรวมพลังกันระหว่างเครือข่ายเพื่อคิดค้นหาโครงการและกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เด็กเล็ก เพื่อนำร่องในการแก้ไขปัญหาในระยะเริ่มแรก โดยร่วมกันวางแผนจัดทำแผนการดำเนินงาน และประชุมอีกครั้งเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2548

3) จากนั้นก็ได้คัดเลือก “แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขภายในหมู่บ้าน” เพื่อเข้ามาช่วยเหลือโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ที่มาจากความสมัครใจจากชาวบ้านในชุมชนทั้งที่เป็นผู้ปกครองและไม่ได้เป็นผู้ปกครองของเด็กเล็ก โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ ซึ่ง ณ ปัจจุบัน (วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2553) มีอาสาสมัครจำนวน 15 คน ซึ่งมีหน้าที่เฝ้าระวังและคอยตรวจตราการบริโภคของเด็กเล็กว่าอยู่ในสภาวะสุ่มเสี่ยงให้เกิดโรคฟันผุหรือไม่ จนกระทั่งมีทักษะเพียงพอที่จะสามารถตรวจสุขภาพช่องปากเด็กเล็กได้ด้วยตนเองว่ามีฟันผุหรือไม่

แกนนำอาสาสมัครมีหน้าที่: 1) หาวิธีการลดภาวะเสี่ยงของฟันผุในเด็ก 2) ขอความร่วมมือจากเครือข่ายให้ช่วยเหลือกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงอาหารที่เสี่ยงต่อโรคฟันผุในเด็กและ 3) ขอความร่วมมือจากเครือข่ายในการขอร้อง หรือ ออกฎระเบียบของชุมชนในการลดการบริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคฟันผุในเด็ก

เหตุที่จำเป็นต้องมีอาสาสมัครเครือข่ายสาธารณสุขเกิดขึ้นนั้น เกิดจากความจำเป็นหลัก 2 ประการ คือ (1) องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีภารกิจหลายด้านที่ต้องบริหาร ในบางครั้งอาจไม่ได้อยู่เข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กเล็กหรือผู้ปกครองตลอด และในอนาคตถ้าผู้บริหารเปลี่ยนชุดไปก็อาจเกิดนโยบายใหม่ๆ ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องทันตสาธารณสุข (2) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือทันตแพทย์ที่ลงพื้นที่เป็นเครือข่ายก็อาจต้องย้ายพื้นที่เครือข่ายไปพัฒนาในพื้นที่อื่นๆ เมื่อพวกเขาบรรลุผลที่จะสามารถสร้างเครือข่ายสาธารณสุขในพื้นที่ผาสิ่งหมีให้สามารถดูแลกันเองได้แล้ว⁷

ฉะนั้นผู้ปกครองและคนในชุมชนจึงควรจัดตั้งอาสาสมัครเครือข่ายสาธารณสุข เพื่อให้สามารถดูแลและเฝ้าระวังสภาวะเสี่ยงของโรคฟันผุของคนในชุมชนและเด็กเล็กของชุมชนได้ด้วยตนเอง เพราะเป็นผู้อยู่ในพื้นที่และมีความใกล้ชิดกับเด็กเล็กตลอดเวลา อีกประการหนึ่งก็เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนให้กับโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน แม้ว่าในอนาคตผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีจะเปลี่ยนแปลงไปที่ชุดก็ตาม หรือแม้ว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หรือทันตแพทย์จำเป็นต้องขยายพื้นที่ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นอีกเมื่อโครงการนี้ประสบความสำเร็จ

ปี พ.ศ. 2549 เริ่มมีการจัดทำโครงการตามแผนงานที่เครือข่ายสาธารณสุขได้วางแผนร่วมกันไว้ ภายใต้ “โครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัย

⁷ ฉลองชัย สกลวัฒน์ ทันตแพทย์ 8 กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สาธารณสุขจังหวัดน่าน, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 กุมภาพันธ์ 2553, องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมี, น่าน, เทปบันทึกเสียง.

ก่อนเรียน” โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสาเหตุของการเกิดโรคฟันผุในเด็ก ตำบลผาสิ่ง (2) สร้างสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและน่าอยู่ (3) สร้างความเข้มแข็งของชุมชน (4) เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ ทักษะ ในการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง และบุตรหลาน (5) เพื่อศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบของงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยก่อนเรียน (6) เพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก น่าอยู่ตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งมุ่งกลุ่มเป้าหมายไปยังเด็กอายุ 0 -5 ปี ของหมู่บ้าน บ้านผาดูบ หมู่ที่ 1 -7, เด็กอายุ 0 -5 ปี หมู่บ้านบ้านผาสิ่ง หมู่ที่ 4 และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 2 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาดูบ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิ่ง

21 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 จัดทำ “โครงการอบรมและฝึกทักษะดูแลสุขภาพทางช่องปากในเด็กอายุ 0 -5 ปี (ช่วงที่ 1)” สาเหตุที่จัดทำโครงการนี้ เพราะอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ได้นำปัญหาด้านสุขภาพในช่องปากและปัญหาภาวะอาหารและโภชนาการ ในกรณีที่เด็กมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ในหมู่บ้านเข้าเสนอในที่ประชุมหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ซึ่งหมู่บ้านได้เห็นชอบโครงการดังกล่าวและมีมติในที่ประชุมให้มีการจัดทำโครงการอบรมและฝึกทักษะดูแลสุขภาพช่องปากในเด็ก อายุ 0 -5 ปี และนำเสนอโครงการมายังองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่ง เพื่อขอรับเงินสนับสนุนในการฝึกอบรมในครั้งนี้จำนวนโครงการละ 27,000 บาท ซึ่งมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและวางรากฐานขั้นแรกในการดูแลรักษาเกี่ยวกับสุขภาพในช่องปากเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนในหมู่บ้าน (2) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติที่ถูกต้องของผู้ปกครองเด็ก (3) เพื่อส่งเสริมให้เด็กที่มีอายุ 0 -5 ปี มีสุขภาพในช่องปากที่ดี (4) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองเด็กได้ตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพในช่องปากบุตรหลานของตนเอง และ (5) เพื่อให้เกิดความรักความอบอุ่นขึ้นในครอบครัว โดยมีเป้าหมายในเชิงปริมาณมุ่งไปที่ผู้ปกครองเด็กและผู้บริหาร, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงาน และมีเป้าหมายในเชิงคุณภาพมุ่งไปที่ผู้ปกครองเด็กมีความรู้ ความเข้าใจการดูแลสุขภาพของช่องปากของเด็กได้

อย่างถูกต้อง สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อเด็กและก่อให้เกิดประสิทธิภาพ โดยโครงการนี้เป็นการดำเนินงานร่วมระหว่างแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขของ องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ โดยจัดขึ้นที่โรงเรียนบ้านผาตูป

นอกจากนี้ยังได้แบ่งกิจกรรมการอบรมตามฐานความรู้ต่างๆ 6 ฐาน ดังนี้ ฐานหลุมดำ ฐานขยับปิด ฐานกินจะโตได้จะอั้น ฐานอ่อนหวาน ฐานอาหารขยะ และฐานโภชนาการเด็ก

2 มิถุนายน พ.ศ.2549 ได้จัดทำ “โครงการอบรมและฝึกทักษะดูแล สุขภาพทางช่องปากในเด็กอายุ 0 -5 ปี (ช่วงที่ 2)” ณ โรงเรียนบ้านผาสิงห์

15 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลผาสิงห์ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการนำเสนอผลงานการพัฒนาศูนย์เด็ก เล็กจังหวัดน่าน ประจำปี 2549 โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด น่าน โรงแรมเทวราช จังหวัดน่าน โดยครูผู้สอนเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านผาสิงห์ได้นำเสนองานวิจัยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน

ในระหว่างวันที่ 10 มิถุนายน ถึง 3 กันยายน พ.ศ.2550 ได้มีการจัดทำ “โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็ก ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและ ทันตสุขภาพเด็กปฐมวัย ประจำปี 2550” จำนวน 3 รุ่น ๆ ละ 40 คน โดยมี หลักการว่าผู้ดูแลเด็กต้องเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยเป็น คนกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง, สมาชิก ในครอบครัวและบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน จากบทบาหน้าที่สำคัญดังกล่าว ผู้ดูแล เด็กจะต้องเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เช่น การ ศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความ เปลี่ยนแปลง การศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็น สมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายผู้ดูแลเด็ก เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

ระหว่างกันต่อไป ดังนั้น จึงได้มีความร่วมมือระหว่างกันของนักวิชาการศึกษาของอำเภอกุเพียง จังหวัดน่านจำนวน 7 คน นักวิชาการการศึกษาอำเภอมือง่านจำนวน 10 คน ผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอมือง่านจำนวน 68 คน และผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอมือง่านจำนวน 35 คน ทั้งหมดมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล 17 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อส่งเสริมความรู้ผู้ดูแลเด็กในเรื่องการพัฒนาเด็กทั้งกาย ใจ และสติปัญญา และ (2) เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กในเขตอำเภอมือง่านและอำเภอกุเพียงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาการ ประสบการณ์ระหว่างกัน

นอกจากความร่วมมือในการอบรมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ทั้ง 17 แห่งแล้ว ยังได้รับความร่วมมือในการให้ความรู้ความเข้าใจในการอบรมจากเครือข่ายอื่นๆ เช่น กลุ่มพัฒนาความร่วมมือทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน และโรงพยาบาลน่านอีกด้วย

9 สิงหาคม พ.ศ.2550 ได้จัดทำ “โครงการทูน้อยฟันดี” ซึ่งเป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหลักการและเหตุผลว่าโครงการดูแลสุขภาพในช่องปากเด็ก อายุ 0-5 ปี ได้ผ่านมาเป็นระยะเวลาอย่างต่อเนื่องจำนวน 2 ปีแล้ว ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลผาสิงห์จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางช่องปาก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดผลดีแก่เด็ก และเพื่อเป็นการกระตุ้น ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพในช่องปากของเด็กให้กับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และเป็นการต่อยอดโครงการที่เคยปฏิบัติมา เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองได้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผู้ปกครองและชุมชน (2) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้ตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพช่องปากให้กับบุตรหลานของตนเอง (3) เพื่อเป็นโครงการต่อเนื่องและต่อยอดให้การดูแลสุขภาพทางช่องปากเด็กให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และ(4) เพื่อให้ชุมชนและผู้ปกครองเด็กได้มี

ส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพทางช่องปากให้กับเด็กและส่งเสริมประสบการณ์ให้เด็กอย่างถูกต้อง ทั้งนี้มีเป้าหมายมุ่งไปที่ผู้ปกครองและเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลผาลิงห์ ได้ตระหนักและให้ความสำคัญ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพทางช่องปากเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ปี พ.ศ.2551 ได้มีการจัดทำ “โครงการร่วมด้วยช่วยแปรง” ซึ่งการจัดทำโครงการนี้มาจากจุดกำเนิดที่เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขของชุมชน ได้ทำการสัมภาษณ์พฤติกรรม การดูแลทันตสุขภาพเด็กของ

ผู้ปกครอง และพบว่าผู้ปกครองมีความถนัดในการแปรงฟันซ้ำให้เด็กเพียงร้อยละ 19.4 และยังมีวิธีการแปรงไม่ถูกต้องเพราะเวลาที่แปรงส่วนใหญ่ เป็นเวลาหลังตื่นนอนตอนเช้า ในขณะที่การแปรงฟันก่อนนอนเป็นเวลาสำคัญที่ควรปฏิบัติ จึงส่งผลให้เด็กฟันไม่สะอาด และมีฟันผุเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นศูนย์ทันตสุขภาพ ร่วมกับสถานีอนามัยตำบลผาลิงห์และองค์การบริหารส่วนตำบลผาลิงห์จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะกระตุ้นการดูแลเด็กให้มีการแปรงฟันซ้ำให้เด็ก เน้นให้เด็กได้รับการแปรงฟันก่อนนอนโดยผู้ปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้รับการแปรงฟันก่อนนอนโดยผู้ปกครองเพิ่มขึ้น และเพื่อลดปริมาณแผ่นคราบจุลินทรีย์ในช่องปากของเด็ก

10 กันยายน พ.ศ.2552 มีการจัด “โครงการเยี่ยมบ้านสานสัมพันธ์” ซึ่งเป็นกิจกรรมการอบรมและปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพทางช่องปากเด็กวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลผาลิงห์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่เห็นว่า ผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมาของโครงการนั้นปัญหาด้านสุขภาพใน

ช่องปากของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลผาสิงห์ลดลง จึงส่งผลให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้ให้ความร่วมมือและตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพทางช่องปากเด็กมากขึ้น ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลผาสิงห์จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางช่องปากเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดผลดีแก่เด็กและเพื่อเป็นการกระตุ้น ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพในช่องปากของเด็กให้กับผู้ปกครองและเป็นการต่อเนื่อง และต่อยอดโครงการที่เคยปฏิบัติมา เพื่อกระตุ้นให้ผู้ปกครองได้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพในช่องปากของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปกครอง

และเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลผาสิงห์ จำนวน 154 คน ได้ตระหนักและให้ความสำคัญตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพทางช่องปากเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้ดูแลเด็กได้เรียนรู้วิธีการ และเพิ่มศักยภาพในการดูแลและป้องกันปัญหาฟันผุของเด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในปี พ.ศ. 2553 ได้มีการจัดกิจกรรมต้อนรับคณะศึกษาดูงานเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเชียงกลางได้มีความประสงค์นำทันตบุคลากร และคณะศึกษาดูงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือ และองค์การบริหารส่วนตำบลถ้ำทองเหนือได้เข้าศึกษาดูงานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยกลุ่มงานทันตกรรม และองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูปได้ให้การต้อนรับและบรรยายสรุป และนำเยี่ยมชมกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับคณะศึกษาดูงานได้รับทราบ

จากกิจกรรมภายใต้โครงการต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้นนั้น จึงขอ
นำเรียนว่าองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์นั้นได้ดำเนินกิจกรรมมาเป็นเวลา
ต่อเนื่องในทุกๆ ปี ด้วยสาเหตุที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์จัดทำกิจกรรม
เดิมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพราะศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน
เด็กเข้าออกทุกปีและเด็กจะเข้าศึกษาอยู่ในศูนย์เด็กเล็กเพียง 3 ปีเท่านั้น

นอกเหนือจากกิจกรรมเดิมๆ ที่ปรากฏภายใต้โครงการต่างๆ ช่วงต้นนั้น
ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นในวาระโอกาสต่างๆ เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอทุกปี
ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุข
ทั้งยังเป็นกิจกรรมการพัฒนาาร่วมกันระหว่างเครือข่ายผู้ประกอบการและศูนย์พัฒนา
เด็กเล็กภายใต้โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนอีกด้วย อาทิเช่น
กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมการประชุมผู้ประกอบการศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก กิจกรรมการทำของเล่นโดยผู้ประกอบการ กิจกรรมชวนน้องเข้าวัด กิจกรรม
การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกัน กิจกรรมครอบครัวผูกพันร่วมกันอ่านหนังสือ
เป็นต้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เปิดโอกาส
ให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มผู้นำ
ชุมชน และแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขได้เข้ามามีบทบาทในการทำงานร่วมกัน
และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาของกลุ่มต่างๆ ถือว่าเป็นเครือข่ายการ
ทำงานร่วมกันที่ยั่งยืน และเป็นการพัฒนาาร่วมกันเพื่อมุ่งสู่ตำบลน่าอยู่ และเป็น
ตำบลแห่งสวัสดิการต่อไป

รูปแบบและวิธีการดำเนินงาน

โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนได้ดำเนินการภายใต้รูปแบบ
และวิธีการดำเนินงาน ออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะเริ่มแรก การประสานเครือข่ายเพื่อค้นหาสาเหตุฟันผุในเด็กเล็ก
การวางแผนกิจกรรมโครงการ ซึ่งดำเนินการโดยประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้านผาตูป และบ้านผาสิงห์ โดยได้มีการจัดทำ “บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการทำงานด้านทันตสาธารณสุข ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน” ซึ่งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เป็นตัวกลางในการประสานงานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่าย สาธารณสุขระหว่างประชาชนในหมู่บ้านและสาธารณสุขจังหวัด

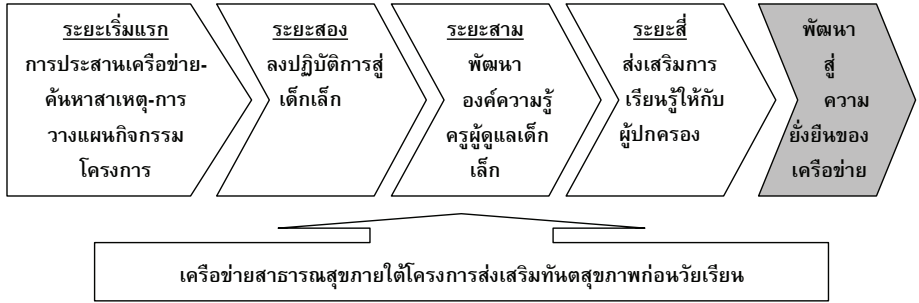
ระยะสอง ลงปฏิบัติการสู่เด็กเล็ก ไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่รักษาสุขภาพ-อนามัยในช่องปากของเด็กเล็กผ่านโครงการต่างๆ เช่น “โครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยก่อนเรียน” “โครงการอบรมและฝึกทักษะดูแลสุขภาพทางช่องปากในเด็กอายุ 0-5 ปี (ช่วงที่ 1-ช่วงที่ 2)” นอกจากนั้นยังได้รับสมัครแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขจากประชาชนในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ เพื่อเป็นแกนนำในการดูแลสอดส่องพฤติกรรมต่างๆ ที่สุ่มเสี่ยงต่ออนามัยช่องปาก ทั้งในเด็กเล็กและผู้ปกครอง

ระยะสาม พัฒนาองค์ความรู้ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ผ่านทาง “โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็ก ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและทันตสุขภาพเด็กปฐมวัย” เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการดูแลทันตสุขภาพในเด็กเล็กของครูพี่เลี้ยงเด็ก เพราะครูพี่เลี้ยงนั้นจะคลุกคลีอยู่กับเด็กเป็นเวลานานเท่าที่เด็กมาศึกษาอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อีกทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ยังได้ส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กสามารถเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดบทเรียนด้านทันตสุขภาพไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีความสนใจในโครงการเช่นเดียวกัน ด้วยการส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงเด็กจัดทำโครงการวิจัยต่างๆ และนำไปเสนอผลงานยังเวทีการประชุม จนสามารถได้รับรางวัลครูพี่เลี้ยงดีเด่นเพื่อสร้างผลงานและความมั่นใจในตนเองให้กับครูพี่เลี้ยงเด็กอีกทางหนึ่งด้วย

ระยะสี่ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้ประกอบการ เพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายสาธารณสุขต่อไป นั้นเพราะต้นแบบที่ดีที่สุดคือ พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง เช่น “โครงการหนูน้อยฟันดี” “โครงการร่วมด้วยช่วยแปรง” “โครงการเยี่ยมบ้านสถานสัมพันธ์” หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในวันหยุดพิเศษ เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมการประชุมผู้ประกอบการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กิจกรรมการทำของเล่นโดยผู้ประกอบการ กิจกรรมชวนน้องเข้าวัด กิจกรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกัน กิจกรรมครอบครัวผูกพันร่วมกันอ่านหนังสือ เป็นต้น เพื่อถ่ายทอดทักษะทางด้านทันตสาธารณสุขให้กับพ่อ-แม่ ผู้ปกครอง ไม่ว่าจะป็นสามารถสำรวจฟันลูกหลานตนเองได้ แปรงฟัน ล้างมือให้ถูกวิธี เพราะถ้าถ่ายทอดให้เด็กเล็กอย่างเดียวในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลับบ้านไปเด็กก็อาจจะลืมและดูแลทันตอนามัยตนเองผิดๆ วิธีได้

นอกจากนี้ยังได้ถ่ายทอดให้ พ่อ-แม่ ผู้ปกครองเรียนรู้เกี่ยวกับสารอาหารที่จำเป็นในเด็กเล็ก สุขภาพอนามัยในด้านต่าง ๆ จนไปถึงการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายด้านเกษตรปลอดสารพิษ เพื่อให้เด็กเล็กได้บริโภคอาหารที่มีคุณภาพและมีประโยชน์ ถูกหลักการโภชนาการ อีกทั้งยังได้ส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย เครือข่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ก็จะต่อเนื่องเชื่อมโยงกันไปไม่รู้จบ และก่อให้เกิดความยั่งยืนของเครือข่ายสาธารณสุขและเครือข่ายอื่นๆ ต่อไป เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้มแข็งและสามารถดูแลกันและกันต่อไปได้ แม้ว่าในอนาคตผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์จะถูกผลัดเปลี่ยนไปก็ยุคก็สมัยก็ตาม หรือแม้ว่ากลุ่มงานทันตสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านจะขยายผลเน้นการเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุขไปยังพื้นที่อื่นๆ ก็ตาม

แผนภาพที่ 3 : รูปแบบและวิธีการดำเนินงานเครือข่ายสาธารณสุข
ภายใต้โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพก่อนวัยเรียน

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายและบทบาทของแต่ละภาคี

การประสานเครือข่ายที่มีลักษณะแนวราบ โดยการนำผู้คนจากหลากหลายกลุ่มที่แตกต่างกันมาเป็นเครือข่ายกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะร่วมของเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งกับภาคประชาชนในฐานะผู้ปกครองของเด็กเล็ก การสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งกับหน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสือบ และบ้านผาสิ่ง เป็นต้น หรือการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งกับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ที่ล้วนมีเป้าหมายในการดำเนินโครงการร่วมกัน มีปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีพื้นที่ในการศึกษาพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเป็นการผนึกกำลังเครือข่ายสาธารณสุขที่เข้มแข็งเป็นอย่างมาก ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งกับภาคประชาชน

นับได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาเครือข่ายสาธารณสุขในโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน โดยประชาชนในฐานะกลุ่มเครือข่าย

ผู้ปกครองเด็กเล็กภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ต่างก็ต้องการแก้ไขปัญหาร่วมกัน นั่นคือ ปัญหาที่ว่า “ทำไมเด็กในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงสอบเข้าแพทยศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์กันไม่เคยได้ เพราะจะได้มีหมอบประจำพื้นที่ เพื่อกลับมาพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของชาวผาสิงห์กันต่อไป” จนนำมาสู่การเปิดเวทีการระดมความคิดเห็นครั้งแรกเพื่อหาคำตอบของปัญหา และวิธีแก้ไข ด้วยการเชิญหน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการหาคำตอบของปัญหาในครั้งนี้ด้วย อาทิ กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน สถานีอนามัยผาสิงห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ กลุ่มผู้ปกครอง เป็นต้น จนกระทั่งเข้าสู่กระบวนการสร้างเครือข่ายสาธารณสุขอย่างไม่เป็นทางการขึ้น มีการริเริ่มกระบวนการของการวางแผนโครงการ กิจกรรม และกำหนดงบประมาณที่จะใช้ในแต่ละโครงการร่วมกัน และพัฒนาไปสู่การจัดตั้งแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข ที่มีจิตสาธารณะเพื่อชุมชนที่มาจากความสมัครใจจากชาวบ้านในชุมชนทั้งที่เป็นผู้ปกครองและไม่ได้เป็นผู้ปกครองของเด็กเล็ก โดยพวกเขาไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ เพื่อให้อาสาสมัครทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังและคอยตรวจตราการบริโภคของเด็กเล็กกว่าอยู่ในสภาวะสุ่มเสี่ยงให้เกิดโรคฟันผุหรือไม่ มีทักษะเพียงพอที่จะสามารถตรวจสุขภาพช่องปากเด็กเล็กได้ด้วยตนเองว่ามีฟันผุหรือไม่ เป็นต้น

จนกระทั่งเมื่อได้ดำเนินโครงการไประยะหนึ่งการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์กับเครือข่ายภาคประชาชนในชุมชนก็ได้มีการติดตามเพื่อประเมินผลโครงการในทุกๆ ปี ว่าโครงการที่ได้กระทำไปมีผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่คาดว่าจะได้รับหรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงคัดค้านโครงการใหม่ร่วมกับเครือข่ายอื่นๆ ได้ต่อไป

นับได้ว่าเป็นการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์กับกลุ่มภาคประชาชนชุมชนที่มีความเข้มแข็งตามแนวคิดการมี

ส่วนร่วมของประชาชนที่มีพื้นฐานมาจากการร่วมกันคิดริเริ่ม ดำเนินการแก้ไข ปัญหา และมีการติดตามและประเมินผลร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน และด้วยการที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีมีเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้มแข็ง นั้น เพราะพวกเขามีเป้าหมายร่วมกันในการมุ่งพัฒนาไปที่ลูกหลาน ที่จะเติบโต ไปเป็นอนาคตของชาติและสามารถกลับมาพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมี ได้ต่อไป

2. การสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีกับ หน่วยงานราชการ และหน่วยงานอื่นๆ

เครือข่ายกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน นับเป็นเครือข่ายที่ทรงพลังและมีอิทธิพลในการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริม ทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งนับตั้งแต่ได้มีการจัดทำ “บันทึก ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการ ทำงานด้านทันตสาธารณสุข ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีและ กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน” ก็มีการผนึกกำลัง เครือข่ายสาธารณสุขในรูปแบบที่เป็นทางการขึ้น มีการนำงบประมาณของ หน่วยงานมาร่วมแบ่งปันในโครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมี เป็นการเพิ่มเติมอีกด้วย แต่จะเป็นไปในลักษณะการแบ่งปันงบประมาณร่วม โดยสาธารณสุขจะตั้งงบประมาณของตนเองลงมาอีก 1 โครงการซึ่งซ้อนทับกับ โครงการศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีจัดทำ และบริหาร งบประมาณเองไม่ใช่ในลักษณะของการนำส่งเงินอุดหนุนมายังองค์การบริหาร ส่วนตำบลผาสิ่งหมี อีกทั้งยังได้ส่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวน 3 คน และทันตแพทย์ จำนวน 1 คน เข้าร่วมกิจกรรมในฐานภาคีเครือข่ายสาธารณสุขกับทางองค์การ บริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมีเป็นประจำทุกโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมี ดำเนินการ⁸

⁸ ฉลอมชัย สกลสวัสดิ์ ทันตแพทย์ 8 กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สาธารณสุขจังหวัดน่าน, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 กุมภาพันธ์ 2553, องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งหมี, น่าน, เทปบันทึกเสียง.

ลักษณะเช่นนี้เป็นข้อดีของการดำเนินการโครงการในเชิงเครือข่ายภาคีร่วมระหว่างกัน เพราะแต่ละภาคีไม่ต้องมาแบกรับภาระค่าใช้จ่ายหรือบุคลากรที่หนักเกินไป ต่างฝ่ายต่างมีอิสระในเชิงอำนาจบริหารงบประมาณและบุคลากรต้นสังกัดของตนเอง เพียงแต่ๆ ละภาคีเครือข่ายต่างมีเป้าหมายร่วมกันในเชิงพื้นที่และการดำเนินการโครงการกิจกรรมต่างๆ และมีความตั้งใจที่ต้องการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกันก็เพียงพอแล้วในการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวก่ายอำนาจหน้าที่ของกันและกัน เพื่อความสำเร็จของโครงการเป็นเป้าหมายร่วมสูงสุด

นอกจากการร่วมเป็นภาคีเครือข่ายกับเครือข่ายกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ยังได้ร่วมดำเนินการประสานเครือข่ายไปยังโรงพยาบาลน่านให้เข้ามาดูแลเรื่องสารอาหารและโภชนาการปลอดภัยสำหรับเด็ก และร่วมกับสถานีอนามัยผาสิงห์ในการร่วมให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็กเล็ก ทั้งยังได้ส่งผลงานวิจัยของครูพี่เลี้ยงเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จนกระทั่งได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ดูแลเด็กเล็กดีเด่น ประจำปี 2550 จากนายสมพร ไร่บางยาง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย อีกด้วย

3. การสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์กับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น

ด้วยสาเหตุที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์คนปัจจุบันได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการมรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดน่าน และเคยทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) มาก่อนจึงมีพื้นฐานในการบริหารงานในลักษณะเครือข่ายเป็นทุนเดิมแล้วนั้น จึงได้เป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็ก ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยมาแล้วด้วยกันถึงสามรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กในองค์การบริหาร

ส่วนตำบลของจังหวัดน่านได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน และมีเป้าหมายเพื่อให้โครงการอบรมนี้เป็นเสมือนโครงการประชาสัมพันธ์เปิดตัวให้องค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ได้รับความทราบและเกิดความสนใจที่จะดำเนินโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนเช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ และในการอบรมครั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์สามารถขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นได้ตามที่ได้คาดการณ์ไว้ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นถึง 17 หน่วยงานด้วยกัน

ภายหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดกิจกรรมต้อนรับคณะศึกษาดูงานเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเชียงกลางได้มีความประสงค์นำทันตบุคลากร และคณะศึกษาดูงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือ และองค์การบริหารส่วนตำบลถืมตองเหนือ ได้เข้าศึกษาดูงานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูบ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยกลุ่มงานทันตกรรมและองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูบได้ให้การต้อนรับและบรรยายสรุปและนำเยี่ยมชมกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับคณะศึกษาดูงานได้รับทราบอีกด้วย

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

งบประมาณ (งบประมาณของโครงการ มาจากงบทั่วไปขององค์การ บริหารส่วนตำบลผาสิงห์)	โครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน	20,000 บาท
	โครงการอบรมและฝึกทักษะดูแลสุขภาพทางช่องปาก ในเด็กอายุ 0-5 ปี	27,000 บาท
	โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็กเล็ก ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและทันตสุขภาพเด็กปฐมวัย	180,000 บาท /ต่อการอบรม 3 รุ่น
	โครงการร่วมด้วยช่วยแปร่ง	15,000 บาท
	โครงการหนุน้อยฟันดี	15,000 บาท
	โครงการเยี่ยมบ้านสัมพันธ์	20,000 บาท
พัสดุ คุรุภัณฑ์	จัดทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ใน “วารสารเพื่อ การประชาสัมพันธ์ องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ประจำปีงบประมาณ” ไว้เป็นรายปีทุกปี	10,000 บาท / ต่อปี
บุคลากร	- เจ้าหน้าที่ส่วนงานการศึกษา	- คน (ขาด)
	- ครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4 คน
	- แกนนำอาสาสมัครเครือข่ายสาธารณสุข	15 คน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เทคนิคการสร้างเครือข่ายต่าง ๆ เริ่มจากการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ อบต.แต่ละคนต้องคิดการบ้านเพื่อพัฒนาอบต.ของตนเองมาคนละ 1 โครงการ โดยโครงการหนึ่งต้องมีนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น โครงการ ทันตสาธารณสุขเด็กก่อนวัยเรียน (1) ต้องมีการสอนให้เด็กแปรงฟัน (2) สารอาหารที่ถูกวิธี (3) อบรมครูพี่เลี้ยง (4) ศูนย์เด็กเล็กนำอยู่ เป็นต้น จึงส่งผลให้เจ้าหน้าที่ อบต.จะมีจิตสำนึกรักในบ้านเกิด และร่วม เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกิดของตนเอง	

งบประมาณตามโครงการต่างๆ เป็นงบประมาณที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์เป็นผู้สนับสนุนเอง โดยการคิดโครงการงบประมาณจากการทำ

ประชาคมหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลในทุกโครงการ ให้ประชาชนหรือเครือข่ายสาธารณสุขได้เสนอว่าต้องการงบประมาณในการดำเนินโครงการเท่าไร ซึ่งการระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้ไม่ได้ร่วมกับงบประมาณและจำนวนบุคลากรของเครือข่ายกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน เพราะหน่วยงานดังกล่าวใช้งบประมาณของหน่วยงานตนเอง เพียงแต่ส่งเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวน 3 คน และทันตแพทย์ จำนวน 1 คน เข้าร่วมกิจกรรมในฐานะภาคีเครือข่ายสาธารณสุขกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่งห์เป็นประจำทุกครั้งที่ในทุกโครงการ

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

1. เด็กมีสุขภาพช่องปากและฟันที่ดีขึ้น มีความสะอาดในช่องปากดีขึ้น มีปริมาณคราบจุลินทรีย์ลดลง

2. พฤติกรรมผู้ปกครองในการรับรู้ด้านทันตสุขภาพดี ผู้ปกครองมีพฤติกรรมแปรงฟันซ้ำให้เด็กเพิ่มขึ้น และเด็กได้รับการดูแลจากผู้ปกครองในการแปรงฟันก่อนนอน นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ปกครองมีความตระหนักถึงภัยต่างๆ ที่เกิดจากโรคฟันเด็ก และทั้งเด็กและผู้ปกครองยังมีความรักความผูกพัน ดูแลเอาใจใส่ระหว่างกันในครอบครัวเพิ่มขึ้น

3. ครูที่เลี้ยงเด็กได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และเล็งเห็นถึงความสำคัญในงานทันตสุขภาพ ดังจะเห็นได้จาก การได้รับรางวัลชนะเลิศจากการนำเสนอผลงานวิจัยด้านการพัฒนาทันตสุขภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิ่งห์ จังหวัดน่าน ประจำปี 2549 และเมื่อวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2550

นางเรณู วรรณศรี ครูผู้ดูแลเด็กเล็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ได้รับรางวัลผู้ดูแลเด็กเล็กดีเด่น ประจำปี 2550 จากนายสมพร ใช้บางยาง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อีกทั้งในปี พ.ศ.2551 ได้รับรางวัลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่นประจำปี 2551 ส่งผลให้ครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีองค์ความรู้ที่ดีต่อการพัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งจะเป็นแกนนำในขับเคลื่อนเพื่อการขยายเครือข่ายสาธารณสุขไปยังหน่วยงานอื่นๆ

4. หน่วยงานภาคีเครือข่ายสาธารณสุขดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรชุมชน และชุมชนเรียนรู้กระบวนการทำงาน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเกิดเครือข่ายที่มีความยั่งยืน ทั้งเครือข่ายระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ สถานีอนามัยผาสิงห์ เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายชุมชน เครือข่ายแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุข กับเครือข่ายกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ต่างได้ทำหน้าที่ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ เครือข่ายมีการขับเคลื่อนหาวิธีแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม เกิดอาสาสมัครแกนนำสาธารณสุขเพื่อให้คนในชุมชนดูแลกันเอง เกิดเครือข่ายครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กที่ขยายไปยังเครือข่ายพี่เลี้ยงเด็กในองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ เกิดเครือข่ายของผู้ปกครอง และเกิดเครือข่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน และก่อให้เกิดความยั่งยืนของเครือข่ายสาธารณสุขและเครือข่ายอื่นๆ ต่อไป เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้มแข็ง และสามารถดูแลกันเองได้ แม้ว่าในอนาคตผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์จะถูกผลัดเปลี่ยนไปก็ยุคก็สมัยก็ตาม หรือแม้ว่ากลุ่มงานทันตสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านจะขยายผลเน้นการเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุขไปยังพื้นที่อื่นๆ ก็ตาม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

คือ “การร่วมมือร่วมใจ การประสานงานที่ดี และการลดข้อขัดแย้งระหว่างกันและกัน” ระหว่างภาคีเครือข่ายทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาตูป ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านผาสิงห์ สถานีอนามัยผาสิงห์ เครือข่ายผู้ประกอบการ เครือข่ายชุมชน เครือข่ายแกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขกับเครือข่ายกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน โดยต่างภาคีเครือข่ายต่างมุ่งเป้าหมายร่วมกันที่ต้องการจะทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน ไม่คิดถึงประโยชน์ของตน ไม่คิดว่างานนี้เป็นงานขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ และไม่คิดว่างานนี้เป็นงานของกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน แต่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับ

นอกจากนั้นปัจจัยด้านผู้นำในตัวของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ก็เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้การดำเนินโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ได้รับความสำเร็จ ด้วยเพราะนายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์คนปัจจุบัน ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการชมรมองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดน่าน ในปัจจุบันจึงได้มีโอกาสที่จะเสริมสร้างเครือข่ายสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์เล่ากล่าวให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ ได้รับฟัง จนกระทั่งองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ นั้นเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมศึกษาดูงานในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ หรือเกิดความต้องการร่วมที่จะเข้าเป็นสมาชิกภาคีเครือข่ายสาธารณสุขด้วย ส่งผลให้เครือข่ายสาธารณสุขจังหวัดน่าน ขยายตัว นอกจากนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลยังเคยทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ขององค์กรพัฒนาชุมชนเมื่อก่อนจึงมีพื้นฐานในการดำเนินการบริหารงานในลักษณะเครือข่ายอยู่เป็นทุนเดิม จึงพร้อมที่สนับสนุนกระบวนการบริหารภายใต้รูปแบบเครือข่ายต่างๆ ไม่ว่าจะสนับสนุนโครงการ งบประมาณให้แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ในฐานะเครือข่ายต่างๆ เห็นได้จากการสนับสนุนการสร้างเครือข่าย ด้านสวัสดิการสังคม

และการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก และเยาวชน เครือข่ายด้าน
เกษตรปลอดสารพิษ และเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคี 17 แห่ง
เป็นต้น

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรคในการดำเนินโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนของ
องค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์มีในระยะเริ่มแรกของการดำเนินโครงการเท่านั้น
อันเนื่องมาจากการที่ผู้ปกครองยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการดูแลทันตสุขภาพ
และยังตามใจลูกด้วยการซื้อขนมขบเคี้ยวให้ทานเป็นประจำ อีกทั้งเมื่อเวลาที่
เครือข่ายสาธารณสุขจัดประชุมก็มักจะเป็นเวลาราชการที่ผู้ปกครองของเด็กทำงาน
จึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมือในช่วงระยะเวลาเริ่มแรก แต่ด้วยความเสียสละของ
ภาคีเครือข่ายสาธารณสุขก็ได้แก้ไขปัญหาด้วยการเปลี่ยนเวลาประชุมไปเป็น
วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือช่วงเย็นหลังเลิกงานของวันธรรมดาแทน ทุกคนยอม
เสียสละเวลาพักผ่อนเพื่อต้องการให้โครงการประสบความสำเร็จ และเมื่อโครงการ
ได้ดำเนินการไป 1-2 ปี เครือข่ายก็ได้นำเอาผลลัพธ์จากการประเมินเปรียบเทียบ
ทันตสุขภาพของเด็กก่อนดำเนินโครงการกับหลังการดำเนินโครงการ พบว่า เด็กมี
สุขภาพฟันที่ดีขึ้น ร่างกายมีพัฒนาการที่สมวัยขึ้น จึงส่งผลให้ผู้ปกครองเล็งเห็นถึง
ประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ และได้ดำเนินการดูแลทันตสุขภาพในลูกหลาน
ของตนเองเป็นประจำ ซึ่งได้ส่งผลให้โครงการมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต
อีกด้วย

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ต่างยอมรับว่าถ้าในอนาคตเกิด
การเปลี่ยนแปลงชุดผู้บริหาร การส่งเสริมสนับสนุนการเสริมสร้างเครือข่าย
สาธารณสุข ในโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัย ก็มีความเสี่ยงที่จะถูก

ลดความสำคัญลงไปได้ เพราะเราต้องยอมรับว่าไม่แปลกที่ผู้บริหารใหม่ที่เข้ามาเขาก็จะเข้ามาด้วยความหวังของประชาชนที่เลือกเขา ด้วยการตอบสนองต่อนโยบายที่เขาได้หาเสียงไว้ต่อประชาชนเช่นกัน หรือแม้จะมีการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการทำงานด้านทันตสาธารณสุข ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์และกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่านกันอย่างเป็นทางการแล้วก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นคงไม่สำคัญเท่ากับว่าประชาชนของชุมชนในฐานะที่เป็นภาคีเครือข่ายยังต้องการโครงการนี้หรือไม่ ถ้าเขายังต้องการนั้นคงเป็นสิ่งแสดงเจตจำนงความยั่งยืนว่าโครงการนี้จะสามารถดำเนินการต่อไปได้ตราบนานเท่านาน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าภาคีเครือข่ายด้านสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ อาทิ ครูพี่เลี้ยงเด็กเล็กทั้งของโรงเรียนบ้านผาตูบ และโรงเรียนบ้านผาสิงห์ และภาคีเครือข่ายผู้ประกอบการของเด็กเล็กภายในองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ ได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการร่วมเป็นเครือข่ายสาธารณสุข โดยปัจจุบันเครือข่ายสาธารณสุขก็ได้คิดวางแผนที่จะดำเนินโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเด็กก่อนวัย โดยการสร้างภาคีเครือข่ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ ไม่หยุดนิ่ง และยังขยายเพิ่มเติมไปยังเครือข่ายอื่นๆ ริเริ่มกิจกรรมอย่างต่อเนื่องไม่รู้จักจบจนสามารถรวมพลังกันจัดตั้งเป็นสมาคมเครือข่ายกันต่อไป ทั้งนี้ ทั้งนี้ การดำเนินการล้วนขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายเป็นสำคัญ

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

1) ควรเริ่มจากการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อระดมความคิดเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกันก่อน แม้ว่าจะสามารถนำเอาบทเรียนนี้ขององค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ไปปรับใช้ก็ตามและองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิงห์ก็มีความยินดีที่จะเป็นที่ปรึกษาโครงการ แต่ควรคำนึงถึงว่าแต่ละบริบทของแต่ละ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้นๆ ด้วย

2) เมื่อระดมความคิดเห็นถึงปัญหาร่วมกันแล้วก็เริ่มสร้างเครือข่ายที่เกิดจากความสมัครใจร่วมกันทุกฝ่าย พยายามหาผู้ประสานงานโครงการที่ดี และสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

3) ควรสร้างผลงานและนำเสนอให้ประชาคมท้องถิ่นต่างๆ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่สนใจให้ได้รับทราบถึงกระบวนการทำงานเพื่อขยายการพัฒนาเครือข่ายสาธารณสุขต่อไปอย่างยั่งยืน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

องค์กรบริหารส่วนตำบลผาสิ่ง

ที่อยู่ : ตำบลผาสิ่ง อำเภอน่าน จังหวัดน่าน 55000

โทรศัพท์: 054-682041

เว็บไซต์: <http://www.nanphasing.org>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2553)

นายภานุวุธ บูรณพรม

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่ง

นางจริยา โกเสนตอ

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่ง

นายชัยยุทธ รักษาบุญ

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาสิ่ง

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

8

โครงการเสวนาประวัติศาสตร์
ใส่บาตรบวชพระสามัคคี
ครั้งที่ 1-2-3

องค์การบริหารส่วนตำบล
เมืองบางขลัง
อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ ไ้บาทรบวขพระสอม่คค คร้งทค 1-2-3 องค้การบรหการส่วนต่าบลเมอองบางขล้ง อ่าเกอสรรรคโลก จ้งหวัดสุโขทย¹

สุพรรณค้ เกลลือนกลาด²

บรหทและอ้อมูลพ้ันฐานของ องค้การบรหการส่วนต่าบลเมอองบางขล้ง

องค้การบรหการส่วนต่าบลเมอองบางขล้ง อ่าเกอสรรรคโลก จ้งหวัด
สุโขทย ตั้งข้ันตามพระราชบัญญัติสภาต่าบลและองค้การบรหการส่วน
ต่าบล เมออ พ.ศ.2537 แก้ไขพ้ิมเตมถ้ถึงฉบับทค 5 และถ้รับการ
ประกาศจัดตั้งเป้นองค้การบรหการส่วนต่าบลจากกระทรวงมหาดไทย
เมออ พ.ศ.2539 มีพ้ืนทคในความร้บผดขอขบประมาณ 54.12 ตารางกิโลเมตร และมค้
ประชารจ้งานวน 5,053 คน

บรหทต่าานการเมอองและการบรหการ: ป้จจ้บ้ันนายสุวค้ทย ทอองสงค้ ต่ารง
ต่าาน่งนายกองค้การบรหการส่วนต่าบลเมอองบางขล้ง นายสมเดจ้จ หลวงนุข ต่ารง
ท่างประธานสภา อบต.เมอองบางขล้ง พร้อมทค้บสมาชค้กสภาองค้การบรหการ

¹ คค้กษาพ้ิมเตมจาก สุพรรณค้ เกลลือนกลาด, *รายงานวค้จยฉบับสมบุดรณค้ Best Practices: กรณค้คค้กษาของค้การบรหการส่วนต่าบลเมอองบางขล้ง อ่าเกอสรรรคโลก จ้งหวัด
สุโขทย* (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2553).

² อากจารย์ประจ้งาคณะสังค้คมศาสตรค้ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ส่วนตำบล จำนวน 18 คน โดยมีสัดส่วนสมาชิกสภาฯ เป็นชายจำนวน 16 คน และหญิงจำนวน 2 คน ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายสภา รวมทั้งระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายข้าราชการท้องถิ่น (ทั้งฝ่ายประจำและลูกจ้าง) เป็นไปในทิศทางที่ดี นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงานเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพและปราศจากความขัดแย้งในการทำงาน

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยมีจำนวนเครือข่ายภาครัฐจำนวน 15 เครือข่าย ภาคเอกชน จำนวน 2 เครือข่าย และภาคประชาสังคมจำนวน 9 เครือข่าย รวมทั้งสิ้น 26 เครือข่าย

บริบททางเศรษฐกิจ โครงสร้างที่มาของรายรับขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง สัดส่วนของรายได้ที่จัดเก็บเอง (ภาษีโรงเรือน ภาษีบำรุงท้องที่ และอากรฆ่าสัตว์) อยู่ในสัดส่วนต่ำ สาเหตุเพราะสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งเป็นที่ดินสำหรับภาคเกษตรกรรม ทั้งนี้ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งมีรายได้ 8,106,423.18 บาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน เงินกู้ เงินจ่ายขาดจากเงินสะสม) เงินอุดหนุน 10,600,839.67 บาท ส่วนรายรับที่เป็นหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ได้แก่ รายได้จากการแบ่งภาษี (Shared-Tax) ซึ่งรัฐบาลกลางเป็นผู้จัดเก็บแล้วจัดสรรกลับมาให้ เช่น ภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ (หรือเรียกว่าภาษีล้อเลื่อน) ฯลฯ

บริบททางสังคม ประชาชนในเขตตำบลเมืองบางซ่ง ส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านเกษตรเป็นอาชีพหลัก คือทำนา ทำไร่ และรองลงมาคือ เลี้ยงสัตว์ โดยแยกเป็นรายอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าวนาปี ถั่วเหลือง อ้อย กล้ายไข่ มะลิ และพุทรา การปลูกสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ โคเนื้อ โคนม สุกร เป็ดเทศ ไก่ น่าน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีสูง จะเห็นได้จากที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งจัดกิจกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2551 ได้รับความร่วมมือ

จากเครือข่ายอาสาสมัครองค์การบริหารส่วนตำบล (อส.อบต.) เครือข่ายยุวชนอาสาสมัครองค์การบริหารส่วนตำบล (ยุวชน อส. อบต.) เครือข่ายศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย เครือข่ายกลุ่มอาชีพ แต่ละเครือข่ายมาร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังโดยตลอด โดยระดับการมีส่วนร่วมมีทั้งการร่วมรับรู้ ร่วมให้ความคิดเห็น ร่วมคิดและตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรม ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการ

ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังหมู่ที่ 5 บ้านวัดโบสถ์มีโบราณสถานเมืองบางขลัง เมื่อสืบค้นจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองพบว่า เป็น “ชุมชนเมืองบางขลัง” มีความเป็นเมืองร่วมสมัยกับเมืองเซียงและอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งมีอายุระหว่าง 700 ปี ถึง 1,000 ปี นับได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มี “ทุนทางประวัติศาสตร์” และ “ทุนทางศิลปวัฒนธรรม” ถือเป็นแรงบันดาลใจให้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นในเวลาต่อมา

โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ ใส่บาตรบวชพระสามัคคี ครั้งที่ 1-2-3

สภาพปัญหาและสถานการณ์ก่อนเริ่มดำเนินการ

การเสวนาประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุโขทัยมี “ชมรมเรารักเมืองพระร่วง” เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวจังหวัดสุโขทัยที่มีความสนใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย จุดมุ่งหมายเพื่อที่จะได้ช่วยกันศึกษาและอนุรักษ์ไว้ โดยทางชมรมได้มีเครือข่ายร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างเกี่ยวกับเมืองสุโขทัย ในช่วงที่ รศ. ดร.มังกร ทองสุขดี เป็นประธานชมรมได้เล็งเห็นที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเป็นมาและ

ประวัติศาสตร์เมืองบางซ่งให้กระจ่างชัดมากขึ้น จึงได้จัดสัมมนาเรื่อง “เมืองบางซ่ง” เป็นครั้งแรกขึ้นในวันที่ 2 เมษายน 2539 ณ บริเวณวัดใหญ่ชัยมงคล ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากโบราณสถานเมืองบางซ่ง

ผลจากการสัมมนาคณะผู้จัดงานได้นำเอกสารการสัมมนาและสรุปข้อคิดเห็นจากการสัมมนา เรื่องเมืองบางซ่ง จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่แก่ผู้สนใจ ต่อมาในปีเดียวกันบริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด และบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ได้ร่วมกันจัดกฐินสามัคคี โดยเดินทางมาทอดกฐินที่วัดใหญ่ชัยมงคล ตำบลบ้านใหม่ชัยมงคล อำเภอทุ่งเสลี่ยม ในวันที่ 23 พฤศจิกายน 2539 ในการนี้ ได้มีการพิมพ์หนังสือ “บางซ่ง บางฉลอง บางซ่ง” โดยสำนักพิมพ์มติชนเป็นผู้ดำเนินการจัดพิมพ์และได้เผยแพร่เป็นวิทยาทานแก่ผู้ร่วมในงานกฐินสามัคคีครั้งนั้น นับได้ว่าการเสวนาประวัติศาสตร์ของชมรมเรารักเมืองพระร่วงเป็นฐานข้อมูลหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งนำมาคิดพัฒนาการจัดเป็นโครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคีในเวลาต่อมา

ภาพที่ 1 - 2 แสดงกิจกรรมงานบวชพระสามัคคีของชุมชน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ

- (1) เพื่อถวายพระพรในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี (สำหรับครั้งที่ 2 และ ครั้งที่ 3 ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อถวายพระพรในวโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี)
- (2) เพื่อสืบค้นอดีตอันรุ่งเรืองมากล่าวานในปัจจุบัน และอนาคต
- (3) เพื่ออบรมขัดเกลา และยกระดับจิตใจเยาวชน เยาวชน
- (4) เพื่อสืบทอดและส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา
- (5) เพื่อเกิดความรัก ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ

ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินงาน

• ขั้นตอนการดำเนินงาน

(1) การประชุมคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เริ่มจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ได้ข้อสรุปในที่ประชุมเสนอการจัดงานสืบทอดประเพณีประจำปีของชุมชน คือ “การบวชพระสามัคคี”

(2) องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งจึงได้เสนอการจัด โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคี นับเป็นการคิดริเริ่มพัฒนาโครงการ “ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น” จากโบราณสถานเมืองบางซ่งซึ่งในอดีตเคยมีการจัดเสวนาประวัติศาสตร์เมืองบางซ่ง ซึ่งจัดโดย “ชมรมคนรักเมืองพระร่วง” ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่นำกิจกรรมสองกิจกรรมมารวมกันได้แก่ การเสวนาประวัติศาสตร์เมืองบางซ่ง ณ บริเวณโบราณสถานวัดโบสถ์ และจัดงานบวชพระสามัคคีซึ่งถือเป็นการสืบทอดประเพณีประจำปีของชุมชนไปพร้อมกัน

(3) การประชุมระดมความร่วมมือจากเครือข่าย องค์กรบริหารส่วนตำบล เมืองบางขลังเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมระดมความคิดเห็นประกอบด้วย ประธานชมรมเรารักเมืองพระร่วง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หัวหน้าส่วนราชการ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพิจารณาดำเนินโครงการ

(4) การขออนุมัติโครงการ ภายหลังจากประชุมระดมความคิดเห็นและวางแผนการดำเนินโครงการโดยได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายแล้ว ต่อมาจึงนำข้อสรุปจากที่ประชุมมาเขียนโครงการและขออนุมัติดำเนินงานและจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการจากเครือข่ายภาครัฐ วิธีการคือเสนอนายอำเภอสวรรคโลก เป็นผู้อนุมัติโครงการและคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในการจัดงาน

(5) การตั้งคณะกรรมการ ประชุมร่วมเพื่อมอบหมายงานและทำความเข้าใจกับคณะกรรมการ

(6) รูปแบบการจัดกิจกรรม การเสวนาถึงหลักฐานและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองบางขลัง จึงเกิด “เครือข่ายประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ดังนี้

การจัดงานครั้งที่ 1 ประธานในพิธี คือ นายฉัตรชัย คชรัตน์ นายอำเภอสวรรคโลก องค์กรบริหารส่วนตำบลได้ประสานงานกับเครือข่ายภาครัฐเพื่อเชิญมาเป็นวิทยากรซึ่งได้ความร่วมมือจาก พระมหาสุที อิสสโร เจ้าคณะตำบลเมืองบางขลัง ดร.มังกร ทองสุคติ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด สุโขทัยและภาคเหนือ/ประธานชมรมเรารักเมืองพระร่วง นายประจวบ คำบุญรัตน์ อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ นายสมชาย เตือนเพ็ญ นักประวัติศาสตร์ นายชาติชาย มีเกิดมูล ผอ.การท่องเที่ยว จ.สุโขทัย นายคณา ภูมิวัฒน์ ผู้ศึกษาเกี่ยวกับเมืองโบราณบางขลัง และนายประทีป สุขโสภาก ศิลปินพื้นบ้าน

ภาพที่ 3-7 แสดงกิจกรรมโครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคี ครั้งที่ 1

การจัดงานครั้งที่ 2 ประธานในพิธี คือ หม่อมเจ้าหญิงอุทัยกาญญาภานุพันธ์ องค์การบริหารส่วนตำบลได้ประสานงานกับเครือข่ายภาครัฐต่อเพื่อเชิญมาเป็นวิทยากร ซึ่งได้ความร่วมมือจากนายวีระชัย ภู่งูเพียงใจ นายอำเภอสุวรรณคโลก ดร.มังกร ทองสุขดี ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยและภาคเหนือ /ประธานชมรมเรารักเมืองพระร่วง นายประจวบ คำบุญรัตน์ อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ นางสาวสุวรรณยา ยิ่งยืนยง นักวิชาการจาก กศน. สุวรรณคโลก และนางสาวนาตยา ภูศรี นักโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ 6 สุโขทัย

การจัดงานครั้งที่ 3 ประธานในพิธี คือ ศ. ดร.ประเสริฐ ญ นคร ประธานคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ กระทรวงวัฒนธรรม ทั้งนี้ท่านได้เป็นผู้ร่วมเสวนาประวัติศาสตร์ด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลได้ประสานงานกับเครือข่ายภาครัฐต่อเพื่อเชิญมาเป็นวิทยากร ซึ่งได้ความร่วมมือจาก ดร.มังกร ทองสุขดี ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยและภาคเหนือ/ประธานชมรมเรารักเมืองพระร่วง นายประจวบ คำบุญรัตน์ อดีตผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

(7) ประชาสัมพันธ์การจัดงาน องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง มีขั้นตอนการประชาสัมพันธ์การจัดงานที่มีประสิทธิภาพทั้งภายในชุมชนและภายนอกให้ได้รับรู้ถึงการจัดงานโดยเริ่มจากวิธีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ประกอบด้วย ประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ เว็บไซต์ เสียงตามสาย และเพิ่มขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายให้ช่วยประชาสัมพันธ์การจัดงาน ทั้งนี้ เพราะคณะทำงานส่วนใหญ่เป็นบุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงในเวทีสาธารณะเป็นที่รู้จักในแต่ละเครือข่าย

(8) ประชุมร่วมเพื่อประเมินความพร้อม เป็นการรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการแต่ละชุดก่อนวันจัดงานจริง การดำเนินงานแต่ละครั้งนั้น อบต. ได้รับความร่วมมือจากประชาชน โดย อบต.เมืองบางขลังได้เชิญเครือข่ายอาสาสมัครองค์การบริหารส่วนตำบล (อส.อบต.) เครือข่ายยุวชนอาสาสมัครองค์การบริหารส่วนตำบล (ยุวชน อส. อบต.) เครือข่ายศิลปินพื้นบ้านจังหวัดสุโขทัย เครือข่ายกลุ่มอาชีพ มาร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรม โดยผ่านวัดอันเป็นศูนย์กลางของประชาชนในท้องถิ่น

(9) การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน หลังเสร็จสิ้นโครงการ มีการประเมินผลการดำเนินงานเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและรายงานผลให้เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สนใจทราบ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังให้ความสำคัญกับการสรุปผลการดำเนินงานเพื่อบันทึกเป็นหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ รูปแบบและวิธีการขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้รายงานผลให้เครือข่าย ดังนี้

- การจัดทำแผ่นพับเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การจัดทำเป็นหนังสือรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ภายใต้ชื่อว่า “ที่นี่เมืองบางขลัง” โดยเนื้อหาในหนังสือดังกล่าวจะมีการถอดคำเสวนาวิชาการในการจัดงานแต่ละครั้งด้วย
- การจัดทำวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์ อบต. เมืองบางขลัง

• ระยะเวลาในการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการครั้งที่ 1 จัดงานวันที่ 11-12 เมษายน พ.ศ. 2549 เพื่อถวายพระพรในโรกาสมะเร็งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี สำหรับครั้งที่ 2 ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อถวายพระพรในโรกาสคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับวันฉลองพระราชสมภพ คือ วันที่ 1-2 เมษายน พ.ศ. 2550 และ ครั้งที่ 3 ได้กำหนดระยะเวลาในการจัดงานเป็นวันที่ 1-3 เมษายน พ.ศ. 2551

ลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายและบทบาทของแต่ละภาคี

ดำเนินการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หัวหน้าส่วนราชการ และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและวางแผนดำเนินโครงการ โดยแบ่งออกเป็นเครือข่ายภาคีรัฐใช้เทคนิคการประสานแบบเป็นทางการตามโครงสร้างขององค์กร เครือข่ายภาคเอกชน ใช้เทคนิคการประสานความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ผ่านโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ และเครือข่ายประชาสังคม ใช้เทคนิคการประสานความสัมพันธ์ส่วนบุคคลผ่านบุคลากรภายในหน่วยงานทั้งฝ่ายการเมืองและเจ้าหน้าที่ประจำของหน่วยงาน นอกจากนี้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งใช้วิธีการดึงกลุ่มเด็กและเยาวชนมาร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เพราะหากเด็กและเยาวชนมาร่วมกิจกรรม เช่น การแสดง การประกวด/แข่งขัน หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ แล้วผู้ปกครองจะมาร่วมกิจกรรมด้วยเป็นอย่างดี เพื่อมาชื่นชมผลงานของลูกหลาน เป็นต้น

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งได้ใช้เทคนิคการประสานงานกับเครือข่ายใน 2 รูปแบบ ประการแรก แบบเป็นทางการ คือ การตั้งคณะทำงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งได้ตั้งคณะทำงานตาม ความถนัด และตาม บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ยกตัวอย่างเช่น เครือข่ายภาครัฐหน่วยงานต่างๆ ตาม ลักษณะงาน/หน่วยงาน ประการที่สอง แบบไม่เป็นทางการ คือ องค์การบริหาร ส่วนตำบลเมืองบางซ่งได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการ นักโบราณคดี เจ้าของ สายการบินและบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียง ซึ่งแต่ละท่านมีเครือข่ายสนับสนุนใน ลักษณะความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ผ่านการรู้จักเป็นการส่วนตัวจากนายกองดีการ บริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองซ่ง นักวิชาการ เครือข่ายประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

ภายหลังการมีเครือข่ายเอกชนมาร่วมเป็นเครือข่ายความร่วมมือของ หน่วยงาน ในด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งได้รับความร่วมมือจากนายแพทย์ปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ เจ้าของสายการบินบางกอกแอร์เวย์ ถือเป็นเครือข่ายภาค เอกชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ซึ่งเป็นสายการบินเพียงเจ้าเดียว ที่บริการการเดินทางจากสนามบินสุวรรณภูมิถึงสนามบินสุโขทัย ในการนี้ นายแพทย์ปราเสริฐ ปราสาททองโอสถและคณะได้นำคณะทัวร์มาเยือน เมืองโบราณบางซ่งเป็นประจำ สำหรับการนำคณะทัวร์มาเยือนเมืองโบราณบางซ่ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 คณะผู้เดินทางหนึ่งในนั้นมีคุณชรรค์ชัย บุณปาน ประธานกรรมการบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ร่วมเดินทางมาด้วย³ (ซึ่งมีผลต่อการประชาสัมพันธ์พื้นที่ไปพร้อมกัน)

³ ในการนี้ ข้อเขียนของคุณชรรค์ชัย บุณปาน ซึ่งเขียนในมติชนสุดสัปดาห์เมื่อวันที่ 24-30 พฤศจิกายน 2549 ฉบับที่ 1371 ข้อความ “..จะบูรณะปฏิรูป ปฏิสังขรสุโขทัย ศรีสัชนาลัย ให้คืนพื้นมาแค่ไหน เมืองบางซ่งก็ควรติดตามมาด้วย ให้เหมือนต้นคอโดนจุกหายใจรดมัน เทียว จึงควรแก่การณ... เมืองบางซ่งได้ชื่อว่าความเป็นไทยบนแผ่นดินไทยครั้งแรกที่ไม่ต้อง ประกาศ...วันนี้ที่เหลือของเมืองบางซ่งในรูปนามที่ปรากฏ คือ วัดโบสถ์ วัดใหญ่ ห่อมเจดีย์ เรียงราย ถนนพระร่วง และผู้คนท้องถิ่นที่น่าเคารพรัก ... ถนนพระร่วง 150 ก.ม. จาก กำแพงเพชร-สุโขทัย บางซ่ง-ศรีสัชนาลัย พื้นผิวไหล่ทางกว้าง 45 ม. จะเป็นถนนสายดาวดึงส์ สุดสุดเป็นแห่งแรกในโลก ถ้าได้รับการบูรณะและยินยอมพร้อมใจจากประชาชนขึ้นมา...” นับเป็นสิ่งที่ช่วยประชาสัมพันธ์เมืองบางซ่งได้เป็นอย่างมากทำให้เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศ

นอกจากนี้ สื่อมวลชนหลากหลายต่างเดินทางเข้ามาสัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ในด้านวิสัยทัศน์ นโยบายการบริหารงาน รวมไปถึงบทความ บทความสัมภาษณ์ ข้อเขียนของ ปลัด อบต. เมืองบางซ่ง เช่น นิตยสารชีวิตต้องสู้ วารสารท้องถิ่นไทย หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฯลฯ ส่งผลให้การทำงานกับภาคี คือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการประชาสัมพันธ์การทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไปด้วย ถือเป็นลักษณะการดำเนินงานของเครือข่ายภาคีถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลทำให้เมืองบางซ่งเป็นที่รู้จักมากขึ้น

การระดมทรัพยากรและทรัพยากรที่ใช้

งบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งในฐาณะที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนโครงการการจัดงานแต่ละครั้งมีงบประมาณ 40,000-70,000 บาท เป็นค่าป้ายโครงการ ค่าอาหารและน้ำดื่มเลี้ยงผู้เข้าร่วมงาน โดยทุกรายการในงบประมาณการใช้จ่ายอยู่ในรูปของการถัวเฉลี่ยจ่ายตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดงานครั้งต่อๆ มามีผู้เข้าร่วมสัมมนาเพิ่มมากขึ้น/ลดลง เป็นรายกรณีซึ่งงบประมาณการใช้จ่ายอยู่ในรูปของการถัวเฉลี่ยจ่าย

- การจัดงานครั้งที่ 1 ใช้งบประมาณเป็นค่าป้ายโครงการจำนวน 1,000 บาท ค่าอาหารและน้ำดื่มเลี้ยงผู้เข้าร่วมงาน 50,000 บาท รวมทั้งสิ้น 51,000 บาท
- การจัดงานครั้งที่ 2 ใช้งบประมาณเป็นค่าป้ายโครงการจำนวน 1,000 บาท ค่าอาหารและน้ำดื่มเลี้ยงผู้เข้าร่วมงาน 40,000 บาท รวมทั้งสิ้น 41,000 บาท
- การจัดงานครั้งที่ 3 ใช้งบประมาณเป็นค่าป้ายโครงการจำนวน 1,000 บาท ค่าอาหารและน้ำดื่มเลี้ยงผู้เข้าร่วมงาน 69,000 บาท รวมทั้งสิ้น 70,000 บาท

บุคลากร มีการระดมบุคลากรขององค์การส่วนตำบลเมืองบางซ่งทุกท่าน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน/ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะนักวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ ประชาชน ฟ้าบ้านรวมถึงเครือข่ายภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมมาร่วมโครงการ/กิจกรรมเป็นจำนวนมาก

ผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ผลสำเร็จเชิงปริมาณ ตามเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ จำนวนผู้เข้าร่วมเพื่อสืบทอดและส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาจากจำนวนพระสงฆ์และสามเณร จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสืบค้นอดีตอันรุ่งเรืองมากล่าวขานในปัจจุบัน เด็ก เยาวชน และประชาชนทั้งภายในและนอกตำบล ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจเข้าร่วมรับฟังเสวนาฯ แต่ละครั้ง ดังนี้

ครั้งที่	วัน/เดือน ปี	พระ (รูป)	สามเณร (รูป)	ผู้เข้าร่วมงาน (คน)
1	11-12 เมษายน 2549	22	38	259
2	1-2 เมษายน 2550	6	10	200
3	1-3 เมษายน 2551	16	8	300

ผลสำเร็จเชิงคุณภาพ ภายหลังจากจัดโครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคี ส่งผลให้เด็ก เยาวชน ประชาชนภายในและภายนอกตำบล ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของอดีต ความเป็นมาและรากเหง้าของบรรพชนเพิ่มมากขึ้น ตัวชี้วัดจากพฤติกรรมของเด็ก เยาวชน ประชาชนทั้งในและนอกชุมชนได้เริ่มสืบค้นข้อมูล สนใจอ่านเอกสารและบอกเล่าเรื่องราวในอดีตเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งจึงจัดโครงการที่

เป็นการต่อยอดความรู้จากโครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคีขึ้นมา เช่น โครงการภาพเก่าเล่าความหลัง โครงการจัดทำหนังสือ ที่นี่...เมืองบางขลัง โครงการประกวดคำขวัญประจำตำบลเมืองบางขลัง/โครงการจัดทำบทเพลงท้องถิ่น จัดทำวารสารรุ่งเรืองเมืองบางขลัง ฯลฯ โดยกิจกรรมสืบเนื่องขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลสำเร็จในด้านพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนได้ออกมาร่วมกันปรับภูมิทัศน์ของชุมชน เกิดความร่วมมือกับเครือข่ายประชาสังคมภายในพื้นที่ร่วมกันปรับภูมิทัศน์ในท้องถิ่น โดยแบ่งกันทำตามแต่ละหมู่บ้านและวัดโบสถ์กลายเป็น “ศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน” ส่งผลให้ประชาชนได้มีการสืบทอดส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น สืบทอดความเชื่อดั้งกล่าวสามารถหล่อหลอมให้ประชาชนในตำบลเกิดความรัก ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงในหมู่คณะ เกิดจิตสำนึกรักท้องถิ่นตนเองเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 8-9 แสดงถึงบรรยากาศการประชุมปรึกษาหารือระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

(1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น การริเริ่มโครงการ การคิดค้นนวัตกรรมใหม่โดยปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ในการจัดโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง การสำรวจทรัพยากรในพื้นที่ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และจัดทำเป็นแผนโครงการนำเสนอนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ในขณะที่เริ่มต้นโครงการ/กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งจัด ผู้บริหารท้องถิ่นมีส่วนส่งเสริมความกล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินโครงการในลำดับแรก คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น

ในการนี้ นายสุวิทย์ ทองสงค์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง มีวิสัยทัศน์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นผู้ร่วมคิด รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง เป็นผู้ประสานประโยชน์ แก้ไขความขัดแย้งด้วยความประนีประนอม ทั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงวิธีการทำงานท่านเรียนรู้จากประสบการณ์ภายนอก ประกอบกับการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจนการตัดสินใจดำเนินโครงการย่อมมีแนวโน้มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

(2) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา และฝ่ายข้าราชการประจำ นำมาสู่ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งมีน้อยต่อมาที่มีการคิดนวัตกรรมใหม่มีการจัดโครงการที่อาศัยเครือข่ายภายนอกมาร่วมระดมความคิดเห็น วางแผนการจัดกิจกรรม จากการสัมภาษณ์และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมถึงบรรยากาศการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง ทำให้เห็นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายสภา รวมทั้งระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายข้าราชการท้องถิ่น (ทั้งฝ่ายประจำและลูกจ้าง) เป็นไปในทิศทางที่ดี

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังมีความเห็นว่าควรให้เกียรติแก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังในฐานะหัวหน้าของข้าราชการประจำ และท่านปลัดเป็นผู้นำที่เจ้าหน้าที่ให้ความเคารพนับถือ “...การทำงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง ทำงานเป็นทีม ทุกคนช่วยเหลือกัน เวลาจัดกิจกรรมช่วยกัน แม้กระทั่งการยกโต๊ะ ยกเก้าอี้ เก็บบของก็ทำร่วมกัน ทั้ง สมาชิกสภา ปลัด เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย รวมถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็มาช่วยกัน ทั้งนี้ เนื่องจากเรามีการประสานงานเป็นอย่างดี รวมถึงประชาชนต่างให้ความร่วมมือ กันเป็นอย่างดี ทุกฝ่ายเป็นเจ้าภาพร่วมกัน...”⁴

ภาพที่ 10-11 แสดงการทำงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง

(3) การทำงานลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ โดยเฉพาะเครือข่าย ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามาร่วมจัดโครงการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง ประสบ ความสำเร็จในการเป็นผู้กระตุ้นให้เครือข่ายประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมจัดกิจกรรมเสวนาประวัติศาสตร์ และในการจัดงานองค์การบริหารส่วนตำบล เมืองบางขลังได้ประสานความร่วมมือไปเครือข่ายภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม มาร่วมจัดกิจกรรม

⁴ สุวิทย์ ทองสงค์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 9 เมษายน 2553, องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง, สุโขทัย, บันทึกเสียง.

โดยรูปแบบการทำงานร่วมกับเครือข่ายมีการตั้งเป็น “คณะกรรมการดำเนินงาน” ส่งผลให้ได้ทั้งสัมพันธภาพที่ดีและความร่วมมือระหว่างกัน ร่วมคิดร่วมระดมความคิดเห็น เสนอเทคนิค วิธีการ นอกจากนี้ การทำงานลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ เครือข่ายภาครัฐได้สนับสนุนให้การจัดกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยกตัวอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัยได้อนุมัติงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อมาร่วมจัดกิจกรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือโดยมุ่งตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่ตกลงกันตั้งแต่เริ่มแรก เมื่อดำเนินงานไปจะมีการทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ภายใต้หลักการ “เข้าใจตรงกัน รวดเร็ว และราบรื่น” ส่งผลให้เวลาเกิดปัญหาและอุปสรรคองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังและเครือข่ายต่างช่วยกันร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการทำงานลักษณะเครือข่ายความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง คือ การจัดทำฐานข้อมูลนำมาสู่การขยายฐานเครือข่าย สำหรับการบริหารงานจัดงานครั้งแรกเมื่อเสร็จสิ้นไปแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้มีการจัดทำฐานข้อมูลเครือข่าย โดยจัดทำเป็นระบบเครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายเอกชนและประชาสังคม ตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อสมาชิก บทบาท หน้าที่ ความถนัด ความรับผิดชอบในเครือข่าย หลังจากนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลังได้ติดต่อกับเครือข่ายมาโดยตลอด ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น ส่งจดหมายเชิญมาร่วมกิจกรรม ส่งเอกสารรายงานความก้าวหน้าขององค์การบริหารส่วนบลเมืองบางขลังที่ได้รับรางวัล ได้ลงข่าวหนังสือพิมพ์ ได้ลงข่าวโทรทัศน์ ส่งปฏิทินปีใหม่ให้ในวาระขึ้นปีใหม่ ฯลฯ ไปถึงเครือข่าย ทั้งหมดที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารกับเครือข่าย ส่งผลให้เกิดการร่วมกันจัดงานในครั้งต่อๆ มา

อุปสรรคในการดำเนินโครงการและการแก้ไขปัญหา

ในการดำเนินโครงการครั้งแรกเกิดอุปสรรคคือ บริเวณพื้นที่จัดงาน บริเวณโบราณสถานเมืองบางซ่ง “วัดโบสถ์” เป็นวัดหนึ่งที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต ภายหลังความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะผู้คนที่เคยอยู่อาศัยใกล้บริเวณวัดต่างได้ออกไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่นจึงทำให้วัดนี้เป็นวัดร้าง อดต.เมืองบางซ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าในอดีตที่ผ่านมาเป็น “วัดตกสำรวจ” จึงดำเนินการขอยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดใหม่ ให้ชื่อว่า “วัดโบสถ์” และใช้ระยะเวลาไม่นานจึงสามารถตั้ง “วัดโบสถ์” เป็นวัดใหม่ได้สำเร็จ และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งจึงใช้พื้นที่วัดจัดกิจกรรมในเวลาต่อมา

ความยั่งยืนในการดำเนินโครงการ

โครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคีขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากจากการดำเนินงานในทุกครั้งได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรม การเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคีที่ได้ดำเนินการติดต่อกัน 3 ครั้ง (พ.ศ. 2549-2551) ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งมีแนวความคิดในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย โครงการจัดทำหนังสือเพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่ได้รับจากการเสวนาให้เยาวชน ประชาชนในตำบล บุคคลภายนอก ตลอดจนผู้สนใจ และผู้ที่ให้การสนับสนุนได้รับทราบเรื่องราวต่างๆ ที่ได้มีการเสวนากันขึ้นในแต่ละครั้ง ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งคิดวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยฐานแห่งความสำเร็จจากโครงการนี้ นำไปสู่การจัด โครงการส่งเสริมให้เด็กและชาวบ้านในพื้นที่สามารถเล่าเรื่องประวัติศาสตร์เมืองบางซ่งได้ โดยใช้ฐานข้อมูลจากการโครงการเสวนาประวัติศาสตร์ใส่บาตรบวชพระสามัคคี ครั้งที่ 1 ความยั่งยืนจึงเกิดขึ้นเมื่อใช้วิธีการจัดกิจกรรมข้างต้นดำเนินการต่อเนื่องเป็นประจำ

ทุกๆ ปี และมีการนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความสามารถในการถ่ายทอดบทเรียนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นหากสนใจที่จะพัฒนาโครงการจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรริเริ่มค้นหาทรัพยากรและทุนในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเริ่มจากรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนจาก “ทุนประวัติศาสตร์” ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นฐานถือเป็น “องค์ความรู้ภายใน” การนำมาพัฒนาต่อยอดองค์จาก “ความรู้จากภายนอก” ทั้งนี้ การหาแนวทางและวิธีการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการคิดริเริ่มนวัตกรรมใหม่ในเชิงสร้างสรรค์ การเข้าใจบริบทในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือถึงการจัดระบบข้อมูลทางกายภาพที่มีประสิทธิภาพแบ่งหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลด้านกายภาพพื้นฐาน บริบทการเมือง งบประมาณ และอื่นๆ ย่อมสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ศักยภาพในพื้นที่ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคเพื่อนำมาสู่การคิดริเริ่มในการพัฒนาและจัดเป็นโครงการ/กิจกรรมขององค์กรบริหารส่วนตำบลต่อไป

ในขั้นตอนการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องยึดหลักแสวงหาเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาร่วมจัดกิจกรรม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น และประสานงาน (integrator) ให้เครือข่ายจากภายนอกมาร่วมจัดโครงการ/กิจกรรม ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการร่วมกับเครือข่ายฯ เมื่อดำเนินงานไประยะหนึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหา ระดมความคิดเห็นในการแก้ไข รวมถึงประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ภายใต้หลักการ “เข้าใจตรงกัน รวดเร็ว และราบรื่น”

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายไว้อย่างเป็นระบบ และตระหนักถึงการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ การจัดทำฐานข้อมูล เครือข่ายจะนำมาสู่การวางแผนพัฒนาและขยายเครือข่ายให้เพิ่มมากขึ้น เมื่อ ดำเนินโครงสร้างเสร็จแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการประเมิน ผลและแจ้งผลการดำเนินงานให้เครือข่ายทราบในรูปแบบที่เหมาะสมและเป็น หลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจสามารถ นำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้ตามสถานการณ์ ดังกรณีศึกษาจากองค์การ บริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งได้จัดทำ เช่น

- โครงการมินิ แสง เสียง ตำนานเมืองบางซ่ง ปฐมบทแห่งชาติไทย (โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น) ครั้งที่ 1 และ 2 การเพื่อเผยแพร่ความรู้ทาง ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมในท้องถิ่นให้แก่ผู้สนใจ ในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งได้บันทึกการแสดงและจัดให้มี วิดีทัศน์เพื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมในรูปแบบ VCD นับเป็น ช่องทางหนึ่งในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้บริการแก่ประชาชน ผู้สนใจ รวมถึงการวางแผนประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพทั้งภายใน ชุมชนและภายนอก ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง เป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนในเวลาต่อมา สื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น การประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ เสียงตามสาย ผ่าน Website

ภาพที่ 12-13 VCD บันทึกการแสดงโครงการมินิ แสง เสียง ตำนานเมืองบางซ่ง ปฐมบทแห่งชาติไทย (โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น)

- โครงการจัดทำหนังสือ ประวัติศาสตร์ “ที่นี่...เมืองบางซ่ง” นับเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนและผู้สนใจสามารถศึกษาหาความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่งที่เป็นรูปธรรมในรูปแบบการจัดทำหนังสือ ซึ่งนับเป็นช่องทางหนึ่งในการบริการประชาชน

ภาพที่ 14-15 หนังสือประวัติศาสตร์ “ที่นี่...เมืองบางซ่ง” เล่ม 1 และ เล่ม 2

- โครงการประวัติศาสตร์เมืองบางซ่งบูรณาการสู่หลักสูตรท้องถิ่น ภายหลังจากการเพื่อเผยแพร่ความเป็นมาของเมืองโบราณบางซ่งให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนที่สนใจในรูปแบบการจัดทำแบบเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการ และบูรณาการสู่หลักสูตรท้องถิ่นนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.1-ม.3

ภาพที่ 16-17 ผลงานหนังสือ “ประวัติศาสตร์เมืองบางซ่ง”
ของอาจารย์สมถวิล สอนแจ่ม โรงเรียนบ้านขอนแก่น ตำบลเมืองบางซ่ง

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง

ที่อยู่: ถนนสุขโขทัย – ศรีสัชชนาลัย อำเภอสุวรรณโคโลก
จังหวัดสุโขทัย 64140

โทรศัพท์: 055-601-015

เว็บไซต์: <http://www.bangkhung.go.th>

คณะผู้บริหาร (ข้อมูล ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน 2553)

นายสุวิทย์ ทองสงค์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง
นายสมเด็จ หลวงนุช	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง
ส.ต.ท.วิทยา เกสรพรหม	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางซ่ง

บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า' 52

ด้านการเสริมสร้างเครือข่าย รัฐ เอกชน และประชาสังคม

9

ประวัตินักวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย ก๊กผล

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโทสาขานโยบาย สาธารณะและการบริหารรัฐกิจ จาก London School of Economic and Political Science ประเทศอังกฤษ และปริญญาเอกสาขารัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยโตรอนโต ประเทศแคนาดา ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้อำนวยการวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น การวางแผนยุทธศาสตร์และนโยบายท้องถิ่น ผลงานวิชาการที่โดดเด่น อาทิ Best Practices ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, Dialogue on Implementing, the local government provisions of the new constitution in Thailand, Local Democracy in Thailand: Representation in Decentralized Governance, ถอดรหัสรางวัลพระปกเกล้า' 50 และเคล็ดลับการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า' 51

ฉัตรระวี ปริสุทริญาณ

สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขารัฐศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) และระดับปริญญาโทสาขารัฐประศาสนศาสตมหาบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นนักวิชาการวิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น

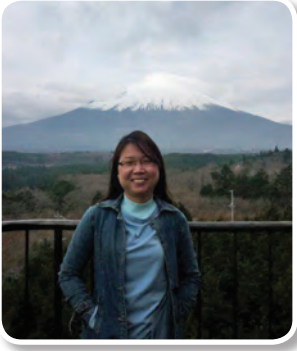
สถาบันพระปกเกล้า มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับโครงการวิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โครงการการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านกรณีศึกษานวัตกรรม และโครงการศูนย์ติดตามประชาธิปไตยไทย (Thailand Democracy Watch) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสนใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ การจัดบริการสาธารณะ และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีผลงานวิชาการ อาทิ เคล็ดลับการจัดการบริการสาธารณะท้องถิ่น บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า' 52 กรณีศึกษา โครงการแข่งขันฟุตบอล “อบจ.กระป๋อง” ต้านภัยยาเสพติด, การศึกษาวิจัยการยกย่องพระราชบัญญัติว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. และการศึกษาการนำร่องเพื่อเตรียมความพร้อมในการขยายบทบาทและภารกิจงานยุติธรรมสู่ท้องถิ่น

อาจารย์ทวนธง ครุฑจ้อน

สำเร็จการศึกษาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ หมวดวิชาบริหารรัฐกิจ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงการลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอกหลักสูตร Public Management Universiti Utara Malaysia มีงานเขียนทั้งงานวิจัยและบทความวิชาการ อาทิ รายงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสนับสนุนการเข้าถึงสวัสดิการสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) “แนวโน้มนโยบายการใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต” ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต บทความวิชาการเรื่อง “การจัดการขยะฐานศูนย์การประยุกต์แนวความคิดของเทศบาลตำบลปริกเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและสร้างเสริมสุขภาพชุมชน” “การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์บนฐานการใช้บริการแหล่งภายนอกเพื่อสอดรับการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์” “กะเทาะปัญหาธรรมาภิบาลในองค์การภาครัฐ : บทวิเคราะห์จากกรณีศึกษา” และงานเขียนเรื่องอื่นๆ โดยมีความสนใจงานด้านการบริหารและการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน การบริหารงานท้องถิ่น และการวิจัยทางสังคมศาสตร์

อาจารย์นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์

ปัจจุบันเป็นอาจารย์วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา จบการศึกษาปริญญาตรีและโทด้านการเมืองการปกครองจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทางด้านความสามารถ

ทางการวิจัยได้รับทุนวิจัยจากแผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้จัดทำวิจัยเรื่องการพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย กรณีศึกษาตลาดการค้าชายแดนโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว และยังเป็นนักวิจัยร่วม “โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาาระบบการบริหารจัดการของสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (OSM)” สนับสนุนโดยสำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ที่ผ่านมายังมีผลงานวิชาการกับสถาบันพระปกเกล้าอีกมากมาย อาทิ “โครงการสำรวจเพื่อประมวลข้อมูลนักการเมืองถิ่นในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว” “โครงการการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Best Practices) : กรณีศึกษาเทศบาลนครตรัง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง” “โครงการจัดทำสารานุกรมการเมืองไทย หมวดพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง” และ “โครงการวิจัยประเด็นหลักในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 : สิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการกระจายอำนาจ” สนับสนุนโดย สถาบันพระปกเกล้า

อาจารย์ศุภริกานต์ มีจัน

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาการปกครอง จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประสบการณ์ทำงานเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานให้สมาชิกรัฐสภาและผู้ช่วยวิจัยหลายโครงการ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์และรองคณบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความสนใจในการศึกษาพรรคการเมือง การเลือกตั้งและการเมืองท้องถิ่น ผลงานวิจัยที่ผ่านมา ได้แก่ ความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้า ประจำปี 2550 กรณีศึกษาเทศบาลนครอุดรธานีและองค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง จ.มหาสารคาม ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรม การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา 2551 จ.มหาสารคาม เป็นต้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริโสม พิษชญบุญเกียรติ

สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาเอก Development Education และสาขาวิชาโท Rural Development ณ มหาวิทยาลัย Central Luzon State University, ประเทศ Philippines.

และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการสอน สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมทั้งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอก ประวัติศาสตร์ และสาขาวิชาโท ภาษาอังกฤษ

ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำสาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย และปฏิบัติงานในสายงานบริหารงานวิชาการ ในตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองการศึกษาเชียงราย

ประสบการณ์และผลงานเกี่ยวกับการวิจัยและบริการวิชาการ โดยมีความเชี่ยวชาญในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ผลงานที่สร้างชื่อเสียงและได้รับรางวัลจากการพัฒนาชุมชน คือ รางวัลชนะเลิศ อันดับหนึ่ง และรางวัลมหาชน จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาและบริษัทในเครือเบทาโกรเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลป่าก่อดำ) ในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนแบบมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี คือ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านห้วยसानตอนจัน หมู่ 3 ตำบลจอมหมอกแก้ว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

อาจารย์สุพรรณิ เกลื่อนกลาด

ภูมิลำเนาจังหวัดสุโขทัย สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาประวัติศาสตร์ จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลกในปี พ.ศ. 2545 และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2549 ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

อาจารย์อำพร ปวงรังษี

สำเร็จการศึกษาในระปริญญาตรีศิลปศาสตร
บัณฑิต สาขาสหวิทยาการสังคมศาสตร์ และระดับ
ปริญญาโทพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาการ
พัฒนาชุมชน จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่เชียงราย มีความสนใจทางด้านการ
การปกครองท้องถิ่น การพัฒนาชุมชน และกระบวนการเคลื่อนไหวของภาค
ประชาชน

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา อาคารบี ชั้น 5
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-9563-77 โทรสาร 0-2143-8175
เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

บันทึกเรื่องต้นร่างวีลพระปกเกล้า

ISBN : 978-974-449-564-8

9 789744 495648

วปท.54-08-300.0

ราคา 336 บาท